

A LÉT ÉS A TUDAT A METAFIZIKAI TRADÍCIÓ MEGVILÁGÍTÁSÁBAN

LÁSZLÓ ANDRÁS¹

A lét és a tudat egybeesése különböző vonatkozásokban a nyugati filozófia története folyamán is felmerült. A görögségtől kezdve napjainkig mindig is voltak olyan filozófiai irányzatok, amelyek ugyan különböző megközelítésekben, de ezt a tudati és létbeli egységet hangsúlyozták – általában azonban a végső konzekvenciáig nem mertek eljutni. Tudjuk, hogy még azok a filozófiai áramlatok is, amelyek a szubjektív idealizmusban a legmesszebbre mentek, a filozófiai lexikonok közhelyei szerint mindig megtorpantak ott, ahol az ismeretelméleti vagy lételméleti szolipszizmus felmerült. A szolipszizmus annyit jelent, hogy „csak önmagam”, „csak önmagamra alapozott”; egyes szám első személyre vonatkoztatva és kifejtve: csak én magam vagyok, rajtam kívül senki és semmi nincs. Ez a „rajtam kívül senki és semmi nincs” természetesen nem az emberi személyre vonatkozik: nyilvánvaló, hogy sok ember van, sok emberi személy van, de csak egy alany. Amit tehát azonnal tudatosítani kell, az az emberi személyek sokasága és az alany egyetlensége, mert a legvulgárisabb elméleti tévelygést idézheti elő az, ha valaki a perszonális létet, az emberi perszonalitást tekintené egyetlennek. Az alany megelőzi az embert, és megelőzi a világot. Az alany a tudat centruma. A „tudat centruma” azt jelenti, hogy a tudat ura. A „tudat ura” pedig azt jelenti: a Lét Ura.

Az alany uralja a létet, de nem valamilyen elvontsággként, nem egy lételméleti elvontsággként. Az alany mindig én vagyok, vagyis csak egyes szám első személyben vethetem fel. Ha megszólalok, mint emberi perszonalitás szólalok meg, és ezen az emberi perszonalitáson keresztül mint alany szólalok meg. Az alanyt nem lehet másfelé keresni, csakis az egyes szám első személy irányában, máskülönben nem található meg. Ezt a keleti szellemiség a nyugatinál élesebbre állítva fogalmazta meg: vagy egészen közvetlenül kinyilatkoztatva, vagy csak áttételesen (mint például a kozmológia tekintetében), de Keleten a szemléletnek állandóan ez az alapja, középpontja és célja. Ugyanis mindazok a szellemiségek, amelyek önátalakításra törekedtek (például a joga vagy a jogával ekvivalens egyéb megvalósítási utak), szolipszizmus nélkül értelmüket vesztenék. Azok az újabban általánosan elterjedt nézetek, melyek szerint ezek a megvalósítási utak voltaképpen az emberi lélek különböző mozzanatait, beállítódását vagy orientációját alakítják át, tévesek. A perszonális emberhez ezek csak annyiban nyúlnak hozzá, hogy a perszonális embert lebontják arról az alanyiságról, amely a perszonalitáson keresztül, a perszonalitás által, ugyanakkor azonban a perszonalitás által megbénítva, lefokozva és lehatárolva nyilatkozik meg.

Ha az alanyi erők a személyiség körében lecsökkennek, akkor mindig ezek az erővesztések, ezek a hiányok, ezek a gyengeségek idézik elő azt, hogy az ember önmagától függetlenül létező objektív realitást tételez fel. Aki a világot önmagától függetlenül is fennállónak sejt, érzi és éli meg, az ezzel semmi mást nem fejez ki, csak azt, hogy ő alanyilag gyenge: semmi egyebet, csak saját gyengeségét, saját mentális gyengeségét. Miért? Mert az alanyiség, a görög *auton* és a szanszkrit *ātmā* léteremtő. A léteremtés olyan mélyen rejlik a perszonalitás mögött, az alany közvetlenül centrum körüli erőinek a körében, hogy azt az önmagát perszonalitásában csaknem teljesen elveszített emberi lény képtelen önmagában felfedezni. Tehát az a teremtetési folyamat, amelyben az egész létet megteremti, az észlelésben pusztán a konstatálásra szorítkozik. A teremtetésből pusztán az marad meg, amit észlel. Már nem teremtetőnek éli meg magát. Önmagában ez még elfogadható lenne, viszont intuitíve sem ébred rá arra, hogy jelenlegi, teremtménnyé lefokozott állapotában is a potenciális teremtető hordozza. A teremtetésből pusztán az észlelés, a tapasztalás, a konstatálás, a megállapítás maradt.

Ha az ember saját tudatfunkcióit tanulmányozná, rájöhetne, hogy amiben még valamiféle kreativitás megmaradt, az a gondolkodás, viszont a gondolkodás egyúttal a leggyengébb, legillékonyabb és a legszubtilisabb tudatfunkció is. Az akaratlagos képzetalkotás hozzá képest erősebb, viszont a benne

működő teremtő erő gyengébb. A spontán képzetalkotás még erősebb, de az alanyi lét még gyengébb benne. Ez azt mutatja, hogy a gondolkodástól minél messzebb távolodunk az empirikus tapasztalás és az észlelések irányába, annál inkább kirajzolódik a létező, és annál kevésbé vesz részt benne az alany, annál kevésbé éli meg önmagát teremtőnek. Az, hogy az akaratlagos képzetalkotás lényegesen nehezebben és szétesőbben és bizonytalanabban valósul meg, mint például egy félálomszerű, spontán képzetalkotás, nagymértékben jellemzi az ember jelenlegi állapotát. Vagyis az idegen, a más, az *auton*-nal szembeni *heteron* erői közönségesen és általánosan sokkal nagyobbak, mint az *auton* erői. Ez pedig elválaszthatatlan a valóság intenzitásával kapcsolatban kialakított fordított szemlélettől. E kifordított szemléletet a szanszkrit nyelv egy külön szóval, a „*viparyaya*”-val, a megfordultsággal jellemzi. A cél pedig pontosan a *vipari-viparyaya*, vagyis a megfordultság megfordítása. A görög nyelv régebbi alakjában ezt a „*metagnoia*”-val később pedig a „*metanoia*”-val jelölte, amely mint megtérés, mindig egy tudati ráébredést, egy önmagamhoz való visszatalálást jelentett. Az egyik lehetséges megfogalmazás szerint ez az, amikor a megvilágítottól a fény forrása felé fordulunk.

Tehát ennek a kifordított szemléletnek egyik alapvető és súlyos jellegzetessége pontosan az, hogy az ember azt tekinti valóságosnak, amivel szemben tehetetlen, és ha még tehetetlenebb valamivel szemben, azt még valóságosabbnak tartja; vagyis összehasonlíthatatlanul valóságosabbnak tartja saját gondolatainál és gondolkodási funkcióinál azt a kétszáz kilós zsákot, ami a fejére esik. Ami összenyomja, amivel szemben tehetetlen, amit nem tud áthatni, az van, és minél kevésbé tudja áthatni, annál inkább van. Ez egy olyan szemléleti degeneráció, aminek a szellemi utakon meg kell fordulnia. Viszont ha kizárólag csak tudattartalmilag változtatja meg ezt az ember, akkor tett ugyan egy lépést, de nem túlságosan nagyot: önmagában valamit átfogalmazott. Ez az átfogalmazás persze nem azt jelenti, hogy ezentúl általánosan így is fogja megélni a világot. Ettől a világot még nem így éli meg. Mindenesetre azonban valamilyen értelemben önmagát megnyitotta. A megvalósítás azonban innen még messze van: a megvalósítás annyit jelent, hogy önmagamat megvalósítom. Nem a szó pszichológiai értelmében; a pszichológia értelmezésében az ember akkor valósítja meg önmagát, ha céljait, terveit vagy egyebeket elér. A metafizikai önmegvalósítás esetében nem erről van szó. Megvalósítani annyi, mint megteremteni. Ebből a szempontból teljesen érdektelen, hogy már meg vagyok teremtve; teljesen érdektelen, hogy önmagamat már itt találom a világban, mintegy adottságként a világba vetve (ez a heideggeri *Geworfenheit* értelme), ha egyszer nem önmagamat teremtve és létesítve találom meg magamat a világban, ha egyszer úgy élem meg, mintha nem én teremtettem volna. Ha pedig nem én teremtettem, akkor más teremtette: a *heteron*. A *heteron* pedig a fel nem ismert *auton*: a más, a fel nem ismert önmagam. Az *auton* felismerése a *heteron*-ban a *heteron*megszűnéséhez vezet. Ehhez viszont nélkülözhetetlen egy olyan világszemléletnek, egy olyan létszemléletnek a kialakítása, amely nemcsak létszemléletként áll fenn, hanem létszemléletként működik is. Itt nem elég csak azt a sztatikus aspektust érvényesíteni, amit a „szemlélet” szó fejez ki; elengedhetetlen egy dinamikus aspektus megléte is, vagyis az, hogy a szemlélésben mindig ilyen vagyok, így szemlélek, így nézek. Tehát nemcsak nézet, hanem nézés, nemcsak világnézet, hanem világnézés; nemcsak struktúra és keret, hanem élő folyamat.

Ahhoz, hogy másképpen nézzek önmagamra és a világra, ahhoz hogy intuitíve felkeressem azokat a pontokat, ahol a teremtői aktivitás észlelhető, természetesen komoly segítséget nyújthatnak bizonyos doktrínák interpretációi, különösképpen pedig a keleti tanítások. Tulajdonképpen a nyugati tanítások, a keresztény felekezetek dogmatikái is jelentős segítséget nyújthatnak ezen a ponton, hiszen például a katolicizmuson belül pont a dogmák azok, amelyek sokkal mélyebbek, mint amit azokból az egyház egyáltalán ki szokott bontani. Ezekben a tanításokban ezoterikusan kibontható mélységek rejlenek, még akkor is, ha ezzel általában nem szokás élni. A patrisztikai irodalom vagy görög filozófia sokkal mélyebb pontokat is érintett annál, mint amit általában azokkal kapcsolatban

tanítanak vagy feltételeznek. Annak, hogy itt a keleti doktrínák nagyobb nyomatékot kapnak, mint a nyugatiak, nem elvi, hanem didaktikai okai vannak, nevezetesen, hogy azok illusztrációra alkalmasabbak. Keleten ugyanis a megvalósítás útként és célként hosszabb ideig maradt fenn, mint Nyugaton. A hinduizmus, a buddhizmus, Tibetben a bön, Kínában a taoizmus, továbbá a közvetlen aktivitás szempontjából a sámánizmus különféle formái a realizációt döntőnek tartották. Ezek mögött mint vallások mögött is egy megvalósításra koncentrált szellemi-metafizikai hagyomány állt.

Természetesen a megvalósítás Nyugaton is mindig élt. Élt a keresztény gnózisban, élt a templárius rendben, élt a Grál-rendben, az igazi rózsakeresztességben. Ez utóbbival kapcsolatban nyomatékosan ki kell mondanunk, hogy ma már nincsenek képviselői, ugyanis harmincnál több rózsakeresztes szervezet működik világszerte, amelyeknek mindegyike azt mondja magáról, hogy ő az eredeti, autentikus és kompetens szervezet. Ezek között viszont egyetlen autentikus rózsakeresztesség sincs. Az eredeti rózsakeresztességbe soha nem lehetett „belépni”; abba szellemileg bele lehetett nőni, de belépni soha. Minden autentikus szellemi irányzat rangot képvisel, és pedig olyan szellemi rangot, amely közönségesen és profán keretek között nem terjesztheti és nem plurifikálhatja önmagát.

A tudat hatalma abszolút hatalom. A tudat hatalma a tudat középpontjának hatalma: az alany hatalma. Maga a kifejezés, hogy „alanyi”, vagy hogy „*subjectum*”, tulajdonképpen meglehetősen szerencsétlen, hiszen „aládobottságot”, „alávetettséget” jelent, míg az „*objectum*” egy „szembevetettséget”, „előrevetettséget”. A szanszkrit nyelv ezzel szemben az alanyra, az alany akcionalitásából vezet le szót, s ez a *kartr*, ami annyit jelent, hogy „alany”, vagyis a cselekvő, a tevő. A folyamat a *kartum*. A tárgyiasult cselekvés pedig a *karma*. Tehát azok a szemléletek, amelyek először a szanszkrit nyelvben fejtették ki magukat, nevezetesen a hinduizmus és a buddhizmus szemlélete az alanyiságot az akcionalitásból közelíti meg.

Némely szellemi irányzat, mint például a teozófia (noha eredetileg ez a kifejezés mást jelentett), vagy az antropozófia, nem tekinthetők a szó szoros értelmében metafizikai irányzatoknak, vagyis nem a létesültségen túlira irányulnak, nem abból töltekeznek. Aminek célja csak az okkult, csak a rejtett, az a metafizikának csak egy nagyon kis szegmentumát öleli át. A metafizikai mindig kettőt jelent: egyrészt azt, hogy a természetieken túli (*meta ta physika*), másrészt pedig a létesülteken, a létezőkön túli. Természetesen már a „természetieken túli” is több annál, mint amivel a fizika mint tudomány foglalkozik. A fizikalitás körébe beletartoznak másfajta tér- és idő-struktúrák is, noha nem annak a fizikalitásnak a körébe, amivel a fizika mint természettudomány foglalkozik. Azonban itt nemcsak arról van szó, hogy azt kell meghaladni, ami időn és téren kívüli, hanem azt is, ami egyáltalán létező. Az okkultista irányzatok pedig még a metafizikának az első jelentését sem érik el, vagyis bőven benne ragadnak egy másképpen strukturálódó időbeliségben és térbeliségben. Az időbeliségben és a térbeliségben való benneragadás pedig téveszmét hoz létre ezekben az irányzatokban.

Ha az igazi szellemi-metafizikai orientáció legfontosabb kijelentéseit próbáljuk megkeresni, akkor ezek között olyan kifejezéseket találunk, amelyekkel kapcsolatban egyfajta szentimentális érzület inkább antipátiával viseltetik. Ez az „erő”, a „hatalom”, az „uralom”, a „szabadság”. Tehát az, ahogyan egy embert felülmúló alanyiság, egy személyt felülmúló alanyiság a földi létformát elhagyja, továbbá a földi létforma elhagyásával kapcsolatos sorsszerűség messzemenően szorosabban függ össze a tudati erővel, a tudati jelenléttel, a perszonalitásra, a hordozókra irányuló uralommal, mint azzal, amit általában az erkölcsi kategóriák szerinti élet takar. Ennek megfelelően a tradicionális szellemiség a moralitást mindig sajátosan fogta fel. Az erkölcsi szabályok a magasrendű ember számára figyelmeztetések, figyelemfelhívások, hogy azokon a területeken, ahol a parancsolatok valamit előírnak, fokozott óvatosságra, jelenlétre, fokozott tudatosságra van szükség, mert ott a bukási lehetőség is fokozottabb. A nem igazán spirituális ember számára a parancsolat mindig egyértelműen csak parancsolat; annak számára meg kell parancsolni, és annak azt be kell tartani. A magasrendű

ember is betartja, de más oldalról. Arról az oldalról, hogy az emelkedése feltételei közé tartozik. Arra figyelmeztetnek, hogy ott különös mértékben kell jelen lenni.

Azok a vallási irányzatok, amelyek szekták formájában jelentek meg (persze az, hogy „szekta”, önmagában még semmit sem jelent, mindössze annyit, hogy „le van vágva”), mindig a járulékokra figyelnek; az esszencia, a lényeg helyett az akcidenziákra, a járulékokra. Bizonyos járulékokat hipertrófizálnak, és mérhetetlen agresszivitással képviselnek. Ezeknek a járulékoknak sokkal szelídebb túlhangsúlyozása is veszélyes lenne; ha azonban agresszív módon, túlerőltetve hangsúlyozzák azokat, az minden esetben lelki-szellemi deformációkat hozhat létre. Ez egyébként, noha egészen más értelemben, de az álspirituális és ellen-iniciatikus utaknak is jellemzője.

A későbbi előadások során az itt felmerülő nehézségekkel még bőven fogunk foglalkozni. Itt csak annyit érdemes megemlíteni, hogy az a folyamat, ahogyan önmagam által egyre inkább visszavezetem önmagamhoz, sajátosan más irányba is vezethet. A tudatot például úgy is be lehet vezetni egy világba, vagyis egy tudatállapotba (hiszen a világ és a világok tudatállapotok!), hogy az aztán mind a szóban forgó tudatállapotot, mind pedig azon keresztül saját perspektíváit is megmérgezi és lehetetlenné teszi. A lét és a tudat megmérgezése bizonyos sötét kontra-spirituális és ellen-iniciatikus irányzatoknak a metódusa. A nevezett irányzatok ezzel tulajdonképpen egy rítust, egy műveletet, egy operációt, egy létoperációt hajtanak végre: például halálérőket visznek bele olyan állapotokba, amelyekben a halálérők eredetileg nincsenek jelen. A halálérőket pozitív értelemben is be lehet vinni megfelelő létállapotokba – ezek az irányzatok azonban ezt a műveletet nem pozitív értelemben hajtják végre. Minden tévút azonnal felismerhető a maga tévút voltában arról, hogy milyen mértékben alapozódik az alanyiságra. Itt ugyan van tévedési lehetőség, viszont kellő figyelemmel azt ki lehet küszöbölni. A személyre alapozott irányzatok könnyen összetéveszthetők az alanyra alapozottakkal. Az összetévesztés lehetősége alapfokon kétségtelenül elég nagy, de ha valaki bizonyos doktrínákkal tényleg megismerkedik, ha azokban konszideratív módon el tud mélyedni, akkor az összetévesztés lehetősége majdnem a nullára csökken.

Ennek illusztrálására tulajdonképpen az Újszövetségből lehetne felhozni egy példát. Amikor Krisztus azt mondja, hogy „Én vagyok az út, az igazság és az élet”, akkor azt első megközelítésben úgy kell felfogni, hogy Ő azt mondja magáról, hogy „én vagyok az út, az igazság és az élet”. Tehát Ő az út, az igazság és az élet. Ennek igazi elmélyítése viszont akkor történik, ha ezt úgy mondom, hogy „én vagyok az út, az igazság és az élet”. Hogy kell ezt érteni? Úgy, hogy máris én vagyok? Nem. Perszonális voltomban, tehát ami nekem aktuálisan megnyilatkozik, nem. Tehát perszonális voltomban nem vagyok az – de lehetek. Akarok lenni, a cél értelmében a cél potencialitásának értelmében. Ezért hangsúlyoztam korábban is már, hogy Istenről közönségesen nem lehet úgy beszélni, hogy van vagy nincs. Az Isten léteire irányuló kérdés tulajdonképpen a legyengült és elvetélődés előtt álló ítélőerők kérdése. Ennek megfelelően mindennemű pro és kontra válasz is pontosan ezek körébe tartozik. Isten a létrendi célok csúcsa. Ontológiai természetét abban lehet látni, hogy a létrendi célok csúcsa.

Általában ha valakit kellőképpen megtör az élet, vagy aki nagy horderejű impressziókkal találkozik, legyenek azok természeti jellegűek is, könnyen saját kicsinységére következtet azokból. Például nemrég hallottam, hogy valakinek a Niagarát kellett meglátnia ahhoz, hogy saját porszem voltára ráébredjen. Némelyek saját porszem voltak felismerésének egyenesen különös jelentőséget tulajdonítanak. Lehet, hogy különböző jelenségek sokkal hatalmasabbak nálam, de azt a jelenséget én veszem észre, és csak annyiban van léte, amennyiben azt észreveszem, amennyiben azt látom, amennyiben azt tapasztalom. Semmiféle más értelemben nem létezik. Én mindig több vagyok, mint az, amit látok. Mindig több vagyok annál is, amit feltételezek. És a cél nem valahol ott van. Ez a mélységes különbség a *latencia* és a *potentia* között. A cél nem ott rejtőzik valahol, amit én majd

aztán el fogok érni. Nem. A cél azáltal valósul meg, hogy elérem. Nincs egy olyan cél, ami várakozna. A célt nekem kell megteremtenem. A saját célomat meg kell teremtenem. A célok nem várakoznak, legkevesbé a legsúlyosabb nagyságrendek körében. A túlvilág nem látens, hanem potenciális. Azáltal van, hogy megvalósítom. A közönséges világ sincs másképp: az is csak azáltal van, hogy folyamatosan konstituálok, noha önnön konstituáló hatalmam nem ismerem fel ebben a konstituálásban.

Önmagában a vallások és tanítások tanulmányozása – elválasztva attól, hogy megtaláljam bennük saját magam számára az orientatív eszközt – tulajdonképpen érdektelen. Éppen ezért ez nem szakkérdés. A vallásokat és a tanításokat a szakértelem oldaláról nem lehet igazán tanulmányozni. Aki nem ért a léthez és nem ért a tudathoz, az hiába ért a buddhizmushoz – tulajdonképpen ahhoz sem ért. Hiába ért valamit, állandó nem-értésben van. Aki önmagát nem érti, aki önmaga folyamatait nem konsziderálja, az mit érthet egyáltalán? Ezért van az, hogy csaknem mindegyik szentkönyv fordítása messzemenően rossz. Pedig hozzáértők fordítják, ismerik az adott nyelvet, és az adott szó szótári jelentése ténylegesen az. A nyugati nyelvekről való fordítás esetében, ahol állandó az érintkezés, a kontroll, ott ez nem jelentkezik ilyen élesen. A keleti és főleg az archaikus nyelvek esetében azonban minden fordítás állásfoglalás; minden fordításban egy szemlélet van, vagy esetleg a szemlélet úgy van jelen, mint szemlélethiány, mint az önmagára való adekvát reflexió hiánya. Például forgalomban van Magyarországon Helmut von Glasenapp *Az öt világvallás* című kötete. Ez az ember egész életében csak vallástörténettel foglalkozott. Szakértelme vitathatatlan. Lényeglátása mégis olyan csekély, hogy az ember csak csodálkozni tud. Alig-alig ért valamit. Természetesen egy ilyen könyvnek is lehet valamilyen szegmentális értéke abból a szempontból, hogy valamire felhívja a figyelmet, amelyből aztán egy tényleges következtetést lehet levonni. Természetesen más olyan irányzatok is vannak, amelyek folytonos elúttalanodásra vezetnek. Vannak diszciplínák, amelyeknek jelenlegi karaktere olyan, mintha azokat külön ennek az elúttalanodásnak az érdekében hozták volna létre. Például a jelenkori pszichológia csaknem minden irányzata ilyen. Tehát olyan, hogy ha valaki elkezd vele foglalkozni, akkor az évek folyásával egyre kevesebbet fog tudni a lélekről. Úgy van megkonstruálva. Persze minden diszciplína lehetne más. Minden diszciplínában lehetne élet, lehetne szellem, lehetne felismerés, lehetnének elemek, erők, amelyek további erők felkeltésében segíthetnének. Ez azonban általában nincs így.

Amit én itt képviselek, az – teljesen távlati értelemben – gyakorlati. Ez a gyakorlatiság lenne a voltaképpeni cél; nem a közvetlen cél, hanem egy sokszorosán közvetett cél. A legkevesbé ismeretterjesztésről van itt szó. Az ismeretterjesztésre vannak külön erre a célra szolgáló előadások, könyvek, tanfolyamok stb. Másképpen szemlélni – az ehhez való hozzásegítés a cél. Másképpen szemlélni – az autorefektív másképpen-szemlélés értelmében, és a világra irányuló szemlélés értelmében. Ehhez segítséget, szempontokat, különféle bizonyos inspiratív érintéseket lehet adni. Másfelől a jelenkorban ennél sokkal többet adni, főként közvetlenül, nem lehet. Akik azt állítják, hogy lehet, azoktól viszont nem szabad elfogadni semmit. A méregtermelés ezen a területen ugyanis elképesztő mértékeket ölt. Igazi szellemi irányzat a világon legfeljebb csak egy-két kis erecskében vegetál. Ezzel szemben az álszellemi irányzatoknak ezrei működnek. Európát egy veszedelmes típus lepte el: az indiai ál-yogi. Miután Indiában a szanszkrit nyelvet középiskolában tanítják, és az eredeti nyelv is hasonlít valamelyest a szanszkritra, és miután testnevelés órán ászanákat és egyebeket is tanítanak, majdnem minden intelligensebb indiai szakértőként, yogiként, sőt guruként tud fellépni. Ha ez kizárólag a meggazdagodás céljait szolgálná, akkor egyszerűen és közönségesen aljas üzelmek szériáinak lehetne ezt tekinteni. A veszély azonban ennél sokkal nagyobb. Ugyan az előbbiről sem megfeledkezve, de ennél sokkal ártalmasabb a cél. A jelenleg a világban garázdálkodó indiaiak – és az utóbbi időkben már a tibetiek is – éppen a már amúgy is nagyon csekély mértékben meglévő lehetőségeit zárják el a realizációnak. Ha a szóban forgó irányzatokban semmi sötétség nem lenne, tulajdonképpen akkor is mérhetetlenül veszélyesek lennének, hiszen ezek nem a mai emberre

méretezett dolgok. Például Zürich mellett működik egy buddhista kolostor, ahová időnként, nagy nehezen felvesznek európaiakat is. A tanulás egyik fontos eleme tibeti szent szövegek memorizálása és recitálása. Minél szorgalmasabb valaki, annál inkább pórul jár. Aki kevésbé szorgalmas, az otthagyja, és átlátja, hogy az egész dolog tulajdonképpen értelmetlen. És jelenleg valóban az. Valamikor valamit elolvasni annyit jelentett, mint megérteni azt. Az írás tudója nemcsak írni és olvasni tudott, hanem a lényegét is ismerte az írásnak, lényegtelen dolgokat ugyanis sem leírni, sem elolvasni nem volt szükséges. Tehát valamikor a szöveg elmondása a szöveg megértését jelentette, a szöveg megértése pedig csaknem a tanítás megvalósítását. Ma ebből még a tibetiek számára sem maradt semmi. Az európaiak számára pedig még kevésbé. Ebben a buddhista kolostorban tehát olyasmit csinálnak, ami az évszázadokkal, évezredekkel korábbi magasrendű keleti emberre volt méretezve; azt jelenleg első lépésben elvégeztetik valakivel, és aki elvégzi, az azt hiszi, hogy a zent műveli vagy a tibeti buddhizmust, vagy a yogát, vagy valami egyebet – és nem azt csinálja. Úgy tűnik, mintha azt csinálná, de semmi köze hozzá. Nem tudati fény ébred fel benne, hanem sajátos vitális erőket mozgósít, és minden szellemtelen mozgósított vitális erő, minden életerő halálerővé változik: elsősorban a tudatot károsítva, aztán a tudat hordozóját. Minden inadekvát módon, tehát szellemtől nem áthatottan felkeltett vitális erő halálerőként funkcionál. Ez egy olyan ellen-alchímiai folyamat, amelyet a *heteronvégez* el; a *heteron*, vagyis a fel nem ismert önmagam. Nincs nagyobb ellenség a fel nem ismert önmagamnál. Minden ellenségnek ez a prototípusa. A sátáni princípium teljes mértékben ezzel függ össze. A „sátán” annyit jelent, mint vádló, mint ellenség, mint ellenfél. Isten oldaláról azonban nincs Sátán. Sátán csak az emberi létforma oldaláról van. Vagyis saját céloim oldaláról nincs Sátán, starthelyzetem oldaláról viszont van.

A szanszkrit nyelvben a lét neve ugyanaz, mint a lényeg neve: a *sat*. A *sat* mindkettőt egyszerre kondenzálja. A nemlét és a nemlényeg az *asat*. Az igazság görög neve az *alētheia*. Az *alētheia* a nem-elfeledéssel van összefüggésben. Minek az el nem felejtése lehet az, aminek metafizikai súlya van? Nyilván önmagam önmagától való metafizikai eredésének az elfelejtése vagy el nem felejtése az, ami döntő. Az el nem felejtésben, az elfelejtés feledésében, vagyis a metafizikai feledés-felszámolásban élni annyi, mint igazságban élni. A szanszkritban az igazság neve a *satya*. A *satya* a lét és a lényeg szerint való felismerés, tanítás és élet. Tehát ami lényegtelen, ami nem lényegi, ami nem lényeges, az ebből a szemléletből nézve nem igaz. A tárgyi-tartalmi igaz-nem igaz kérdése a tradicionális kultúrákban tulajdonképpen mellékes is volt. Nem mintha igen nagy mértékben is nem lett volna meg – de nem ezen volt a hangsúly; mindig valami sokkal többet értettek azon, ami a latinban a szellemi igazságokkal kapcsolatban mint *veritās*, a jogi igazságokkal kapcsolattal pedig mint *iustitia* jelent meg. A *iustitia* görög megfelelője pedig ugyebár a *dikē*, míg a *veritās*-é az *alētheia*.

Azok a közmondás-, közhelyszerű maradványok, mint amilyen például „az igazság fénye”, nagyon lejárátott formájukban is, de az igazság és a fény kapcsolatát képviselik. Vagyis az igazság is, az *alētheia* is, a *satya* is, a *veritas* is a fénnel függ össze; a fény pedig a tudat lényegi természetével. A fény a tudat természete. A „szellem fénye” csaknem pleonazmus, vagyis egyetlen kifejezés sorozatban való alkalmazása. A szellem fénye a tudat fénye. A sötétség is a tudat sötétsége. A tudat ugyanis átfogóbb, mint a szellem és a fény. A szellem mindig azt jelenti, hogy a tudat centruma, vagyis az alany aktusban van. Aktusban van, vagyis az akciók betetőződésében van. *Subiectum in āctū* – ez az én definíciómban a szellem. Az aktusban lévő alany. Az alany tudati aktusa pedig a szellem, vagyis a fény. Elsősorban nem a fizikai fény. Nem a fizikai, a természeti fény volt az, amiről aztán hasonlatszerűen elnevezték volna a szellemi fényt. Amit fizikai értelemben fényként tapasztaltunk, az az elveszített, eldurvult és kihelyeződött fény. A szellemi fény miatt van külső fény is. A Napot nem azért hozták összefüggésbe Istennel, mert látták a Napot; nem a Napról asszociáltak Istenre. Nem. Azért van Nap, mert van Napisten. Az önmagát teremtő fény-lét az *auton*. Következésképpen kell, hogy lenyomata legyen a fizikai világban is, s ez az égitest. De sem

az elnevezés, főképpen pedig nem a léte az, ami innen származik. Milyen szánalmas, amikor a természeti jelenségekből igyekeznek levezetni a vallásokat és a szellemet, és közben megfélemlenek arról, hogy egyáltalán miért van valami. Erre a kérdésre sem a megválaszolás, sem a megválaszolás visszautasításának értelmében nem kérdeznek rá. Soha semmiféle értelemben természeti jelenségből nem deriváltak szellemit. Mindig a szellemi és mindig a magasabbrendű az elsődleges: lényegileg is, és ha van időbeli vetülete, mint az előbb elhangzott, akkor időben is.

A nem-tudatosság felvetése, különösen abban a túlhangsúlyozott értelemben, ahogyan azt a mélylélektan teszi, tulajdonképpen egyrészt egy offenzíva az ember megismerési erői ellen, másfelől pedig explicit tévedés. Egyesek például a Jung-féle irányzatban tényleges szellemiséget ismernek fel, holott Jung irányzata sajátosan szellem-ellenes irányzat. Szellem-ellenes irányzat, mert a tudatot a nem-tudatosságból vezeti le. Mintha a tudattal szemben a tudattalan lenne a primordiális. Nyilván Jung irányzatában ez nem olyan átütő erővel és nem olyan vulgárisan jelentkezik, mint a freudizmusban, de kétségtelenül megvan. Holott olyasmi, hogy „tudattalan”, hogy „tudatalatti” tulajdonképpen nincs is. A tudatnak aktualitása és potencialitása van, és pedig végtelenbe nyitott potencialitása. Nyilvánvaló, hogy e potencialitásnak szorosan individuális, kollektív, familiáris, kozmikus és egyéb vetületei is vannak. Ilyen értelemben a tudat rétegeiről beszélni csak egyszerűen hasonlat, messzemenően hasonlat; potencialitás van, alsó és felső potencialítások vannak. Vannak olyan potencialítások, amelyek aktualizálva destruálják a tudatot; és vannak olyan potencialítások, amelyek aktualizálva a tudat emelkedésével függenek össze. Ezt az egész kérdést csak az aktualitás és a potencialitás szempontjából lenne szabad felvetni. Különben egy olyan tudati képet kapnánk, amely szerint a háttérben valamiféle eredeti rejtett természetesség lenne. Ha annak, amit a lélektan tudattalannak nevez, van valamilyen hatása, akkor az nem azért van, mert a tudattalan valamilyen okkult funkciót fejt ki, hanem azért, mert *tudattalan*, mert *heteron*, mert más. A tudattalan tulajdonképpen nem én vagyok, s mindaz, ami nem én vagyok, valamilyen értelemben ellenem dolgozik. Ezt kellő szubtilitással és átlátással kell felfogni, mert ha nem így tesszük, akkor azonnal félreérthető. Nem azt jelenti, hogy minden személy és az egész világ is ellenségem volna, hanem azt, hogyha minden azon a fokon marad meg, amilyen fokon van, akkor valóban minden a halált készíti elő, nemcsak biológiai bekövetkezéséért, hanem tágabb értelemben is.

A világ azért van, hogy visszavegyem önmagamba. Vagy ami ugyanazt jelenti egy másfajta értelmezésben: azért van, hogy leválazzam magamról. A világot mint világot, mint *heteront* leválazzam önmagamról – és a világot, mint potenciális *auton*-t visszavegyem önmagamba.

Az egység cél. Az egység az *auton* egysége. Ami az egységből kiesni látszik, az a *heteron*. Ami az egységből kiesni látszik, azt nem *heteron*-ként akarom visszavenni önmagamba, hanem *auton*-ként. Vagyis az *auton*-t a visszavétel előtt fel kell ismernem.

A tantrikus doktrína szerint a világon minden felfogható és átélhető yogaként. Különösen vonatkozik ez az egyes emberre. Tehát ha a kellő felismerési erők már kibontakoztak, akkor minden egyes ember úgy is tekinthető, hogy benne valami megnyilatkozik: életével valamit szimbolizál. Minél szorosabban ismerek valakit, annál hatványozottabban jelentkezik ez. Egyes emberek mintha kifejezetten olyan szimbólumokhoz kötődnének, amelyek egyértelműen pusztulási erőket reprezentálnak. Mindezt természetesen nagyon széles differenciáltsággal kell felfogni, hiszen nemcsak fehér vagy fekete van, hanem egyetlen emberben is a minőségek hallatlan gazdagsága található meg; és ezt nemcsak az ember vonatkozásában lehet elmondani, hanem az állatfajok, sőt bizonyos értelemben az állati egyedek is kifejeznek valamit. Miután a legtöbb ember-ember reláció jelentéktelen szinten valósul meg, legalább a fontosabb személyekre kellene így nézni: mit képvisel, mi az, ami kifejeződik benne? És itt valóban a mélyre kell hatolni, mert a felületi benyomásoknak a szerepe ebből a szempontból nagyon kicsi.

Tehát nincs más lét, csak tudati lét van: tudati lét van abban az értelemben, hogy van tudati objektivitás. Tehát amivel nincs relációm, arra nem mondhatom azt, hogy van, és amivel relációm van, arra nem mondhatom azt, hogy az tulajdonképpen nincs. Objektivitás kétségtelenül van. De milyen értelemben van? Tudattól függetlenül létező objektív realitás – ilyen nincs, ez értelmetlen. Azért nem mondom, hogy a filozófia történetének legnagyobb értelmetlensége, mert ez tulajdonképpen nem illik bele a filozófia történetébe. Itt egy súlyos belső ellentmondás van, nevezetesen az, hogyha valamiről azért tudom, hogy van, mert tudok róla, tehát mert a tudatomban van, akkor én erről azt deklarálok, hogy az akkor is van, ha nincs a tudatomban. Sőt: akkor is van, hogyha soha nem is volt a tudatomban. Egyébként ez nemcsak az objektív realitás egészére vonatkozik, és nem csak a túlvilági szférákra, hanem egy sokkal konkrétabb valamire is. Ha az ember kellőképpen éber, beláthatja, hogy egy jelen nem lévő entitásnak egészen sajátos az ontológiai helyzete. Aki azt hiszi, hogy hazamegy, mert a lakását ott találja, az naiv realista. Mit jelent az, hogy „ott van”? Azt, hogy különböző gondolati, képzeleti létállapota a szóban forgó lakásnak valamikor felmerülhet. Különböző állapota nincs. Miért lehet mégis mindig olyan szabályosan rátalálni valamire? Azért, mert az ember konstituáló hatalma olyan mélyen gyökerezik, olyan mélységesen távol van attól a hatalmi szférától, amit az ember közönségesen tudatilag uralni tud, olyan nagy a tehetetlensége – ezért lehet megtalálni dolgokat. Ezért tudja az ember, hogy amikor odamegy, akkor azt fogja találni. Nem alapvetően mást, hiszen alapvetően akkor sem talál mást, ha háza összedől. Az alapvetően más az lenne, ha állandó mágikus hatalommal rendelkezne minden létezővel kapcsolatban. Ez a mágikus hatalom – noha nem a közvetlen elérhetőségek körében – lehetőségként persze fennáll, hiszen maga a hatalom hatalmi lehetőség. Ha ez a hatalmi lehetőség aktualizálódik, akkor már nem arról a démonmágiáról van szó, amikor a mágus még nem vette át önmaga felett a hatalmat, és ezért az erők lények formájában jelennek meg. A nem teljesen átvett mágikus hatalom lények formájában való megjelenése, tehát az uralomnak csupán egy részleges megvalósítása veszélyes s ugyanakkor végzetes is lehet, hiszen ezek a lények formájában megjelenő erők nagymértékben reálisak. A démonomágus ugyan uralmat gyakorol a szóban forgó erők felett, de nem úgy, mint önmaga felett. A goétikus vagy démonomágiával szemben a teurgikus mágia ellenben olyan természetű, hogy abban az *auton* hatalma a korlátlanúságba kezd növekedni, és mindenekelőtt önmagára vonatkoztatott hatalmat jelent, tehát a mágus a lények és erők feletti, vagyis a *heteron* feletti hatalmát mint önmaga felett való hatalmát gyakorolja.

A mágus a betetőződésnél az egész világ teremtője, fenntartója és transzmutálója lesz. Felismeri, hogy a világ azért van, mert teremtette és fenntartja – a hindu Ísvara-Trimūrti értelmében: Brahmaként, Viṣṇuként és Śivaként. És mindig is ő volt az, aki teremtette, fenntartotta és transzmutálta a világot. Ez azonban nemcsak pusztán felismerés kérdése, hanem megvalósítás kérdése is: a személyen túli megvalósítás kérdése. A célba ért mágus nemcsak saját személyét, saját perszonalitását valósítja meg, hanem ő az, aki az egész létet is megvalósítja. Ha a létben csak egyetlen olyan mozzanat is lenne, ami kimaradna a megvalósításból, az lehetetlenné tenné azt, amit metafizikai felébredésnek nevezünk. A mindenhatóság nem következménye, hanem előfeltétele a metafizikai megvalósításnak. A mindenhatóság alatt természetesen mindenhatóságot kell érteni, minden korlátozottság nélkül. És ez nemcsak *omnipotentia*, hanem *omniagentia* is. Nemcsak mindenható, de mindent megtevő is. Semmi sincs a világon, amit ne a célba ért mágus működtetne. Ki a célba ért mágus? Önmagam, ha célba érek. Van más világ, mint tudati világ? Nincs. Van más centruma a tudati létnek önmagamon mint alanyon kívül? Nem mondható, hogy lenne. Tehát az egész világ belőlem fakad. Ha azonban én mégsem úgy élem meg, hogy belőlem fakad, akkor az azt jelenti, hogy nem vagyok teljesen önmagam középpontjában. Vagy úgy is mondhatnám, hogy nem vagyok teljesen magam. Ha teljesen önmagam lennék, önmagamot mint teremtőt, fenntartót és átváltoztatót valósítanám meg. Ennek jelentősége határtalanul nagy. Annak számára határtalanul

nagy ennek a jelentősége, aki nem nyugszik bele saját állapotába, aki ugyanis belenyugszik saját állapotába, az saját állapotából ugyan ki fog mozdulni, de lefelé. Aki nem törekszik felfelé, az lefelé hanyatlik. Hiszen már pusztán a süllyedés lelassításához is rendkívüli emelkedési erők szükségesek; a megállításról és a visszafordításról nem is beszélve.

Ha az ember egy közönséges emberi életet megnéz, akkor egyik felében a gondviselés teleologikus nagyszerűségét látja, másik felében pedig annak tökéletes megtagadását és lerombolását. Ezek a kérdések az erő kérdései. Amíg az ember a földi-emberi létformát foglalja el, tulajdonképpen addig egy kibontakozásban van. Kibontakozásban, és nem fejlődésben. Aki ebben a folyamatban a fejlődés analógiáját látja, az alapvetően téved. Itt létforma-elfoglalásról van szó. Természetesen a halálerők a létforma-elfoglalás kezdetén azonnal működésbe is lépnek, de csak akkor kerülnek túlsúlyba, ha az ember nem áll ellen. A szellemi ember azonban ellenáll a halálerőknek. Mit jelent mindez? Azt jelenti, és azt kell jelentenie, hogy az embernek – még csak nem is a magas realizációk értelmében, csak egyszerűen a maga perszonalitásának tekintetében –, akármeddig is éljen, mindig élete utolsó fázisában, élete utolsó pillanatában kellene a legmagasabb fokon állnia. Mert ha százhusz évig él, akkor természetesen százhusz éves korában magasabb szinten áll, mint száztizenkilenc éves korában; és messze magasabb fokon, mint ötven éves korában. Természetesen ez általában nem tapasztalható. Nem tapasztalható, hogy a magas kort megérők *in floribus* lennének utolsó hónapjaikban. Ez pedig azt jelenti, hogy egy idegen erő kezd el működni, egy olyan idegen erő, amely lényegében nem idegen, de az átélésben egyelőre idegenként jelentkezik. Egy hatás jön létre. Tudjuk, hogy a betegséget sohasem az okozza, ami látszólag okozza. Tehát a tudati eltompulást igazából sohasem az agyérelmeszesedés okozza, és tulajdonképpen a kolerában való halált sem a kolera kórokozója okozza, és egyáltalán, semmit sem az okoz, amiről az ember azt gondolja, hogy okozza. Ezek mindig kompanációk, társulások, és betársultan a kiváltódás perifériájában játszanak szerepet. Nyilván nem lehet azt mondani egy kórokozóra, egy patogén baktériumra, hogy semmi köze a betegséghez, de alapvető köze soha sincs hozzá, alapvetően soha nem azon múlik a betegség. Minden betegség egy sorsalakulás. Miután nagyvonalúan azt mondjuk, hogy *heteron* és *auton*, voltaképpen a heteron-lényszerű erők beláthatatlan sokasága és differenciált sokasága, és önmagának, mint *auton*-nak a differenciált hatalomátvételi és hatalom elvesztési aktusai vannak jelen és zajlanak – ez a voltaképpeni sors. Ezek azok, amelyek sorshelyzeteket hoznak létre, hogy majd ezekből a sorshelyzetekből támadások induljanak a jelenlegi létforma ellen. A támadás a mélyfizikalitásba megy végbe, és ehhez kompanálódnak, társulnak a periférián a kiváltó okok. A voltaképpeni okok másutt vannak, és ebből a szempontból a betegségeket kiváltó okok inkább az okozatok körébe tartoznak. Van ugyan okszerűségük, de nem elsőrendű, nem is másodrendű vagy harmadrendű, hanem nagyon is sokadrendű okszerűség ez. Éppen ezért az ellenük való küzdelem nem tud alapvető gyógyulásokat létrehozni. A periférián akár teljes gyógyulás is bekövetkezhet, a mélyben azonban nem. Az, hogy a síkok és az aspektusok sokaságában menjen végbe egy gyógyító folyamat, már a sokkal régebb és tisztultabb korokban is csak alig-alig volt meg.

Minden szellemi szemlélet – és a keleti szemlélet ezt különösen kihangsúlyozza – az önmagamhoz való visszatérítést nem célként kezeli, hanem tulajdonképpen a kezdettel kapcsolatos műveletek körébe sorolja, viszont tudatában van annak, hogy egy ilyen kezdettel kapcsolatos művelet a kezdeti szférában természetesen célként is megjelenhet. Mindazonáltal a realizációs műveletek senki számára nem tehetők kötelezővé, sőt, még csak azt sem lehetne mondani, hogy azok mindenkinek kifejezetten javasoltak lennének. A jelenlegi tévutaknak pedig épp az az egyik jellegzetes vonásuk, hogy óriási súlyt fektetnek arra, hogy mindenki valamilyen határozott úton haladjon – ami nem is csoda, miután szándékosan tévutakat nyújtanak, tehát az ezekre való ráterelés az érdekük. Vannak viszont komolyabb és jó szándékú megközelítések is, viszont ezek hasonlóképpen ilyesmit propagálnak. Holott szó sem lehet arról, hogy a metafizikai realizáció mindenki számára alkalmas

lenne, noha legvégső soron minden ember számára nyitott – de csak legvégső soron. Mert szorosan véve a legtöbb ember számára csak nagyon kevésbé nyitott. Tulajdonképpen azok számára nyitott, akik az egyetlen Ember, a szellemi, univerzális Ember emelkedő és felfelé törekvő arculatát képviselik önmagukban a pusztá potencialitásnál erősebb possibilitásként. Tehát az, hogy a metafizikai realizáció legvégső soron mindenki számára nyitott, s hogy én magam, mindenben átélve önmagam, felébredhetek – ez tulajdonképpen egy tantétel, és csupán annyit jelent, hogy erre mindenki képes. Ebből aztán arra következtetni, hogy azért nekem is van esélyem – főképpen akkor, amikor az ember nem is törekszik erre – véleményem szerint ezt általában azok szokták felvetni, akik a metafizikai felébredésre ugyan nem törekszenek, de valahonnan úgy informálódtak, hogy ilyen célokat megjelölni névlegesen intelligens dolog. Ezek az emberek úgy vélekednek, hogy tulajdonképpen törekedni kell, mert az jó és értelmes, és azért vannak esélyeim, noha ennek érdekében nem teszek semmit, és majd, ha ráérek, csak akkor fogok tenni ezért valamit.

Ha valaki felismeri azt a törvényt, amit képvisel, akkor azt ismeri fel, amit a hinduizmus és a buddhizmus szanszkritul *svadharma*-nak nevez. A *svadharma* a saját uralma, a saját törvénye a lénynek. Nemcsak azt jelenti, hogy mi a missziója, és mit kell tennie, hanem sokkal inkább azt, hogy hogyan tud rátalálni arra az útra, amit bejárva önmagához talál vissza. A teljes visszatalálásban aztán a *dharma* és a *svadharma* is felszámolódik, mert aki a célba ért, az a *dharma* urává válik. Ezért rá vonatkoztatott *dharma* nincs: nincs *svadharma*-ja. Mindazonáltal az utat a *svadharma* határozza meg.

Végezetül szólnunk kell még a *karma*-ról, amellyel kapcsolatban oly sok visszaélés tapasztalható. *Karma* annyi, mint „cselekvés”. A *karma-vāda*, a karma-tan pedig azt jelenti, hogy a világon minden akció minden akcióval összefügg. Természetesen önmagam akciója, vagyis amit önmagam akciójaként élek át, az még szorosabb kapcsolatban van perszonális önmagammal. A karma tanába természetesen bele van ágyazva az akció-reakció elve éppúgy, mint a karmának mint bilincsnak a felfogása, noha a kettő nem ugyanaz. Az általában vett karmát mégis össze szokták téveszteni a *karma-bandhá*-val, a karmikus kötelékkel. A *karma-bandha* a megkötöttség. Miért működik ez a megkötöttség? Azért működne, mert a szerencsétlen ember csinál valamit? Azért lenne ez bilincs? Szó sem lehet róla. Azért bilincs, mert a cselekvést nem teljesen önmaga hajtja végre. A *heteron* miatt bilincs, azért, mert a *heteron* minden tettbe állandóan belejátszik. Csupán a *heteron* miatt lesz a karmából karmikus kötöttség, *vinculum karmicum*, bilincs, tehertétel, háló. Azért, mert nem önmaga a végrehajtó. Azért, mert csupán társvégrehajtó. Még gondolkozásában is csupán társvégrehajtó, pedig a gondolkodásban van a legkisebb szerepe a *heteron*-nak. És ez utóbbiért lehet és kell minden realizációs utat gondolkozással kezdeni, nem pedig azért, mert az a legerősebb, a legelementárisabb. Szó sincs róla. Azért kell minden utat gondolkozással kezdeni, mert az ember ott és akkor leginkább önmaga. Még akkor is, ha teljesen más és hamis nyomokon indul el a gondolkozásban, magának a gondolkodási funkciónak olyan sajátosságai vannak, hogy egy metamorfózis kiindulópontjaként szolgálhat. Egyébként a gondolkozásnál a legapróbb érzés is sokkal erősebb, viszont az érzésekben akkora a *heteron*-működés, hogy azokkal utat kezdeni nem lehet. Kizárólag az érzésre, mint alapra nem építhető realizáció. A realizáció egy bizonyos fázisában természetesen az érzésekre is sor kell, hogy kerüljön, hiszen azok az élet legjelentősebb elemei közé tartoznak.

Tehát csak azt érhetem el – és ez a keleti metafizika egyik alaptétele –, amit voltaképpen sohasem hagytam el. „Voltaképpen” nem hagytam el; mert „voltaképpen” elhagytam, és messze eltávolodtam attól, amit voltaképpen sosem hagytam el. Csak oda juthatok, amit soha nem hagytam el.

* * *

Ezek azok a titkos igék, melyeket Jézus, az Élő mondott és Didymosz Judás Tamás leírt.

1. És Ő ezt mondta: Aki ezen igék értelmét megtalálja, nem ízleli meg a halált.

2. Jézus mondta: Aki keres, ne hagyja abba a keresést, míg csak nem talál, és ha találni fog, zavarba jön majd, amikor zavarba jön, csodálkozni fog és a mindenségen uralkodni.

3. Jézus mondta: Ha azok, akik titeket vezetnek, azt mondják nektek: A királyság a mennyben van, úgy az ég madarai megelőznek titeket. Azt mondják nektek: A tengerben van, akkor a halak előznek meg titeket.

A királyság azonban bennetek és rajtatok kívül van. Ha megismeritek magatokat, titeket is megismernek, hogy az élő Atya fiai vagytok. De ha nem ismernek fel titeket, akkor szegénységben vagytok, és ti vagytok a szegénység.

Jegyzetek

1. Dr. László András 1988-ban tartott előadása nyomán.

HATALOM ÉS URALOM

LÁSZLÓ ANDRÁS^{*}

A metafizikai tradicionalitásnak – mint létszemléletnek – állást kell foglalnia azokban a kérdésekben is, amelyek körében felmerül a világban megnyilatkozó szellem problémája. Ahogyan a szellem a világban megnyilatkozik, ahogyan érvényesül, vagy háttérbe szorul, az szorosan összefügg azzal a ciklicitással, amelyben az ember, a természet, a világ, és elsősorban a tudatiság részt vesz. Ez áthatja az embert, meghatározza az ember külső és belső világát, kivéve azokat a terrénumokat, ahol az ember az autonómiáját metafizikai alapállásából kiindulva megőrzi. A szellem jelenléte a világban uralomként és hatalomként nyilvánul meg. Az uralom és a hatalom alapvetően tradicionális kategóriák, és ugyanakkor ki vannak téve annak, hogy az antitradicionális erők behatolva ezeket megmászítsák, és egy ál-formáját alakítsák ki a hatalomnak (ellenkező formáját), vagyis egy pseudo (hamisított) formáját és olyan irányt adjanak ennek, amely a hatalom és az uralom eredeti stabilitásával és eredeti mozgásával ellentétes.

Minden igazi uralom alapja a ,suprēmātia', a fensőbbtség, ami csak reális (tényleges, igazi) szellemi fensőbbtség lehet – a metafizikai eredet-tudat birtoklásából adódó fensőbbtség. A leglényegesebb a ,suprēmātia' megléte ebben a kérdéskörben. Ha a ,suprēmātia' (a valóságos fensőbbtség) nincs meg, akkor csak ál-uralom (pseudo-dominantia) valósulhat meg. Ha hiányzik a szellemi fensőbbtség, akkor az uralom valójában nem uralom, és az ebből következő hatalom bitorolt hatalom. Az uralom a hatalomtól abban különbözik, hogy a hatalom felett áll és azt birtokolja. Ontológiai értelemben az indiai tradíciók bőven beszélnek erről, és a hatalmat śakti-nak nevezik (nőnemű szó), ami a világban

működő mágikus hatalomnak felel meg. A šakta (hímnemű szó) a hatalom (a šakti) birtoklója. Az uralom a hatalom birtoklásából adódik. Az uralkodónak hatalma van, és uralkodói volta a valóságos fensőbbiségen alapszik, vagyis azon, hogy szupremáciája van. Kiemelkedik a létezők és az emberek köréből, és ebből a fensőbbiségből adódó uralma a hatalmat teljes mértékben birtokba tudja venni, és meg is tudja tartani. Az ál-uralom (pseudo-dominantia) a hatalomból csak az erőszakot tudja megtartani, azaz a hatalomnak a legkülsőségebb formáját. Bitorolja a hatalmat, de nem a hatalom teljességét, hanem csak a legalacsonyabb rendű részét, az erőszakot. Semmiféle hatalombitorlás nem képzelhető el, amely a hatalom teljes terjedelmére kiterjedhetne. A bitorlás mindig a hatalom legkülsőbb és legalacsonyabb rendű formájára, aspektusára és eszköztárára irányulhat.

A szellem jelenléte a világban a centrum jelenlétének a tudatosítását jelenti. Tehát, ha a centrum (a középpont) tudata nincs jelen a világban, akkor a világ szellem-nélküli. A szellem a centrumtudatot jelenti az ember és az ember világának körében. A centrum és az axis – a középpont és a tengely – az, amin az uralomnak és a hatalomnak, és mindent betetőzően a szupremáciának alapulnia kell. Az uralkodó – lényege szerint – mozdulatlan, olyan, mint a középpont és a tengely. Ezért a végrehajtó hatalom mindig alacsonyabb, mint az a hatalom, amelyet az uralkodó közvetlenül birtokol. A közvetlenül birtokolt hatalom az alapításra, a mozgatásra (mozgásra) és a megállításra irányul. Az ősi király (Jupiter Stator) azt jelenti, hogy a „megállító Jupiter”. Ez a megállító egyszersmind alapítót is jelent, de magában foglalja a mozgatót is: mozgat és megállít. Lefekteti az alapokat, megteremti a szilárd bázist, és uralkodik. A szellemnek – mint primer metafizikai kifejeződésnek – a világban való megfelelője a monarchia, amikor az állam élén király, császár vagy fejedelem áll, aki a hatalom teljességének korlátlan birtokosa. Mindaz, ami horizontálisan és vertikálisan szimbolizálható, és ezen területekre kiterjed, a kezében van, azt teljesen korlátlanul birtokolja. Ahogyan Isten a létet birtokolja (a létben a lét uraként van jelen), úgy van jelen a lét földi foglalatában, az államban a király, az uralkodó, a monarcha. A tradicionalitásnak ki kell terjednie az élet különféle területeire, és ott meg kell mutatnia azokat a paradigmákat (mintákat), amelyek szerint a tradicionális állam felépülhet vagy létrejöhet.

Tudni kell, hogy a jelenkorban – a jövődőről nem is beszélve – ennek a felépítésnek a lehetősége végtelenül csekély. A tradicionális birodalmak teljes szellemi áthatottsága már Kr. e. VII–VI–V. sz. táján megszűnőben volt. Szellemi fellobbanások még voltak az ókorban és a középkorban is, amikor a tradicionális állam (ha nem is tökéletesen) megvalósult. A Római Birodalom tradicionális birodalom volt, a későbbi Kelet- és Nyugat-Római Birodalom szintén. A Karolingok által újjáélesztett Nyugat-Római Birodalom – Nagy Károly Birodalma – is tradicionális volt, ugyanígy a Német-Római Császárság is. Tradicionális állam volt Magyarország is a Turul-dinasztia – Árpád-házi uralkodók idején – párhuzamosan a Szász-dinasztia, majd a Hohenstaufok Német-Római Birodalmával.

Keleten ezek sokkal inkább megőrződtek, ha e tekintetben a kínai, de még inkább a japán császárságra gondolunk, ahol az uralkodói jelenlét egészen a legutóbbi időkig megnyilvánult. A monarchia legmagasabb formája az Istenkirályság, amikor az istenség – mintegy Avatāra-ként (alászállóként) – megjelenik a világban és elfoglalja a Világkirály pozícióját. A Világkirályét, aminek a neve a szanszkritban Cakravarti, vagyis a „kerék forgatója”. A „kerék forgatója”, a „kerék ura” csak az lehet, aki a Centrumban van, és a Centrumból kiemelkedik. Az Istenkirályt felváltja a szakrális király, akinek a küldetése az Égből, az Égtől ered. Ezután jönnek létre azok a királyságok, amelyek Isten kegyelméből királyságok. Ez már lefokozódás, de ebben még jelen van a szellem, él és működik. Azután már azok a formációk következnek, amelyekből ezek az erők már hiányoznak, és létrejön az az államforma, amely demonstratív a szellem ki-nem-fejeződését képviseli. Azt reprezentálja, hogy nem a szellem (az ég, a transzcendencia) reprezentánsa. A köztársaság ilyen államforma.

A tradicionalitás – bár elsősorban nem a földi területekkel foglalkozik – nagyon határozottan állást foglal a világgal kapcsolatos kérdésekben is. Ugyanis a világnak biztosítania kell az individuumok számára a szellemhez (az eredethez) való visszajutást, visszakapcsolódást. Az állam ezért a szellemi világ lenyomata, ugyanakkor paradigmája, amiben kifejeződik a szellemi világ belső rendje, s amely megadja a mintát ahhoz, hogy milyen világot építsen fel önmagában és önmaga körül az ember. Az uralom, amely szupremácián alapul, és amely a hatalmat birtokolja, csak arisztokratikus, autokratikus és theokratikus lehet. Az autokratikus azt jelenti, hogy az uralkodó önmagára alapozott korlátlan hatalommal rendelkezik. Az arisztokratikus azt jelenti, hogy a legjobbak uralma érvényesül. A theokratikus azt jelenti, hogy az arisztokrácia és a theokrácia az eredetét az Istenség létéből vezeti le, s hogy az autokráciában az isteni princípium működik, s hogy az autokrata az isteni princípiumot fejezi ki minden tekintetben, s az arisztokrácia az isteni uralomtól áthatva jeleníti meg a legjobbak uralmát. A theos istent jelent, az aristos a jót, a legjobbat, az agathos felsőfokát jelenti, az auto önmagát. A theokrateia és theokratiā (theocratia) az aristokrateia és aristokratiā (aristocratia) s az autokrateia és autokratiā (autocratia) görög és greko-latin formák. Ezek jelentik azt a bázist, amely a szellemhez való visszaemelkedést lehetővé teszi. A dēmos-nak, a népnek az uralma a dēmokrateia vagy dēmokratiā (democratia). A „demokrácia” még abban az esetben is lefokozást és lefokozódást jelent az előbbiekhöz képest, ha a dēmos-ban egy igazi szellemi méltóság nyilatkozik meg. De rendszerint nem nyilatkozik meg, és a dēmos rendszeren nem több mint tömeg. Ma lépten-nyomon – minden politikai irányzat – a demokratizmus nevében akar beszélni, és ennek igenlését és fokozását jelöli meg céljaként. A szellemiség szempontjából a demokrácia és a demokratizmus elvetendő. A szellem, a tradicionalitás szempontjából a demokratizmusnak semmiféle létjogosultsága nincs. Az Uralkodónak egyetlen kötelessége van – ez is önmagából adódó, s nem egy elv követése – az, hogy ne a nép ellenében uralkodjék. De nem kell a nép nevében uralkodnia, mert a nép mérhetetlenül alatta áll az igazi Uralkodónak.

Meg kell határoznunk, hogy a tradicionális létszemlélet – amely a szellemi szférákra vonatkozik elsősorban – hogyan nyilvánul meg a politika és a társadalom síkján. A tradicionális létszemlélet elidegeníthetetlen politikai vonzata az a politikai világnézet, amelyet jobboldaliságnak (dextrizmusnak) nevezünk, s ebből a legradikálisabb jobboldaliság következik. A radikális jobboldaliságban nincs helye a demokratizmusnak. Amikor diktatúrákról beszélünk, tudnunk kell, hogy a diktatúra mit jelent. A diktatúra egy ideiglenes állapotot jelent, azt, hogy az autokrata (az uralkodó) a végrehajtó hatalmat közvetlen parancsok kiadása útján gyakorolja, pl. egy diktátoron keresztül. Az ideiglenesség szervesen hozzátartozik, ugyanakkor a diktatúra lehet negatív és pozitív. A proletárdiktatúra vagy a klikk-diktatúra bizonyos körök, embercsoportok diktatúrája, amelyben semmiféle magasabb rendű meghatározottság nincs, s ez nem is lehet elfogadható. A diktatúra, ha abban nem az igazán magasabb rendű nyilatkozik meg – hanem éppen a sötétség, és az alacsonyabb rendű –, akkor az a sötétség uralmát, a skotasmokrátiā-t jelenti. A diktatúrát, amely terrort alkalmaz, s amelynek a háttérében a szkothazmokrácia érvényesül, el kell vetni. Ez éppúgy baloldali, mint a demokratizmus, a liberalizmus, a szocializmus. A terror és a liberalizmus is baloldali – a terrorisztikus diktatúra és a demokratizmus is az.

Társadalmi–gazdasági vonatkozásban nyilvánvaló, hogy a szocializmus és főképp a kommunizmus végletesen antitradicionálisak. A kommunizmus az a politikai világnézet, amelyet joggal nevezhetünk satanokrátiā-nak, sátáni uralomnak. A kommunizmus (bolsevizmus) a sátáni uralom egyértelmű kifejeződése, de a sötétség világával van összefüggésben a polgári demokrácia is, és gazdasági síkon a kapitalizmus is. Ezek nem tradicionális képletek. Társadalmi síkon az utolsó tradicionális megnyilvánulás a feudalizmus volt. Az eredeti feudalizmus, amelyet nem rontott még meg a pénzgazdálkodás elhatalmasodása. A feudalizmus negatív kinövésai minden esetben összefüggenek a pénzgazdálkodás erőteljes kibontakozásával, s ekkor jön létre az, hogy pl. a földművelő rétegek (a

jobbágyok) egyre több munkát kénytelenek elvégezni, s nem annyit, mint amennyi feltétlenül szükséges. A feudum lényege az, hogy minden a királyé. Minden az ő tulajdonában van, de nem kapitalisztikus, hanem valóban királyi tulajdonában, és ő adományoz. Amit adományoz, az magántulajdonba kerül, de nem a kapitalisztikus magántulajdon értelmében. A feudumokként adott földbirtokot nem lehetett eladni, mert a tulajdonjogi hierarchiák értelmében végül is a királyhoz tartozott, az övé volt. Ez a folyamat tovább folytatódott lefelé (a feudumból újabb feudum született) végül eljutott a teljes jobbágyáig. A jobbágy szónak nem volt eredetileg semmiféle pejoratív értelme (a szó latin formája: *jobbagus*). Mindenki a király jobbágya volt. A jobbágy a telket birtokolta, magántulajdona volt, de nem kapitalisztikus értelemben, hanem a tulajdonjogi hierarchiák értelmében. Magántulajdona volt, de ezt a tulajdont hűbértoklás formájában kapta, tehát az ő magántulajdona egyben az ő uráé is volt, emellett elsősorban a királyé. A feudalizmus tiszta formáival a IX–XIV. században lehetett találkozni; utána (a pénzgazdálkodás elhatalmasodása révén) a feudalizmus tiszta formái zavarosabbá váltak, és felvett olyan jegyeket is, amelyeket negatívan lehet és kell megítélni. De ez nem tartozik a feudalitás eredeti képéhez, és ennek megítélhetőségéhez. Míg a kapitalizmus antitradicionális (az államkapitalizmus még inkább), addig lényegileg a feudalizmus – ha az tiszta formában jelentkezik – tradicionális. A baloldaliság minden esetben antitradicionális és a jobboldaliság – ha az tényleges jobboldaliság – tradicionális jellegű. Meg kell jegyezni, hogy nem egy jobboldali irányzatba baloldali elemek keveredtek a történelem során. Erős baloldali – voltaképpen ellen-baloldali – átitatottságot lehet kimutatni akár szélsőjobboldali irányzatok esetében is, és ezek (ebben a vonatkozásban és értelemben) szintén antitradicionalitásként jelentkeznek. (Magyarországon a mai politikai spektrumban mindaz az 53 párt, amely megpróbált megnyilvánulni, kivétel nélkül baloldali párt. Akárhogy fogalmazzák is meg önmagukat, akkor is baloldaliak, mert minden esetben kapcsolódnak a demokratizmus valamilyen formájához, és minden demokratizmus baloldali. Azt, hogy az MSZMP szempontjából minden párt jobboldali, sőt szélsőjobboldali, nyugodtan figyelmen kívül hagyhatjuk.)

A tradicionalitás két szempontot tart elengedhetetlennek. Az egyik az, hogy a feudalizmusnak kell érvényesülnie – függetlenül attól, hogy ennek az esélyei jelenleg milyenek. A másik pedig a birodalmi gondolat, ezt imperializmusnak lehetne nevezni, de miután ehhez már zavaros, negatív képzetek társulnak, nevezzük inkább imperiumizmusnak („birodalmizmusnak”). Ha a magyar történelmen végigtekintünk, azoktól az időktől kezdve, amikor Magyarországon kihalt az Árpád-ház, az Anjouk uralmát követően lényegileg a Habsburgok uralmára (a Jagellók és mások megnyilvánulásai itt csak epizódyszerűek voltak) a következők voltak jellemzők: Magyarország perszonál-unióban volt a Német-Római Birodalommal. A Magyar Királyság sohasem volt a Német-Római Birodalom része, miután a magyar király császári jogú király volt (nem olyan, mint pl. a cseh király) s egy „*unio personalis*” kötötte össze a Német-Római Birodalommal (a múlt század elejétől Ausztriával). Magyarországon, a magyar főurak körében a feodalitást sokkal mélyebben érezték, mint a Német-Római Birodalomban. Ebből a szempontból a magyarság tradicionálisabb állást foglalt el, mint a perszonálunióban részt vevő másik birodalom különböző részei. A Német-Római Birodalmon belül azonban (később Ausztrián belül) sokkal mélyebben átértékelték a birodalmi gondolatot, tehát e tekintetben ez volt tradicionálisabb. Ennek a két feltételnek (feodalitás és birodalmiság) tökéletes szintézisben kellett volna lennie. Magyarország és a Német-Római Birodalom szimbiózisa – visszamenőleg – ugyan nem tekinthető abszolút egyértelműséggel pozitívnak, de az a szokásos hozzáállás, amely elveti a Habsburg Birodalom lényegileg pozitív voltát, teljesen téves.

Ez a perszonálunió – bár nem volt teljesen tökéletes – olyan formáció volt Európában, amelyet nem szabad elutasítanunk.

Az uralom és a hatalom szellemi megnyilatkozásával összefüggésben beszélnünk kell a nacionalizmusról is. A nacionalizmus – nem minden előzmény nélkül – a reformáció idején volt megszületőben és az 1789-es francia forradalom kapcsán bontakozott ki erőteljesen. A nacionalizmusnak ez a formája antitradicionális és baloldali, ugyanis nivellatizmuson alapszik, a nivelláció pedig a kiegyenlítést jelenti, és ez minden esetben lefelé ható kiegyenlítődést eredményez. A nacionalizmus lényege az, hogy aki a „nātiō”-hoz, a nemzethez tartozik, az lényegileg egyenrangú, és ez adja meg a nemzet kohézióját. A „nātiō” történetileg különböző dolgokat jelentett; pl. Magyarországon hosszú ideig kizárólag a nemeseket jelentette. Mindenki a királyság lakosa volt, alattvaló (rēgnicola), de nem volt a „nātiō” része, csak a nemesség. A francia forradalomban kibontakozó nivellatív nacionalizmusra vezethető vissza az internacionalizmus is, amely szintén nivellatív. Az egyik abból indult ki, hogy mindenki francia, német vagy magyar, a többi nem számít, s ez adja meg a kohéziót, a szellemi és minden egyéb alapot, ez foglalja össze a nemzetet. Ugyanezt tovább lehet gondolni úgy, hogy ezt kiterjesztjük az össz-emberiségre. A nacionalizmusnak van azonban egy pozitív és jobboldali formája is. Ez a nacionalizmus bensőleg tagozott nemzetet tételez fel; horizontálisan és vertikálisan tagolt nemzetet. Differenciált, integrációra képes, nivellációban részt-nem-vevő nemzetet, szellemileg felülről lefelé hatóan vezetett és szellemileg felfelé irányuló nemzetet tételez fel. Ez megfelel a jobboldali nacionalizmusnak. A nemzetköziség (az internacionalizmus) esetében ugyan elvileg nem lehet kizárni a jobboldali internacionalizmust, de az internacionalizmust a legsötétebb szellemellenes és ellen-szellemi erők oly mértékben használják és használták fel a világ ellen, hogy az evvel való együttműködés szellemi szempontból lehetetlen. A beszűkült nacionalizmus alapján sem lehet a szellem felé törekedni. Van egy olyan szellemi transznacionalizmus (vagy szupranacionalizmus), amely nemzeteket felülmúló princípiumok alapján egységesít. Ez partikuláris formában megnyilatkozik, hiszen ilyenek pl. a nemzetek felett álló egyházak, szerzetesrendek stb. (Magyarországon is működik egy olyan radikális párt, amely transznacionálisnak nevezi magát, azonban ennek a transznacionalizmushoz semmi köze nincs, mert tipikusan internacionalista, kozmopolita jellegű pártalakulás.) Az igazi transznacionalizmust és a pozitív értelemben vett nacionalizmust a konnacionalizmus (a nemzetközösség mellett való állásfoglalás) köti össze. A konnacionalizmus az, amely a nemzetköziség eszméjével szemben a nemzetközösségi eszmén alapul, és az együttes nacionalizmust is jelenti, vagyis a nacionalizmusok és a nemzetek összefogását.

A jobb- és baloldaliság a XVIII. század végére visszavezethető kifejezések. A parlamenti képviselői elhelyezkedést fejezték ki. Az egykori konzervatív kormánypártok képviselői a jobb oldalon, míg a felforgatást szorgalmazó képviselők a bal oldalon helyezkedtek el. A kifejezés nem a legszerencsésebb, de nincs erre megfelelőbb szó. Éppen ezért ezt a kifejezést lehet évezredekkel visszamenően is alkalmazni, de lehet a mai napra, vagy a jövőre is vonatkoztatni.

Ha az utóbbi 250 évben egy igazán jobboldali politikust meg akarunk jelölni és nevezni, akiben a legtisztábban érvényesült a politika síkján ez a szellemisség, akkor ez Metternich volt, sokkal inkább, mint – mondjuk – Hitler vagy Mussolini. Metternich olyan jobboldaliságot képviselt, amibe semmiféle ellen-baloldali beszüremelés nem kapott helyet. A manipulatórius nevelés és oktatás hatására természetesen a magyarok 99,9%-ánál Metternich neve olyan ellenszenvesen cseng, mint a legelvetemültebb politikai gonosztevőé. Ez a felfogás azonban alapvetően téves, sőt, ostoba. Metternich a csaknem tiszta tradicionális állameszmét képviselte, és soha életében nem volt egyetlen magyarellenessé megnyilvánulása sem. (A gondos és mélyre hatoló történeti vizsgálatok ezt egyértelműen kimutatták.)

Valamikor a középkorban vagy annál régebben mindenki és minden áramlat „jobboldali” volt, mert minden áramlat tradicionális volt a lényegét tekintve. Az antitradíció csak a perifériákon tudott

megnyilatkozni, marginális erőként. Különbségeket visszamenőleg is lehet tenni, ilyen volt a középkorban a Guelfek és Ghibellinek ellentéte. A Guelf egy dinasztiaát jelentett, amelynek eredeti német neve: Welf, a Ghibellin német megfelelője a Hohenstaufen. A két dinasztia az álláspontja alapvetően különbözött. A Guelf-dinasztia teljes mértékben elismerte a pápa mindenek felett álló primátusát, és szupremáciáját. Az volt az álláspontjuk, hogy a pápa – ha akarna – császár is lehetne, de ha nem császár, akkor is a császár felett áll. A Ghibellin álláspont szerint viszont a szupremácia a császárt illeti meg, és a császár – ha akarná – átvehetné a pápai hatalmat, de ha nem veszi is át, akkor is a pápa felett áll. Ez nagyon is megalapozott volt valamikor, hiszen a német-római császárt nevezték Krisztus helytartójának – Vicārius Christī-nek – és a pápát csak Vicārius Petrī-nek, Szt. Péter helytartójának. Ez sokáig (hosszú évszázadokon keresztül) így volt. Ha a mai kifejezésekkel akarjuk megjelölni, nyilvánvaló, hogy a Guelfek is és a Ghibellinek is „jobboldali” irányzatok voltak. Függetlenül ettől: a Ghibellin-irányzat „jobboldalibb” volt, mert az uralkodó a tradicionális felfogás szerint fölötté áll a főpapnak. Minden papiságban van valami lunáris (Hold-szerű), tehát közvetítő jelleg. Például az aztékoknál a király mellett ott volt a legfőbb főpap, akiknek az volt a neve, hogy „Kígyó-Asszony”, s bár férfi volt, úgy jelent meg, mint a király felesége. Indiában a király – a Rāja – mellett ott volt a Purōhita, a főpap, egy brahmana, aki a szertartások ideje alatt – noha férfi volt – úgy viszonyult a királyhoz, mintha a felesége lenne. Ennek nem volt szexuális vonatkozása, itt egyszerűen a belső rangbeliség külső megnyilatkozásáról volt szó. Noha az uralkodó maga is főpapi személy, mindenképpen a legfőbb főpap felett állt. Még így, visszamenőleg is meg lehet erősebben és gyengébben „jobboldali” irányokat különböztetni, s ugyanakkor a mai, illetve a múlt századi kifejezéssel élve – a Guelf és Ghibellin álláspont – mint megjegyeztük – együttesen is, külön-külön is „jobboldali” volt. Magyarországon, Koppány és Szent István ellentéte esetében is mindketten tradicionális szemléletet képviseltek.

Valamikor az antitradíció erőinek (bár léteztek) a jelentősége perifériális volt. Még nem tudtak behatolni, még nem tudták áthatni az ember világát, de már működtek belülről, láthatatlanul, a tudat dekompozíciója révén s igen nagy eredményeket értek el, de a rend felzárkózását még nem tudták elvégezni. A középkori államokat (bár már messze nem voltak tökéletesek) még mindig éltette és fenntartotta azoknak a maradványoknak az átható ereje, amelyek valóban a tradíció képviselőit jelentették. Ezek még maradvány állapotukban is domináltak és (még ezen állapotukban is) marginális vagy extramarginális síkra tudták szorítani azokat az offenzív erőket, amelyek bomlasztani próbáltak. A forradalmak alapvetően baloldaliak. Az 1648-as angol, az 1789-es és 1830-as francia, az 1848-as francia és európai, 1870/71-es francia, az 1917-es orosz, az 1918–19-es európai forradalmak mind – alapvetően és szélsőségesen, és egyre szélsőségesebben – az antitradíció (szkotazmokratikus, sötétséget képviselő) uralmi erőknél a kezében voltak, és teljes mértékben azt fejezték ki. 1956 azonban más, nem is nevezhető forradalomnak, hanem Szabadság-felkelésnek és Szabadságharcnak. 1956-ban Magyarországon nem baloldali megmozdulás volt. Nem lehet összekötni sem 1848-cal, sem 1918-cal, 1956 végtelenül azok fölött áll rangban, méltóságban és irányultságban. Ez nem azt jelenti, hogy 1956-ban effektív tradicionális erők nyilatkoztak volna meg – mivel ilyen erők csak szórványosan vannak a világban –, az irányultság viszont megfelelt annak az irányultságnak, ami felé a tradíció is irányította volna ezt a megmozdulást. Amikor ezt a bolsevisták ellenforradalomnak nevezték, akkor meg akarták bélyegezni ezt a Szabadság-felkelést. Ha ezt nem a bolsevisták találták volna ki, akár el is fogadhatnók az „ellenforradalom” megjelölést, ugyanis az ellenforradalom – mint tény, mint lehetőség, mint fogalom – általában mindig hordoz magában valami pozitívítást. Mindent egybevetve azonban helyesebb, ha a Szabadság-felkelés vagy Szabadságharc kifejezéseknél maradunk. Semmiképpen ne keverjük össze azokkal a sötét erők által történt megnyilvánulásokkal, amelyek a forradalmakban koncentráálódtak.

Ha a tradicionális politológia értelmében figyeljük a múlt tényeit, eseményeit, történéseit és a tendenciákat, akkor joggal mondhatjuk ki, hogy Magyarország ma is Királyság. 46 év alatt csak jogtalanságok történtek a hatalom irányából Magyarországon. Az Ország 46 évig ellenséges megszállás alatt állt, és az ellenséges megszállás nem kreálhat nemzetgyűléseket, kormányokat, országgyűléseket. Jogi értelemben (dē iūre) Magyarország voltaképpen ma is Királyság, ahol interregnum áll fenn 46 éve, tehát nincs törvényes államfő, sem országgyűlés, sem kormány. Dē factō (a tények szempontjából) Magyarországon a hatalmat a magyarság elemi érdekeivel ellenséges viszonyban álló hatalom bitorlta, amelyben bábfigurák asszisztáltak. Ezen lényegében nem változtatott az 1990-es „választás” sem, hiszen a jelenleg „megválasztott” hatalom az előző hatalom szukcesszióján alapul, abból vezeti le magát. Hasonlóképpen teljesen érdektelen az, hogy mit fogadtak el címerként: a koronás vagy a nem-koronás címet. Magyarország címere a koronás címer, és ezt semmiféle legitim szerv nem törölte el, mert azóta – vagyis a szovjet megszállás kezdete óta – ilyen szerv nem működött. (A címer a koronás kiscímer, és lehet használni a koronás közép címet is, és ha majd egyszer megalkotják, a koronás nagycímet is. Ennek azonban csak a tervezetei voltak meg, több évszázad óta tervezik, de még nem alakult ki, hiszen olyan területek is benne voltak, mint Szerbia vagy Jeruzsálem. Miután a magyar király Jeruzsálem és Szerbia királya is egyúttal. A korona nélküli címer – nem címer, az egy pajzs. Még a vármegyék címerpajzsa fölött is korona állt valamikor, általában kilencágú korona.)

Jelenleg mérhetetlenül csekély annak a lehetősége, hogy akár itt Magyarországon, akár a világ bármely más részében ténylegesen tradicionális struktúra létrejöhesse. Annak is igen csekély a lehetősége, hogy ilyen struktúrára emlékeztető formáció kialakulhasson. Annak azonban, hogy a restaurációnak milyen esélyei vannak, az elveket, a princípiumokat nem lenne szabad érintenie. Itt elvi állásfoglalásra van szükség, ugyanakkor fel lehet tételezni azt, hogy az egyre inkább elsötétedő világ életében vannak viszonylag fényteli időszakok, ún. lucidum intervallumok. Ezekben ugyan nem az eredeti tradicionális fény ébred fel, de ezek mégis egy relatíve világosabb rövid időszakok, amelyekben a helyreállítást meg kell kísérelni, még abban az esetben is, ha ez a restauráció csupán 24 óráig állhatna fenn. Ha csak egy napra, és csak részlegesen valósulna meg, akkor is ennek a megtételnek a jegyében kellene élni, cselekedni, működni, gondolkozni és érezni.

A politikai orientáció a szellemi orientációhoz képest legfeljebb másodlagos, de ez nem jelenti azt, hogy ez ne lenne igen mélyen, átható módon fontos például az egyén szempontjából is. Még a magas színvonalú embereket is nagyon gyakran az jellemzi, hogy jelentős princípiumzavart hordoznak magukban, tehát nincs meg a belső koherenciájuk. Az általunk egyébként kevésbé tisztelt Kerényi Károlynak volt az a szellemes megjegyzése, hogy a jelenkor emberét és nézeteit – még a tudományos vagy magasabb szinten működő embereket és nézeteiket is – az ,inkoherencia', az ,inkompetencia' és az ,inkonzekvencia' jellemzi, a princípiumzavarból adódóan. Aki a szellem mellett foglal állást, de ugyanakkor a politikai baloldallal rokonszenvez, abban elkerülhetetlen belső tartásbeli zavarok jönnek létre. Minden hierarchikus berendezkedés elfogadása döntően szükséges a tradicionalitáshoz. Aki azt mondja, hogy az a célja: meditáljon, és ugyanakkor tagadja a hierarchia létjogosultságát, annak tagadnia kell a tudatfokozatok rangsorát is. Hiszen minden hierarchia a tudatfokozatok rangsorából ered, s annak a lenyomata a világ. Aki azt mondja, hogy minden ember alapjában véve egyenlő, az nem is gondolhatja ezt komolyan, s valószínű, hogy még soha nem gondolta át komolyan. Ez nagyon sajátos álláspont, és valaki akár az életét is ráteheti egy ilyen eszmére és nem hiszi el, hogy amit mond, az igaz lenne. Valami olyat sejt, hogy ennek igaznak kell lennie, bár nem tudja, hogy miért kellene egyenlőeknek lenniük az embereknek. Az élet ugyanis állandóan megcáfolja ezt az égalitárianizmust. Az emberek jellege és szellemi fokozatai ugyanis nagy mértékben különböznek. Vannak hozzávetőlegesen azonos szellemi fokon álló emberek, de ettől függetlenül az égalitarianizmusnak semmiféle tényleges alapja nincs. Továbbmenően: az egyenlőségi elv semmiféle

morális jót nem képvisel, semmi olyat, aminek valami normatív rend szerint úgy kellene lennie, mert ha úgy lenne, jobb lenne. Éppen azért, mert ez nincs így, az következik, hogy minden nivellálás lefelé való nivellálás, s minden kiegyenlítés súllyesztésen alapszik. Aki teljes mértékben jogegyenlőséget akar, az legfeljebb csak a jogfosztottságban való egyenlőséget tudja végrehajtani.

Az uralomnak és a hatalomnak organikusan kell megnyilvánulnia. Ha egy állam csak totális állam, akkor nem áll a tradicionalitás jegyében. A totalitáshoz feltétlen hozzá kell járulnia az organicitásnak, a benső élet rendezettségének, amely erőit a szellemből és az életfelettiből kapja. Centrálisan és szellemileg áthatottnak kell lennie ennek a rendnek, és ez a centrum (amelyből az áthatottság ered) egyszersmind a célnak is a centruma, amely felé a kollektívum és az egyes ember is törekedhet. Minden egyes emberi individuum magában hordja a status, vagyis az állam képét, esetleg úgy hordja magában, hogy nincs ilyen képe: összezavarodott és elsötétült minden. Egy ilyen ember csak ilyen állameszme felé tud törekedni, vagyis a nem-állam felé. A jelenlegi államok ugyanis nagyon nagy mértékben nem-államok, és a társadalmak nem-társadalmak, ha az államokat és a társadalmakat eredeti, originális szemléletből megítélve nevezzük annak (vagy fosztjuk meg az ilyen megnevezés jogosultságától). Az igazi állam- és társadalom-eszme szempontjából a mai államok és társadalmak inkább tömegeknek, halmazoknak, apparátusoknak, az erőszak gyakorlásának eszközeiként működő szervesen szervezetteknek nevezhetők. A tradicionalitás egy igazi állam- és társadalom-eszmén alapul. Olyanon, ami él, ami életét magasabb rendű erőktől kapja, amely szervesen és hierarchikusan tagolt, amelyben az individuum és a kollektívum között nincs és nem is lehet ellentét és ellentmondás, ahol mindenki a helyén van, és ahol mindenki az Ég felé törekszik, vagyis mélyebb és magasabb, s főként teljesebb önmaga felé halad.

* * *

Nincs nyugta sem annak, aki világi célok miatt az emberek között él, sem annak, aki szellemi célok miatt magányban tölti életét. Nyugalmat csak az ér el, aki emberek között azért él, hogy Istent szolgálja.

* * *

Csak ha az ember megszabadult attól a fogalomzavartól, hogy az anyagi világot valóságnak és fontosnak tartsa, csak akkor értheti meg és teljesítheti igazi hivatását.

* * *

A halálfélelem abból származik, hogy az emberek életnek csak annak parányi részét tekintik, amelynek saját képzetük szabott határt.

* * *

Az isteni törvényt mind az összes vallások hagyományaiból, mind az öntudatunkból ismerjük, ha ezt, meg azt nem zavarják szenvedélyek és alakoskodások; de tapasztalatból is megismerhetjük, ha azt az életben alkalmazzuk. A törvény minden követelménye, mely megingathatatlan üdvöt ad, követelményei az igazi törvénynek is.

* * *

Olyan embert, aki keresi a bölcsességet, okosnak mondhatunk, de ha azt gondolja, hogy megtalálta, akkor bolond.

Jegyzetek

1. A szerző 1990. április 25-én, Nyíregyházán megtartott előadása nyomán.

AZ ÉLET ÉS A HALÁL BENSŐ LÉNYEGE

LÁSZLÓ ANDRÁS^{*}

A keletkezést, a létesülést végül is megszűnés és elmúlás követi. Csak az romolhatatlan és elmúlhatatlan, aminek nincs sem időbeli, sem elvi kezdete – és aminek nincs kezdete, annak vége sem lesz. A különböző örökkévalósági és időbevetettségi formák tisztázásához néhány fogalmat elemeznünk kell. Az abszolút örökkévalóság, az időtlen örökkévalóság neve: ,aeternum' vagy ,aeternitās'. Az idővel együtt keletkezés és az idővel együtt való elmúlás sajátos és relatív örökkévalóságának a neve ,sempiternitās', ez olykor ,aevum' néven is megjelenik. Az időben való (quāsi) „örökkévalóság”, az időbeni megnyújtottság: a ,perpetualitās'. Az ,aevum' kifejezés az utóbbiaknak együttesét is jelenthette. Az ,aeternum' időtlen, időfeletti abszolút örökkévalóság; a ,sempiternitās' egy relatív örökkévalóság, az idővel együtt kezdődés és befejeződés; a ,perpetualitās' az időben való teljes megnyújtottság. Végül a ,perennitās' az ,aeternum'-nak, az örök időtlenségnek az időben való lenyomatát, megjelenítését fejezi ki. Amikor pl. religiō perennis-ről, sophia perennis-ről, (örök vallásról, örök bölcsességről) philosophia perennis-ről, (örök filozófiáról) beszélünk, akkor ez nem abban az értelemben örök, hogy teljesen időtlen, vagy az idővel együtt jön létre és szűnik meg, és nem abban az értelemben örök, hogy nincs vége a tartalombeliségének. A ,perennitās' ugyanis azt jelenti, hogy az időben jelenik meg, de a mulandóság körében az időtlen örökkévalóságot reprezentálja. Az emberi létforma a ,perpetualitās' ellentétével áll közvetlen összefüggésben, az ,imperpetualitās'-szal, vagyis azzal, hogy az embernek az időben való létesülése az ember természeti létformájához hozzátartozik, és ehhez időn belüli elmúlás kapcsolódik. Az ember azonban nem egyszerűen csak ember. Az ember személy és Alany. Az emberben a halandón kívül jelen van az a lelki-szellemi lény, aki a ,sempiternitās'-hoz kapcsolódik, vagyis a ,cum tempore' (idővel való) létesüléshez, és a ,cum tempore' (idővel való) megszűnéshez. Ugyanakkor a saját alanyiségében, saját Auton-voltában teljesen halhatatlan, teljesen örök. Az ember az ,aeternum'-nak a reprezentánsa minden körülmények között. Ilyen értelemben az ember megnyilvánulása a perennitās jegyében áll – ez az emberi Alanyiség. Az ember tényleges állapotát mindig az határozza meg, hogy önmagát mivel azonosítja (identifikálja). Az ember az identifikációja szerint saját halandó vagy halhatatlan léttagozataihoz kapcsolódhat; pl. olyan léttagozataihoz, amelyek teljesen alá vannak vetve az időben végbemenő keletkezésnek és elmúlásnak. Az embernek ilyen a testi lény: nemcsak a legszorosabban vett testisége, hanem általában mindazok a szubtilisabb testi szintek, amelyeket az ember szintén a maga körében él meg, és amelyek a jelenlegi (szoros értelemben a fizikai testben való) létformájának mintegy feltételeit is jelentik. Ha az ember önmagát az önmagában hordott halandóságával azonosítja, akkor a test sorsában kell osztoznia. Ha önmagát a magában hordott magasabb léttagozatokkal azonosítja, akkor ezeknek a sajátos függő helyzetét (a halandóság és a halhatatlanság között) veszi magára sorsként, és ezek szintjeinek megfelelően lép át egy másik világba, a fizikai test halálát követően. Végül, ha önmagát teljesen önmagával azonosítja, akkor az abszolúte időfeletti örökkévalóság értelmében halhatatlan. Az indiai hindu és buddhista hagyomány két alapvető lehetőségéről beszél az emberrel kapcsolatban. Olyan lehetőségéről, amely ,post-mortem' következik be. A két lehetőség közül az egyik a pitṛ-yāna. A pitṛ-yāna szóösszetétel első tagja szigorú szó szerinti értelemben apát, atyát jelent, kitágított értelemben őst, így az egész kifejezés magyarrá fordítva az ősök útját jelenti. A másik lehetőség a dēva-yāna. A dēva istent jelent, a dēva-yāna: az istenek útja, az isteni út. A pitṛ-yānához két al-lehetőség tartozik. Az egyik a tudatnak a halálban való

(vagy közvetlenül a halál után való) kioltódása. Ez az a lehetőség, amely a jelenkorban a legáltalánosabb. Ez egy rendkívül súlyos helyzetet jelent, ugyanis ez a kioltódás az átélés szempontjából az átélés megszűnése, vagyis a megsemmisülés. Olyan, mint egy állati egyednek a megszűnése. A *pitṛ-yāna*-nak a korábbi – ma már lényegesen ritkább – változata az, amit a szó szoros értelmében a *pitṛ-yāna* jelent; a tudatnak a halált követő derengő fennmaradása. Egy larvális derengés ez, amelyben különböző karakterű élményeken megy keresztül az emberi tudat (*Hādēs* birodalma), majd ez a derengés lassan lecsökken, elenyészik. Önmagát azonban egy olyan túlvilági törzsbe (eredetbe) tagozódva éli át (ez Ábrahám kebele), amelyben mintegy visszatérve őseihez fokozatosan elenyészik a tudata. Ebből az állapotból további generálódások indulnak meg. Azok, amiket egy ember átvitt a túlvilági állapotba, regenerálódnak és különböző emberi megtestesülésekhez kapcsolódnak. Nemcsak az ősökhez tér vissza, hanem maga is össze válik. Nem úgy válik össze, hogy ő maga reinkarnálódik, hanem úgy, hogy belőle regenerációs folyamatok indulnak meg az ősi törzsön keresztül: ez a *pitṛ-yāna*. A *dēva-yāna*-hoz ismét lehetőségek kapcsolódnak. Az egyik lehetőség az, hogy sokkal később oltódik ki a tudat az átmeneti állapotban, s ez visszahullást jelent a *pitṛ-yāna* irányába. A másik lehetőség az, hogy egy túlvilági utazás veszi kezdetét: különböző létállapotokon keresztül halad az a lelki-szellemi instancia, ami fennmarad a halál után. Bekövetkezhet az, hogy ezen világok egyikébe (szanszkrit szóval: *lōka*) belép és hozzákötődik (a szanszkrit kifejezés összefüggésben áll a latin *locus*-szal). Olyan létállapothoz rögzül, amely a *‘sempiternitās’* örökkévalóságának felel meg, amelynél saját létének nincs időbeli kezdete. Tehát nem olyan, hogy akkor kezdődik, amikor belép, hanem ez akkor kezdődik, amikor maga a *lōka* az idővel együtt létesül, és addig tart, amíg az az idővel együtt megszűnik. Ezt azonban időben nem lehet mérni, nincs tartalma, nem lehet azt mondani, hogy 10 év vagy 2 trillió év vagy egy ezredmásodperc, ennek nincs ilyen értelemben vett tartama, hiszen ezt nem lehet külön mérni egy olyan rendben, amely nem a *‘perpetualitás’* és *‘imperpetualitás’* körébe esik. Ez az állapot a *relatív ‘cum tempore’* meglévség örökkévalósága. Ilyen állapotokba (világokba) kapcsolódhat a lelki-szellemi instancia, vagy bekövetkezhet az, hogy eljut az emberi létformához, és ebbe is bekapcsolódhat *‘cum tempore’* értelemben, mert az emberi létforma sokkal átfogóbb, mint az általában ismerik és feltételezik. Az is lehet, hogy egy inkarnációhoz közeledik, s az inkarnációba belép a lényének egy olyan extraktuma, amely egy démonnak (*gandharvasnak*, *kentauros*nak) felel meg. Az az Alany-hordozó tudatiság, amely idáig eljutott, az inkarnáció bekövetkeztekor feloszlik. Az az alanyi sugár, ami ideért, visszavonul, és egy más alanyi sugár fogja létesíteni az új embert.

A *dēva-yāna* körébe tartozik (annak a határán van) a halálban való Metafizikai Felébredés. A Felébredés lehet testhez kötött, tehát még az életben bekövetkező. Ezt *jīvan-mukti*-nak vagy *jīvan-māksā*-nak nevezik, ami az életben való felszabadulást jelenti. Lehetséges azonban a *jīva-vidēhamukti* (*mōksa*) – ami a halál pillanatában történő Felébredés, az élő állapot és a testetlenség határpontján való Felébredés. Van egy lehetőség a *‘post-mortem’* (halál utáni) felébredésre, ezt *vidēha-muktin*ak, *mōksā*nak, nevezik. Ezek már a határon vannak, hiszen a *dēva-yāna*t felülmúló állapotok. Az emberi generálódások elsősorban a *pitṛ-yāna*-ból töltekeznek, másodsorban és kivételesen a *dēva-yāna*-ból is.

Ezek voltak az ember halállal kapcsolatos lehetőségei: de az életben vagy a halál pillanatában, vagy a halált követően való teljes Metafizikai Felébredés a legkivételesebb. A *dēva-yāna*-hoz beavatottság szükséges, olyannyira, hogy még egy pokolbeli állapotba való tudatos betagozódás is bizonyos iniciáltságot feltételez. Az iniciálatlan ember egyértelműen a *pitṛ-yāna*-ban részesül, a legmagasabbrendűek ezek közül a *pitṛ-yāna*-ban való tudat-elenyészéssel kerülnek kapcsolatba; az alacsonyabbrendűeknél a halálban, vagy közvetlenül a halál után kialszik a tudat. A klinikai halál állapota nem halál. Ezzel nem azt akarjuk mondani – mintegy orvosi nyelven –, hogy a halál a biológiai halál, hanem azt mondjuk, hogy a halál az „a” halál. Semmiképpen nem az, amiből az embert „felébresztik”. Az az ember, akit „felébresztettek”, (vagyis visszahoztak a halálból) az nem

halt meg. Ennek ellenére a R. A. Moody és mások könyvei, kutatásai által leírt állapotok nem érdektelenek ebből a szempontból, és rávilágítanak arra, hogy még a közönséges ember is (akinek a testiséggel megglazult a kapcsolata) sokkal jelentékenyebb tudati átélésekre képes, mint azt közönségesen feltételezni lehetne. A testtel megglazult kapcsolat sajátos átéléseket tehet lehetővé, ha annak egyéb feltételei is megvannak. Ezek a kutatások, az ezzel kapcsolatos vélekedések mindaddig érvényesek, amíg ebből túlságosan messzemenő következtetéseket nem vonnak le. Az, hogy a klinikai halál állapotában ilyen átélések vannak, azt jelenti, hogy az embernek a halál-közei állapotban egész rendkívüli átélései lehetnek. Ezen állapotokban a halál voltaképpen nem következik be és ez az élményekben sem következik be, hiszen valami fényhez, vagy valamilyen lényyszerűséghez, vagy kapuhoz jut el általában az átélő, és azon az, aki visszatér, nem megy keresztül. Bizonyos hatásnak kitéve úgy dönt, hogy nem megy keresztül, vagy nem akar keresztülmenni. A halál bekövetkezte utáni állapot ezen átlépést követő állapot lenne, de erre ezek a kutatások nem térnek és térhetnek, terjedhetnek ki. A halállal összefüggésben, ha az ember alapvető átalakuláson nem megy keresztül, akkor a halált tudatosan nem éli át, vagy csak egészen minimális mértékben és értelemben. Különböző feltételezések vannak a halálra vonatkozóan. A magyar származású Ladislaus Boros (Boros László) katolikus teológus könyvében, a „Mysterium Mortis”-ban kifejti, hogy a halálban mindenki (a halál pillanatában) kap egy olyan kegyelmi illuminációt, amely alapján dönteni tud a „post-mortem” létéről. Ő természetesen katolikus teológiai formában veti föl ezt a problémát: ami itt azt jelenti, hogy vagy az üdv, vagy a kárhozat felé vezető utat választja az ember. Az illuminációban a végső döntés (az optiō finālis) végbemegy, azt sem zárva ki, hogy esetleg mindenki az üdv felé vezető utat választja. Arra vonatkozóan, hogy az illumináció és az optiō finālis végbemegy-e vagy sem, a tradíció nem ad útbaigazítást. Arról viszont beszél a hagyomány, hogy a tudat circum-mortālis pillanataiban esetleg egész rövid időre – olyan rövid időre, hogy ennek semmi külső megnyilvánulása nincs – lehetséges valamiféle fény-fellobbanás, amit valamilyen akarati aktus követhet. A tradíció viszont nem tanítja azt, hogy ez a fellobbanás szükségszerűen mindig bekövetkezik. Ennek megfelelően – mivel ez kontrollálhatatlan – nem lehet végérvényes állásfoglalást tenni az illumináció és az optiō finālis megvalósulásáról. A tradicionális létszemlélet híveinek körében nem az üdvözülés és a kárhozat a lét legnagyobb poláris feszültség, ami a halállal kapcsolatban felmerül, hanem a megsemmisülés az egyik oldalon, és a Felébredésben való abszolúció a másik oldalon adja a legmagasabb feszültséget. A legkisebb feszültség a tudati kioltódás és a tudati fennmaradás között áll fenn. A *salūs* (salūtio, salvātiō) jelenti az üdvöt és a gyógyulást is egyben. Ahogyan a németben a Heil az üdvöt és a gyógyulást, valamint az üdvözlés szavát is jelenti, abban az értelemben kell a salūs-t is felfogni. A salūs vagy a salve köszönés volt valamikor. A teljes „gyógyulás”: az üdv, ami több, mint egy mennyei állapot egyszerű megvalósítása. A salūs a Felébredésnek, vagyis a végső megvalósításnak az előfeltétele. Nem biztosítéka, csak előfeltétele, és főképp nem azonos azzal. A nagy hisztikus keresztény felekezeteknél a legmagasabb eredmény (fokozat) az üdv, aminek különböző alfokozatai lehetnek. Beteljesedése a test feltámadásával együttes üdv, de ez még mindig nem azonos az abszolúcióval. Az üdvnek valóban ellentéte a kárhozat, a „post-mortem” átéléseknek a dēva-yāna rendjén belül. A dēva-yāna adta lehetőségeken belül az üdv és a kárhozat (mint a pokolbeli állapot legszélsőséesebbje) között valóban extrémális különbség és feszültség áll fenn. Ez ahhoz a metafizikai feszültséghez képest mégis jelentéktelen, amely feszültségben a teljes megsemmisülés (szanszkrit nevén: nirguṇa-mūla-prakṛti-laya, – a kvalitástalan gyökertermészetben való feloldódás) áll az egyik oldalon, míg a Metafizikai Felébredés a másik oldalon. A teljes megsemmisülés, a teljes potencialitásba való süllyedés és az abban való feloldódás szintén egészen kivételes és szélsőséges megvalósításbeli hibákból következhet csak be. Az ember általános és közönséges – pozitívum nélküli – lehetősége az, hogy a tényleges halál pillanatában (vagy azt követően) kioltódik a személyes tudata, és ez nem jelenti azt, hogy fennmaradna személytelen, személy-alatti vagy személy-feletti tudata. A személy-feletti tudata csak annak maradna fenn, akinek

nem oltódik ki a tudata a halálban. Nincs olyan, hogy itt is, ott is, amott is azonos intenzitással identifikálva lenne az alanyiség; bár valójában némileg még ez is igaz, de ezen, ezeken belül van egy kitüntetett identifikáció. Ez a meghatározó erejű a postmortális lehetőségekkel kapcsolatban. Ahol főként és elsőrendűen azonosításban vagyok (hogy egyes szám első személyben fogalmazunk), az a kritikus pillanatban (praktikusan) kizárólagossá válik, és ez lesz a meghatározó. Azt, hogy az ember „post mortem” lehetőségeivel valójában mi történik, azt egyrészt az élet egésze dönti el, másrészt a halált megelőző időszak. Erre vonatkozóan nincs pontos mérték: lehet ez egy év, egy hónap stb. – ami jellemző erre az időszakra, és végül a halál körüli pillanatok a leginkább döntőek. Nem morális szempontból döntőek, tehát nem az játszik szerepet, hogy az illető „jó” volt-e vagy sem, hanem hogy milyen tudati intenzitást képes fenntartani. A halál utáni lét nem morális, nem etikai vonzatú, hanem a tudati erők jelenlététől függ. Ez sokkal inkább intenzitásbeli, mint moralitásbeli valóság. Magasabb szempontból megítélve az ember nem jutalomképpen vagy büntetesképpen kerül a halálát követően valamilyen állapotba. Az alacsonyabb szinten érvényes vallási beállítódás szerint valaki jutalomként vagy büntetesként részesül halála utáni sorsában. Ha valakinek metafizikai realizációs céljai vannak, akkor ez az álláspont nem tartható fenn, mert csak a tudati erőknek lesz szerepük, s nem oda kerül az ember (az emberi tudat), amit egy ítéletnek megfelelően megérdemel, hanem oda, ami megfelel az állapotának. Ezzel kapcsolatban az „igazságosság” vagy „igazságtalanság” fel sem merülhet. Míg alacsonyabb szempontból ennek a felvetésnek határozott szemléletbeli létjogosultsága van, addig magasabb szempontból ez fel sem vethető. A megfelelések érvényesülnek; tehát mindenki egy olyan állapotnak megfelelő további állapotához kapcsolódik, amely az önazonosításával tökéletes korrespondenciában van. Általában nincsenek a halál után transzmutációs lehetőségek, de egészen kivételes esetekben mégis lehetnek. A yōga legmagasabb formája, a rāja-tantra-yōga ismer bizonyos aszkézist, amely még a halál után is folytatható. Ez a legtöbb yōga-methodika és általában az emberi lehetőségek köréből teljesen kiesik. Ez azt jelenti, hogy identifikációk és deidentifikációk, transzmutációk hajthatók végre kivételesen a halált követően – természetesen csak abban az esetben, ha az életben való identifikáció magasan meghaladja a testi szférát. Csak a szellemmel való magas fokú identifikáció esetén vethetők fel ezek a lehetőségek. Az ember létformájára a halál többféleképpen jellemző: a halálnak nemcsak kioltó-jellege van, hanem lehetőség-jellege is. A halálnak van pozitív arculata, de ahhoz, hogy ez feltárhasson, egész kivételes feltételek szükségesek. A megvalósítással kapcsolatban meg kell említeni a tantrikus irányzatok egy sajátos formáját, amely Belső- és Kelet-Ázsiában volt ismeretes. Maga a methodika összefügg a buddhizmus tantrikus verzióival, de összefügg bizonyos értelemben a taoizmus szintén tantrikusnak nevezhető verzióival is. Ez a Tigrislovaglás. A távol-keleti és belső-ázsiai szimbolikában a tigris egy sajátos erőnek a jelképe. Ez az erő egy létben működő (teremtő, fenntartó, megszüntető) mágikus hatalom, aminek a neve: *śakti*. Ennek nem minden formáját, megnyilvánulását jellemzik, jelképezik tigrissel, hanem elsősorban ennek a féktelen megnyilvánulásait szimbolizálják egy nőstény tigrissel. A szimbolikus és tanító jellegű szituáció a következő: az ember, aki az úton halad, még nem szerezte meg azokat az erőket, amelyekkel a tigrist legyőzhetné. Nincs abban a helyzetben sem, hogy a tigris elől elmenekülhessen, sem abban a helyzetben, hogy a tigrissel való találkozást elkerülhesse, mert olyan alacsony vagy éppen magas fokon áll. Találkozik a tigrissel, nem tudja legyőzni, és nem tud elmenekülni előle. Ekkor a tigris hátára ül. A vágató tigrist még vadabb vágatásra sarkallja, majd elkezd irányítani. Végül a tigris mintegy hordozójává, hátasállatává válik. A történetnek különböző elágazásai vannak: a tigris végül összeroskad, és az ember megöli, vagy pedig továbbra is hátasállata marad. A lényeg az, hogy az ember önmaga számára a megvalósítás methodusát teremti meg olyan erő felhasználásával, amely ellene – mint realizáló ellen – tör. Ahogy a világ „előrehalad”, általában nem felismerten, de felismerhetően szinte minden tigrissé válik. A harc, a szex és sok egyéb terület, amely közönségesen egyáltalán nem a realizáció vonalába esik, kivételesen mégis azzá tehető, ezeknél azonban a tigris-természet általánosan ismert. De például a gondolkodás egyáltalán

nem volt tigris-természetű valamikor, vagyis nem volt egy féktelen, megzavarodott erő által való mozgatottsága. A jelenkorban azonban – főként a legutóbbi időkben – egyre inkább megjelenik a tigris-természet a gondolkozásban is amellet, hogy minden tigris-természetűvé válik. Ugyanakkor ez a tigris-természet csak egészen kivételes elmélyültségben felébredő intuíció mellett ismerhető fel. Ugyanis, ha ezt valakinek theoretikusan elmondják, és ezt belátja, ezzel még nem jár együtt a tigris-felismerési képesség. Minden tigris-természetűvé válik, és ugyanakkor a felismertség is egyre inkább háttérbe szorul. Lehetséges, hogy eljön az az idő, amikor az ember csak egyetlen tigrissel találhatja szemben magát, és ez a tigris a legnagyobb, a halál tigrise lesz. A halál a Legnagyobb Tigris, amivel az élet folyamán és végén találkozni lehet. Lehetséges, hogy a halál lesz az egyetlen meglovagolható lehetőség. Ez végletesen szélsőséges helyzet lesz, mert itt nincs korrekcióra mód. Ezt vagy végre tudja hajtani valaki, vagy nem. Egyéb methodusoknál természetesen megkísérelhet valamit. Próbákon megy át, itt azonban a próba betetőzést is jelent egyszersmind, és korigálhatatlan helyzetet. Az ember „par excellence” halandó lény, ami azt jelenti, hogy a halandósága az időbe van helyezve. A halálra az ember reflektálni képes. Az állati egyedek – bár megérik a halál bekövetkezését, sokkal előbb és sokkal élesebben, mint az ember – nincsenek olyan tudati reflexiók viszonyban a halállal, mint az ember. Az állatoknál minden az érzések szintjén megy végbe, míg az embernél végbemehet a tudati reflexiók szintjén is. A legtöbb esetben azonban nem megy végbe, és az ember a saját halálát csak kivételes pillanatokban tudatosítja. Rendkívül tragikus helyzetben van az ember – ilyen szempontból – mert egyfelől önmagát teljesen halandónak tartja, mégis úgy él, mintha teljesen „halhatatlan” lenne, miután a halál krízisére általában nem reflektál. Ha valaki egy súlyos, rövid lejáratú betegségben megbetegszik, akkor előtte feltárul az, hogy neki meg kell halnia. Ez esetleg olyan súlyosan nehezedik rá, mint a gondolat, hogy összeroppan, nem bírja elviselni, öngyilkos lehet stb. Ugyanakkor azonban még egy ennél is sokkal biztosabb alapszituációt nem fog fel igazán, mégpedig azt, hogy neki *egyáltalán* meg kell halnia. Ezek között nincs olyan szélsőséges különbség, mint ahogyan az emocionálisan fel szokott merülni. Az alap-probléma az, hogy egyáltalán meg kell halnia, és ez minden betegséggel kapcsolatos halál-prognosztizálhatóságnál erősebb validitással prognosztizálható. Bár önmagát általában igazán nem halhatatlanként éli meg az ember, hanem teljesen halandóként, a viselkedése önmagával kapcsolatban – a reflexió lehetősége mellett meglévő reflexió-hiány következtében – teljesen olyan, mintha sohasem kellene megszűnnie. Minden magasrendű szellemi irányzat egyik alaptanítása, hogy: „életed minden napjára tekints úgy, mint az utolsó”. Minden pesszimiztikus felhang nélkül. Mindez avval az emberrel összefüggésben, akinek nincsenek önmagával kapcsolatos, magasabbrendűség felé irányuló transzmutációs szándékai, szinte teljesen érdektelen. Ez az ember – kissé nyersen fogalmazva – teljesen „leírható”. Szellemi szempontból csak az az ember érdekes, aki önmagát magasabb állapotba akarja transzformálni. Sok más szempontból persze bárki érdekes lehet, de e tekintetben csak ez az ember jön számításba. A történelmi Buddha azt mondta, „azok számára beszélek, akiknek a szemét csak kevés por fedi”, tehát nem azok számára, „kiknek szemét nem fedi por”, és nem is azoknak, „akiknek a szemét teljesen beborította a por”. A Buddhánál – összehasonlíthatatlanul – sokkal kisebb szellemi tanítók, útmutatók sem mondhatnak mást. Az, akinek a „szemét csak kevés por fedi”, olyan ember, akinek önnön eredete, lényege, útja, célja dereng. Ez a derengés metafizikai perspektívákban nevezhető derengésnek, egyébként hallatlanul éles tudatosságot jelent. Ilyen emberek számára szól minden teoretikus és praktikus célzatú tanítás. Erről az emberről lehet azt mondani, hogy pl. önmagával kapcsolatban felelősségteljes, vagy – ellenkezőleg – felelőtlen. A teljes delíriumban tévelygőkkel kapcsolatban ezt felesleges kimondani, mert náluk szubsztanciális, mindent átható és betöltő jelentősége éppen a delíriumnak és a tévelygésnek van. A felelősség fel sem merül velük kapcsolatban, tehát felelőtleniségről sem lehet beszélni. Minden sötét és világos prognózis, minden (szinte) fenyegető figyelmeztetés és minden buzdító, serkentő megjegyzés csak a felé az ember felé szól, aki önnön állapotát magasabb állapotáig akarja átalakítani. Elsősorban a hindu és a buddhista

tantrizmus hagyománya beszél egy embertípusról, amelyet *paśunak* nevez. A paśu azt jelenti, hogy „áldozati állat”, amely csak háziállat lehet, főként bivaly vagy kecske. Paśunak nevezik az áldozati állattal analóg embert is, azt, aki feláldozva az emberi regeneráció részesévé válik, de ennél több nem válik belőle. A jelenlegi paśu még csak nem is igazi paśu, mert a paśuban legalább ez az áldozati állattudat vagy ezzel analóg emberi tudat valamilyen értelemben felébred. A paśu az az ember, akinek a tudata a halálban (vagy azt követően) kioltódik. A paśunak is van méltósága és van jelentősége, de nem a realizáció vetületében, mert ebben a vetületben mint realizáció-képtelen ember jelenik meg. A paśu az, amely a legmélyebb értelemben viseli az *anārya* megjelölést. Az āryák ugyanis rendszerint a három felső kasztot jelentették, az anāryák pedig az ezek alatt állókat. A paśu az, aki nem transzmutálja önmagát, és aki, ha magas kasztba születik, elővételezetségi lehetőségeivel nem él, és a kaszt-beavatáson nem halad át, és nem lép az igazi yōga útjára sem. Ha alacsony kasztba születik, akkor sem lép az igazi yōga útjára. Az igazi yōgának semmiféle vonatkozása nincs azzal a „yōgázással” – már a kifejezés is szörnyű és ostoba –, amely napjainkban dívik. A yōga ugyanis a szellemi transzmutáció aszkézise. A mi szóhasználatunkban ennek a kifejezésnek is súlya van. Ma, bizonyos sötét szellemi irányzatok, akár az export-import buddhizmus, akár a „transzcendentális meditáció” nevében működnek, dobálóznak a „beavatás” szóval – „átmentem egy beavatáson” – mondják, pedig semmi sem változott meg alapvetően benne, ugyanolyan marad az illető, mint annak előtte volt. Holott a beavatott olyan mértékben különbözik a beavatatlantól, mint amennyire egy ember különbözik egy állattól: a maga benső, internális világában. Ezek nem pusztá szavak, mert ez komoly és valóságos tudati disztinkciót jelent. Egy beavatott annyival áll egy közönséges, intelligens ember felett, mint amennyire egy intelligens ember felülmúl pl. egy gorillát – mentális kvalitásait illetően. Ez nem látványos dolog, de nem azért, mert titokban van tartva, s főként nem azért, mert az átélője nem tud róla, hanem azért, mert az emberi kommunikáció közönséges szintjén nincs értelme annak a megnyilvánulásnak, amely az emberi létfokozatot oly mértékben felülmúlja, mint az emberi az állatit. A beavatottság nem egyszerűen okosságot jelent (azt is természetesen), hanem azt, hogy valami alapvetően emberfeletti van az emberben, amely eredet- és létátélésével van összefüggésben. Az emberek döntő többsége (10.000-ből 9.999) paśu, hacsak szándékosan nem olyan gremiumot állítanak össze, amelyben senki sem paśu. A realizáló ember egy megvalósítási úton halad, amelyen a paśutól eltávolodik. Ugyanis a paśu felső ellenpólusa a paśu-pati, ami vagy aki a paśuk ura. A paśu-pati-t, az indiai hagyomány Śivával azonosítja. Vannak olyan emberek, akik különböző módon, de a paśu és a paśu-pati között állnak, és a paśu-pati megvalósításának az útját járják. Ezek közül az egyiket úgy nevezték, hogy divya – isteni; Európában, a görög megalapozottságú tradíciókban theos volt a neve: ami Isten-t, istenekhez tartozót jelent, valamint az istenséget reprezentáló embert is. A másik változat a vīra volt, ami a hemitheos, vagy hēros megfelelője. Az ósgörögben (vēros), ezért van a vīrával és virrel összefüggésben. A vīra alacsonyabb fokon áll (jelentése: igazi férfi és hős), mint a divya, de esetleg intenzívebb possibilities, erők birtokában van, vagyis nagyobb virya, heroikus erő birtokában. A divya esetében magát a fokozatot, kvalitást is divyá-nak nevezik, itt pedig vīra-virya-nak: Ez a két alaptípus, amely a paśu-tól eltávolodva a paśu-pati felé halad. Ma már szinte minden ember anārya-ként és paśu-ként jelenik meg a világon (az egészen szélsőséges kivételektől eltekintve). A ma születő, élő emberek egy része lény szerint is paśu. Vannak olyanok, akik lényük és lehetőségeik szerint mégsem paśu-k, ezek egy része képes rá, hogy kiemelkedjék a paśu-anāryaságból és önmagát transzmutálva – metafizikailag megvalósítsa önmagát. A paśu-pati – mint állapot – az Alannal azonosult tudatállapotot; s a paśu – állapotként – a közönséges tudatállapottal identifikált embert jelenti. A megvalósítandó mégis jelen van, itt van, annak ellenére, hogy Kosmos-ok választják el a személytől. Más igazi cél a metafizikai perspektívában nem lehet, csak ez a megvalósítás és ez elsősorban a halandó ember számára adott lehetőség. A halandó ember számára adott, aki a halhatatlanság potencialításával (posszibilitásával, virtualitásával) rendelkezik. Az embernél magasabbrendű

létállapotok képviselői (angyalok, félistenek, istenek, arkangyalok) jóval nagyobb realizációs lehetőségekkel rendelkeznek, jóval magasabb állapotban vannak, azonban állapotuknak a boldog, fényteljes, szabad természete miatt a realizációs igényük kisebb, mint az emberé. A lehetőségük tehát mégsem nagyobb, mert az igényük kisebb. Itt a transzmutációs igénnyel rendelkező emberről van szó (vagyis nem a pašu-ról), arról, aki ezt az állapotot (pašu) már elhagyta, felülmúlta. A kis mértékben való felülmúlás is nagyon magas szellemi teljesítmény, hiszen az embernek nem kell mást tennie, csak figyelnie kell saját lelkiállapotát, és az abban közvetlenül megnyilvánuló (vagy meg nem nyilvánuló) változásokat, és azokban megtalálhatja legnagyobb önnön ellenségét is, főképpen önnön megvalósító természetének legnagyobb ellenségét. Az ember főképpen saját lelkiállapotai miatt képtelen általában realizálni önmagát, vagyis önmaga által eljuttatni önmagát önmagához. Itt valóban belső harcról, nem pedig egyszerű támadásról (vagy ellentámadásról, védekezésről) van szó, hanem a sokrétű, árnyalt, benső műveletek egész szériájáról, amiket mozgósítani kell a lélekben megnyilvánuló sötét, alsóbbrendű erők ellen. A halálnak abban a fajtájában, amely tudatkilátással jár, az alsó erők győzelme megy végbe, a halálban ezek felszabadulnak, és a tudatot kioltják. A halálban a hordozó nélküli tudat nem tud fennmaradni, s nemcsak a hordozó elvesztése miatt, hanem a tudat ellen forduló erők lerohanó támadása miatt sem. Az Embernek, aki az Auton reprezentánsa, le kell győznie az önmagában hordott heteront, amely voltaképpen szintén Auton, de fel nem ismert Auton. Ennek az útja egyrészt gnóosztikus természetű (megismerésen, felismerésen, tudáson alapul), másrészt a heteron természetnek (mint heteronnak) a megsemmisítése révén érhető el. A kettő nem mond egymásnak ellent, mert a heteronnak, mint Auton-nak, a felismerése nem mond ellent a heteron megszüntetésének, akár elpusztításának sem. A halál tényéből, benső természetéből a túlélés és a nem-túlélés feszültségéből, az ezzel kapcsolatos konsziderációkból az embernek éppen a megvalósítás tekintetében kell erőt merítenie és szempontokat találnia. Ez általában is, de különösen ebben a korban a szellemi embernek a lényegi feladata.

* * *

Huang-po mester mondta egyik szentbeszédében:

– Az összes Buddha és érző lény csak az elmében létezik. Ez az elme sohasem eredt és sohasem szűnt meg. Nem kék, de nem is sárga. Nincs formája vagy alakja. Nem létező, sem nem-nélező. Nem régi és nem új. Nem hosszú és nem rövid. Nem nagy és nem kicsi. Túl van minden korlátozáson és mértéken, minden szón és néven, meghalad minden útvonalat és viszonylagosságot. Éppen itt van! De amint bármiféle gondolat keletkezik, azonnal elvéted. Olyan, mint a tér, nincsenek szélei, mérhetetlen és gondolhatatlan. Buddha nem más, mint az igazi elméd.

* * *

A második Patriarka megkérdezte Bodhidharmát:

– Hogyan lehet a Tao-ba jutni?

Bodhidharma így válaszolt:

„Mikor kifelé minden aktivitás megszűnik

És befelé az elme leállítja zihálását,

Mikor az elme fallá válik,

Akkor lehet bejutni a Tao-ba.”

Jegyzetek

* A szerző 1987-ben tartott előadása nyomán készült 1990-ben.

NÉHÁNY SZÓ A NEW AGE-RŐL

LÁSZLÓ ANDRÁS

A jelenkori „pseudospirituális” eltévelyedések és eltévelyítések legszélsőségebb formáit – úgy tűnik – a „New Age” irányzata és mozgalma képviseli.

A „New Age” (Új Korszak) a Vízöntő-korszakra és az ezzel kapcsolatos megújulásra utalva választotta meg a nevét – azt tételezve, hogy a Vízöntő-korszak (helyesen: Vízöntő–Bika–Oroszlán–Skorpió-kiemeltségű „praecessiōnālis” korszak) alapvetően már elkezdődött. A kezdet időpontjának meghatározása körül igen nagy a bizonytalanság: vagy már a 18. század végén, vagy a 19. században, vagy a 20. században elkezdődött, vagy a 20. század hátralévő éveiben, vagy a 21. században, de a 22. század elején feltétlenül el fog kezdődni – a „New Age” irányzatának hívei szerint.

Noha a „stabilis” csillagkép-kereszt kiemeltségének az előjelei már igen régóta tapasztalhatóak, és a 20. század első, még inkább a második, és különösen a harmadik harmadában szélsőségesen felerősödtek: az Északi „hemisphaera” Tavaszpontja (a „tropicus” állatöv Kos-jelének a 0°-a) még nem lépett át sem a 30°-osnak, sem a mintegy 35-47°-osnak felfogott Vízöntő csillagképbe. Ez olyan tény, amely nem képezheti semmiféle – komoly megalapozottsággal előkészített – vita tárgyát.

Az elsősorban indiai (de nem csupán indiai, hanem például a Ptolemaios-i) „astro-chrono-symbolistica” elvei szerint az Északi hemisphaera Tavaszpontja Kr. u. 139-ben = +139-ben lépett át a 30°-osnak felfogott Halak csillagképbe. Az astronomiai szempontokat is figyelembevevő – általunk kidolgozott – „exactificātiō” szerint az átlépés Kr. u. 171 = +171 körül történt (±9 év). (A Fagan-szerinti átlépés Kr. u. 221 = +221-ben volt.) Vannak olyan nyugati szerzők, akik ezekkel az elvekkel szembehelyezkednek, és a Kr. e. 1., 2., 3., 4. századra teszik az átmenetet – olykor keleti források félreértése alapján.

Az Északi hemisphaera Tavaszpontjának a 30°-osnak felfogott Halak csillagképből a szintén 30°-osnak felfogott Vízöntő csillagképbe való átlépése – az „astro-chrono-symbolistica” elutasíthatatlan elvei szerint – Kr. u. 2299-ben = +2299-ben fog bekövetkezni. „Exactificātiō”-nk szerint erre csak Kr. u. 2332. körül (±9 év) fog sor-kerülni. (A Fagan szerinti átlépés 2376-ban lesz.) Ha a Halak csillagképét és a Vízöntő csillagképét nem 30–30°-osnak fogjuk fel: az átlépés időpontját még későbbre kell tenni, ellentétben némely nyugati felfogással. Az ezzel kapcsolatos részletes „argumentātiō” majd egy esetleges másik – erre irányuló – tanulmány tárgyát képezheti.

A jelenlegi Kali-Yuga, amelynek az időtartama:

$1080 \text{ év} + 2160 \text{ év} + 2160 \text{ év} + 1080 \text{ év} = 6480 \text{ év} =$

$= 1080 \text{ év} + 4320 \text{ év} + 1080 \text{ év} = 6480 \text{ év},$

s amely Kr. e. 3102-ben, a csillagászati időszámítás szerinti –3101-ben vette kezdetét, Kr. u. 3379-ben (= +3379-ben) vagy e körül fog véget érni. A Kali-Yuga kezdetekor az Északi hemisphaera Tavaszpontja a 30°-osnak felfogott Bika csillagkép 15°-án volt, a végén pedig szintén 30°-osnak felfogott Vízöntő csillagkép 15°-án (vagy annak közvetlen közelében) lesz.

Rövid kitérőként jegyezzük meg, hogy egy Yuga időtartama – s így a Kali-Yugá-é is – $3 \times 2160 = 6480$ év, vagyis a ‚cyclos praecessiōnālis‘ ‚astro-chrono-symbolistica‘-i időtartamának 1/4-e (cf. čakra-pāda). Ennek középidoőtartama $2 \times 2160 = 4320$ év, amelyet megelőz és követ egy-egy 1080 éves időszak.

A Mahā-Yuga:

32.400 év	Pūrva-Pralaṃṃa
+ 10.800 év	Pūrva-Bāhṃa-Sṛṣṭi
+ 21.600 év	Prathāma-Mādhṃa-Sṛṣṭi
+ 21.600 év	Dvitiṃṃa-Mādhṃa-Sṛṣṭi
+ 10.800 év	Uttara-Bāhṃa-Sṛṣṭi
+ 32.400 év	Uttara-Pralaṃṃa
= 129.600 év	= Mahā-Yuga

A teljes Sṛṣṭi időtartama 64.800 év, ebből a teljes Mādhṃa-Sṛṣṭi időtartama 43.200 év.

Más tagozódás szerint:

32.400 év	Pūrva-Pralaṃṃa
+ 25.920 év	Satṃa-Kṛta-Yuga (Aranykor)
+ 19.440 év	Trētā-Yuga (Ezüstkor)
+ 12.960 év	Dvāpara-Yuga (Érckor)
+ 6.480 év	Kali-Yuga (Vaskor)
+ 32.400 év	Uttara-Pralaṃṃa
= 129.600 év	= Mahā-Yuga

Ez a Mahā-Yuga Kali-Mahā-Yugá-nak minősül.

A Mahā-mahā-Yugá-k közül az utolsó szintén Kali-jellegű: Kali-Mahā-mahā-Yuga, ennek az összegzett tiszta Sṛṣṭi-időszaka 648.000 év, az összegzett tiszta Mādhṃa-Sṛṣṭi-időszaka 432.000 év.

Ezek az időszakok az igen távoli, de teljesen egyértelmű ‚praehistoricum‘-ban kezdődtek, nem a legszorosabb értelemben vett történetiség kezdetén, vagyis Kr. e. 3102 = –3101-ben, akkor, amikor Kṛṣṇāvatāra elhagyta a földi-emberi világot.

A jelenlegi Kali-Mahā-mahā-Yuga (amelyet olykor nagyvonalúan Kali-Mahā-Yugá-nak vagy Kali-Yugá-nak neveznek) része egy olyan ‚aerá‘-nak, amelynek az összegzett tiszta Sṛṣṭi-időszaka 6.480.000 évig tart, s amelynek korrekt neve Mahā-mahā-mahā-Yuga, vagy Alpālpālpā-Kalpa (Alpa-alpa-alpa-Kalpa). Továbbá:

az Alpa-Yuga	időtartama	648 év, (432 év)
az Alpālpa-Yuga	időtartama	64,8 év (43,2 év)
az Alpālpālpa-Yuga	időtartama	6,48 év (4,32 év).

A jelenlegi Kali-Yugá-n belüli tagolás egyfelől:

1080 év	1/2 Bika		
+ 2160 év	Kos	1080 év	1/2 Bika
+ 2160 év	Halak	+ 4320 év	Kos-Halak
+ 1080 év	1/2 Vízöntő	+ 1080 év	1/2 Vízöntő
= 6480 év		= 6480 év	

–3101.	–	–2021.	1/2 Bika	Bika 15° – Bika 0°
–2021.	–	+139.	Kos	Kos 30°– Kos 0°
+139.	–	+2299.	Halak	Halak 30° – Halak 0°
+2299.	–	+3379.	1/2 Vízöntő	Vízöntő 30° – Vízöntő 15°

másfelől:

2592 év	Sat̐ya-Kṛtālpa-Yuga	(Kis Aranykor)
+ 1944 év	Trētālpa-Yuga	(Kis Ezüstkör)
+ 1296 év	Dvāparālpa-Yuga	(Kis Érckor)
+ 648 év	Kalyalpa-Yuga	(Kis Vaskor)
= 6.480 év	= Kali-Yuga	

–3101.	–	–509.	Sat̐ya-Kṛtālpa-Yuga	(Kis Aranykor)
–509.	–	+1435.	Trētālpa-Yuga	(Kis Ezüstkör)
+1435.	–	+2731.	Dvāparālpa-Yuga	(Kis Érckor)
+2731.	–	+3379.	Kalyalpa-Yuga	(Kis Vaskor)

Jelenleg a Kali-Yugán belüli Dvāparālpa-Yugá-ban – az Érckor Vaskoron (Ólomkoron), a Sötét-Korszakon belüli „quāsi-recapitulatio”-jának a korában van a földi-emberi világ. A kis Kali-Yuga csak a Yuga végén lesz – a Vízöntő–Bika–Oroszlán–Skorpió-kiemeltségű korszakban, amikor az Északi

hemisphaera Tavaszpontja a 30°-osnak felfogott Vízöntő csillagképen belül kb. a 24° és a 15° között fog mozogni a *Sidericus Zodiacus* mentén, mint a *Tropicus Zodiacus* Kos 0°-a.

Kr. u. 3379 = +3379-ben vagy ezen időpont körül ($\pm 36 / \pm 3$ év/) nem csupán a Kalyalpālpālpā-, a Kalyalpālpā-, a Kalyalpa- és maga a Kali-Yuga ér véget, hanem a Mahā-Yuga (mint Kali-Mahā-Yuga) Sṛṣṭi-je is, sőt a Mahā-mahā-Yuga (mint Kali-Mahā-mahā-Yuga) Sṛṣṭi-je, mi több, a Mahā-mahā-mahā-Yuga Sṛṣṭi-je is.

Vagyis egy olyan Pūrva-Prālaṃba kezdődik, amely egyfelől 32.400 évig, másfelől 324.000 évig, ismét másfelől 3.240.000 évig fog tartani, amelyet szintén egy 3.240.000 évig, tartó – az eljövendő Mahā-mahā-mahā-Yugá-hoz kapcsolódó Uttara-Prālaṃba fog követni.

A Prālaṃbá-n belül az emberi élet Kali-Yuga-alatti lesz – függetlenül attól, hogy a „fehérszürke lovon vágatva megjelenő” (esetleg fehér-lófejű) Kalkyāvatāra a nagy megtisztítás után megmenti az Új Aranykor csíráit jelentő emberek tudati erőit.

Noha vannak hullámhegyek és hullámvölgyek a Kali-Yugá-n belül, a Kali-Yuga – sőt minden Megnyilvánulás – lényegéhez tartozik az, hogy – a Megnyilvánulások Megnyilvánulatlan Megnyilvánító Urának kivételével – minden hanyatlásban van – alapjában véve és hosszútávon –, ha az akaratlagos, tudatos, szabad és alanyi eredetű ellenmozgás nem szegül ez ellen.

A Vízöntő (bár elementárisan nem a víznek, hanem a levegőnek felel meg) összefüggésben van az elárasztással, a szét- és összeroszással, valamint a mindig lefelé történő nivellálással. A stabilis csillagkép-kereszt eljövendő kiemeltségének az időszaka ugyan más színárnyalatokat ad a Kali-Yugának, de az egyre inkább elfeketedő szürkesség alaptónusán igazán nem fog változtatni.

Ezen kitérő révén arra kívántunk rávilágítani, hogy a „New Age” kapcsán eluralkodó optimizmusra semmi ok nem merül fel (mindazonáltal a pesszimizmus sem lehet megalapozott, de a jövő általános földi–emberi szinten megjelenő lehetőségeit figyelembe kell venni).

A „New Age” szabadkőműves befolyások révén kezdett kibontakozni és meghatározódni, mégpedig a destruktív Szabadkőművesség legfőbb és legdestruktívabb „oriēns”-ei részéről injektált befolyások által.

A „New Age” – mint irányzat és mint lazán szervezett, de hatékonyan működő mozgalom – a „dēviāns” és „dēviātor”-i más irányzatok szériáit építi, szívja magába – függetlenül attól, hogy ezek az irányzatok erről nem vesznek tudomást, vagy akár elutasítják a „New Age” vonalvezetését.

Kiragadott példaként: a Theosophical Society által képviselt „pseudo-theosophicismus” ezek közé tartozik, s ez még a „legjobbak” egyikének számít.

Egyrészt a 19. és a 20. század legtöbb okkultisztikus–állokkultisztikus irányzata helyet kap a „New Age” keretein belül, de a spiritizmus különböző változatai sem maradnak ki. Erős nyomatókkal kapott helyet a sámánizmus (értsd: alsámánizmus), de – nem is túlságosan titkolva – a sátánimádás fő vonulatai is be tudnak férkőzni a „New Age” által „bevett és elismert” irányzatok közé, a boszorkányság pedig egyenesen favorizált e szemléleti mód híveinek körében.

A modern „psychologia és psychologismus” csaknem minden irányvonala élvezheti a „New Age” teljes rokonszenvét, különösen pedig azok, amelyek „hatékonyan alkalmazhatók”.

A hallucigén drogok és ehhez hasonló kemikálék felhasználása (emberi szervezetbe juttatása) vonatkozásában még fenntartásról sem esik szó.

A 'New Age' hívei nagy kedvelői az export–import űgő-nak, valamint a „gyakorlati” Zen, a „gyakorlati” Taoizmus, és a Buddhizmus export–import formáinak.

A „rég” és „új” meditációs technikák terjesztése mellett pártfogolják a mesterséges „meditáció” előidézését is (cf. „Hemi-Sync”-módszer).

Kétségtelen, hogy a 'New Age' vonalhoz csatlakoztak olyan fizikusok is, pl. Capra, akik képesek és hajlandók a pozitíve is megítélhető diszciplináris „nyitásra” a saját területükön. Ehhez azonban nincs szükség a 'New Age' irányzatára. Másrészt viszont a szellemi „fizikalizációja” egyáltalán nem idegen a 'New Age' reprezentánsaitól.

A 'New Age' politikai állásfoglalása: demokratikusan „anarchistico-liberális” de hívei a politikára csak közvetetten kívánnak hatást gyakorolni, főként politika-megszüntető módon. Kifejezetten nem nevezik magukat annak, ám lényegileg – baloldaliak. A hívek internacionalista–kozmetopolita színezetű liberál-anarchizmusa – mint jeleztük – a direkt apolitizmus és az indirekt politizmus formáiban kíván érvényesülni, de irányultságát tekintve likvidatív és destruktív módon.

A 'New Age' nyíltan hirdeti a „lunarizmus” fontosságát, sőt, elengedhetetlenségét. Valóban Hold-szerű irányzat ez, szinte fennhéjázóan hirdetett módon éppúgy, mint sejtetetten. Ehhez kapcsolódik a leghatározottabb „feminizmus” és „feminizmus” – nem annyira a „matriarchatus”, mint a „gynaecratia”. Amit elérni kívánnak, az ember és az ember világának a „feminizáció”-ja: mindent, mindenkit – köztük a férfiakat –, a kultúrát, a társadalmi, családi és az egyéni életet el kell nőiesíteni – a 'New Age' hívei szerint.

A 'New Age' – mint szemléleti irányzat – bizonyos tekintetben kétségtelenül univerzális. Univerzális, mert szinte minden szemléleti módot, a kor minden szellemi állásfoglalási lehetőségét önnön ideológiájának és gyakorlatának a hatókörébe képes vonni. Mindent befogad, a spirituális és metafizikai tradicionalitás kivételével. A tradicionalitás teljességét is hajlandó magába fogadni, részleteiben és összességében is, de úgy, hogy a tradíciót első ütemben „detraditionālizáció”-nak, második ütemben „contraditionālizáció”-nak veti alá.

A 'New Age' irányzata nem üldözi a tradicionalitást, nem fordul szembe azzal, hanem megfosztja lényegi vonásainak jórésztől, és lényegi irányultságával ellentétes irányba fordítja. Az igazi spirituális és metafizikai tradicionalitáson alapuló létszemlélet és benső-külső magatartás mindig a lehető legerőteljesebben hangsúlyozta és hangsúlyozza ma is a jelenkortudat minél messzebbmenő felfokozásának az elengedhetetlen szükségességét. Tökéletes élességű és felfokozott jelenlét-tudat, de ugyanakkor jelenkor-tudat. Enélkül tradicionalitásról nem is beszélhetünk. A tradicionalitás álláspontjából közvetlenül következik a jelenkor pluridimenzionális megismerése, racionális és racionalitás-feletti megértése, a korban rejlő pozitívumok-negatívumok és ambivalenciák sokrétű és sokoldalú figyelembevétel, értékelése és a megvalósításban való alkalmazása.

A tradicionális szemlélet a Sötét Korszak előrehaladott fázisában is pontosan és élesen látja a még itt is megjelenő pozitívumokat, és azokat a lehetőségeket, amelyek révén az ambivalenciákból – sőt a negatívumokból is – pozitívumok extrahálhatók. Továbbá: egyértelműen tisztában van azzal, hogy a Sötét Korszakból egy – az időbeliségre vertikális – tengely mentén és a tudati transzmutáció révén át lehet törni az Érckorba, az Ezüstkorba, az Aranykorba, és mindenen túlemelkedve az időtlen Abszolút Örökkévalóságba.

A földi–emberi létforma általános kereteire vonatkoztatva azonban a spirituális és metafizikai tradicionalitás irányvonala hangsúlyozza a jelenlegi Kali-Yuga határozott meglétét. Hangsúlyozza azt is, hogy a Kali-Yugával (mint Kali-Yugával) alapjában véve szembe kell fordulni. Hangsúlyozza

azonban azt is, hogy a Kali-Yugá-val (mint az örökkévalóság időbeli reprezentációjával) együtt lehet, sőt, együtt kell működni, a korszak mozgató tendenciáinak a kiszolgálását messze elkerülve.

Vannak a világon irányzatok – és ezen irányzatok hívei, követői – amelyek és akik szervezeten vagy szervezetlenül különböző belső és külső indítékoknak megfelelően azokkal az erőkkel kooperálnak, kollaborálnak, amelyek a Kali-Yugá-nak (mint Kali-Yugá-nak) a generáló erői; s tudjuk azt, hogy ezek a generáló erők az ember testi–lelki–szellemi világának a degenerálásához és destruálásához vezetnek. A Szabadkőművesség jóformán minden irányvonala – és azok, akik a Szabadkőművesség körül (mellett, alatt, felett) felsorakoznak – kiemelkedően szolidárisak a Sötét Korszakban működő erőkkel, az azokkal való együttműködésre tudatosan, féltudatosan vagy öntudatlanul, de mindig készek. A „New Age” irányzata – számos más irányzat mellett – ezeknek a köröknek, e körök híveinek és az általuk közvetített erőknek a produktuma.

Ezt az irányzatot a spirituális és metafizikai tradicionalitással egyeztetni, azzal szintetizálni egyfelől lehetetlen, másfelől merőben felesleges, ismét másfelől ennek a megkísérlése sajnos csak a Sötét Korszak legsátánibb tendenciáinak szolgálatát jelentené.

A „New Age” irányzat és mozgalom megítélésbeli részletkérdéseivel kapcsolatos problémák taglalása és felülvizsgálata egy következő tanulmány esetleges témája lehet.

* * * *

Ha harc hevében elfog bennünket az indulat, már nem az igazságért, hanem magunkért harcolunk.

* * *

Téved az az ember, aki önmagán kívül véli megtalálni az üdvöt úgy ebben, mint a túlvilági életben.

A FELBOMLÁS ERŐI

LÁSZLÓ ANDRÁS

A világot létesítő erők három formában nyilatkoznak meg: teremtői formában, a létállapotokat megőrző formában, és azokban a formákban, amelyek a létállapotokat megszüntetik, felbomlasztják vagy átvezetik valamiféle más állapotba. A hindu tradíció ezt az első verziót Brahmával, a második verziót Višnuval, a harmadik verziót pedig Śivával hozza összefüggésbe. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy mindazok a megszűnések, felbomlasztások, mintegy a teremtés visszavezetései valamilyen más állapotokba, amelyek nem egy vertikummal szimbolizálható vonal mentén jönnek létre, azok szintén Višnu nevéhez kapcsolódnak. A vertikum szimbólumának értelmében történő megszűnés és megújítás az, ami a śivai princípiummal függ össze.

A tradicionális létszemlélet akkor, amikor a világban működő folyamatokról beszél, az evolucionizmus helyett egy sajátos értelemben vett involucionizmus álláspontjára helyezkedik. Vagyis arra az involucionisztikus és deszcenzionális álláspontra, amely szerint az önmagukat nem uraló létformák, létesülésük és fennmaradásuk során, fokozatosan átmennek egy proporcionális involúcióba, nem zuhanásba, hanem egy süllyedésbe, egy fokozatos alászállásba, amely alászállásban az amúgy is lecsökkenő autonóm szellemi erők még fokozottabban lecsökkenőkké válnak. Az uralom, amely

voltaképpen kezdetben sem volt meg az ezekhez kapcsolódó állapotokban, itt még inkább és mindjobban elvész.

A tradicionális szemlélet az evolucionizmus helyett az involucionizmust fogadja el, és nem a fejlődést, hanem inkább az alászállást tételezi a létező formákkal kapcsolatban. Ez azt jelenti, hogy az emelkedést, ha a fejlődésen emelkedést értünk, természetesen a hagyományos spirituális és metafizikai szemlélet elfogadja, sőt, ezt igenli, ezt követeli meg, emellett foglal állást, és ennek a lehetőségét is kimondja, de az emelkedést akkor tartja lehetségesnek, ha ez akaratlagos, tudatos, és ha nagymértékben – még ha relatíve is – szabad. Tehát csak a szabadság, az akaratlagosság és a tudatosság vezethet be olyan irányú szellemi mozgásokat, amelyek megfelelnek egy emelkedésnek, és ebben az esetben – ha valaki a kifejezéshez nagyon ragaszkodik – a fejlődésnek is. Azok az állapotok azonban, amelyek nem uralkodnak önmaguk felett, vagyis azok az állapotok – itt az állapotokat nagyon tág értelemben értjük: ezek lehetnek lények, emberek, funkciók, szorosabb értelemben vett állapotok –, amelyek lehetővé teszik azt, hogy más erők, esetleg alacsonyabb rendű erők, körülményekből származó erők determinálják, tehát ezek az állapotok, létformák, létverziók voltaképpen és fokozatosan sokkal inkább hanyatlással jellemezhető folyamatban vannak, mint fejlődésben.

Tehát a tradicionális létszemlélet nem azért involucionista, mert az involúciót helyesli, hanem azért involucionista, mert ezt állapítja meg. Egyáltalán nem az involúciót helyesli, de ezt konstatálja. Ezt konstatálja minden olyan esetben, amikor folyamatokat vizsgál magasabb szempontok szerint, nagy perspektívában, távlatokban vizsgálja a folyamatokat, és ezekből a távlatokból és szellemi princípiumokból nézve sem a történelemben, sem a biológikumban és semmiféle más területen nem tapasztalható az, amit fejlődésnek szoktak nevezni. Még kevésbé tapasztalható az, amit egy fejlődési törvényen alapulónak szokás felfogni. Tehát a fejlődési törvényt még határozottabban elutasítja ez a szemlélet, mint a fejlődés esetleges, noha voltaképpen meg nem nyilvánuló tényét. Mindaz, ami az esetlegesség körébe, és mindaz, ami a szükségszerűségek vagy törvényszerűségek körébe tartozik, továbbá ezeknek bármiféle elegyedése, hosszú távon csakis a süllyedéssel kerülhet valóban kapcsolatba, és csakis süllyedési folyamatba mehet át. Mert ami szükségszerű és esetleges, az sem nem akaratlagos, sem nem tudatos, sem nem szabad.

Tehát semmiféle létformát, respektíve az ember létformáját, sem az ember tudatállapotait nem lehet fejleszteni, tehát nem lehet olyan fejlődés, amelyben az embert fejlesztik, hanem csakis olyan állapotokról van és lehet szó ebben az esetben, amely ha nem uralt, ha nem tudatos, ha nem akaratlagos, ha nem szabad, akkor az tulajdonképpen megfelel egy süllyedésnek.

A létben működnek olyan erők, amelyeknek az eredetét sokkal közvetlenebbül vagy kevésbé közvetetten, mint általában a létezők bármilyen megnyilvánulását, csakis egy végső centralitásra lehet visszavezetni. Tudjuk, hogy vannak olyan léterők, amelyek a pusztítással, pusztulással, felbomlással, megszűnéssel állnak kapcsolatban, részben a horizontalitással, részben pedig a vertikummal szimbolizálható megszűnésekkel. Ha a lét és a tudat egységével, s ha a lét és a tudat alapvető kérdéseivel foglalkozunk, akkor olyan ősi hagyományokhoz kell fordulnunk, hogy megbízható eligazítást kapjunk, amely ősi hagyományok maguk köré az idők folyamán mintegy vallásokat hoztak létre. A vallások a mi felfogásunk szerint a tradíciók köré és alá kialakított szellemi formák, olyan szellemi formák, amelyek kultúrateremtőek, amelyek a benső kultuszokon keresztül külső kultúrát hoznak létre, amelyek saját rítusaikon és liturgiáikon keresztül az életnek egy olyan benső struktúráját vázolják fel, amely részben paradigmaticusan, részben pedig eleven hatóerőként és rendező elvként működhet az egyes ember és a szellemileg még áthatott, az univerzalitást még kifejező civilizációk életében. Tehát a kultúrákat vallások teremtik, a vallásokat pedig spirituális és metafizikai tradíciók.

A spirituális és metafizikai tradíciók megállapítják, első-, másod-, harmad- és többrendű doktrínáikban és doktrínáikból ez is deriválható, ahol ez explicite nem nyilvánul meg, hogy sajátos felbomlasztó erők működnek a világban. A tradíciók mindegyike érvényes tradíció. A tradíciók mindegyike a tradicionalitás betetőzése valamilyen szempontból. Tehát minden tradíció, mint a primordiális és kimondhatatlan szupertradíció egy-egy megnyilvánulási formája, a tradíció csúcspontja, csak más-más szempontból. Éppen ezért, ha megfelelően akarunk orientálódni, akkor nem rögzülhetünk egy tradíció mellett, hanem valamennyi tradíciót fel kell keresnünk, és egy adott szempontból ki kell domborítanunk esetleg egy bizonyos tradíciót. Például a nem közvetlenül metafizikai, hanem már kozmologikus, de a metafizikával még erősen összefüggő ciklicitási elvekkel kapcsolatban leghelyesebb, ha a hindu és buddhista tradíciókhoz fordulunk, tekintettel arra, hogy a kozmológiai ciklustanok itt a legalaposabbak, a legrészletesebbek és a legnagyobb nyomatékot ezekben a tradíciókban találjuk meg e tekintetben. Más esetekben például nem ciklicitással, nem kozmológiával kapcsolatban más tradicionális formákhoz kell elsősorban nyúlnunk. Ha azonban a ciklusokkal foglalkozunk, hiszen az emberi involúcióval és a felbomlás erőivel legszorosabban ezek a ciklicitási tanok hozhatók összefüggésbe, akkor valóban ezekhez kell fordulnunk, hiszen itt találjuk meg a legkidolgozottabb képet arról, hogy voltaképpen mi megy végbe.

A görög hagyományos szemléletben is, Hésiodosnál egy alászállás van, ennek a leírásával találkozunk, egy Aranykoron, Ezüstkoron, Ércoron és Vaskoron át egy süllyedést ábrázol és a Vaskor felel meg a jelenlegi kornak. Hasonlóképpen a hindu tradícióban beszélhetünk Kṛta vagy Satya-yugáról – ez felel meg az Aranykornak, Trētā-yugáról – ez felel meg az Ezüstkornak, Dvāpara-yugáról – ez felel meg az Ércornak, és végül a Vaskornak a Kali-yuga, a sötét korszak megfelelője. A sötét korszak alapvető jellemvonása az, hogy az ember saját eredettudatáról fokozatosan leválik, vagyis fokozatosan elveszti saját eredetének a metafizikai tudatát. Nem az elméleti tudatát veszíti el, hanem egy esszenciális kapcsolatot veszít el, ez számolódik fel, akár megtartja elméletileg egyébként ezt, akár nem. Ugyanis, ha valaki ideologikusan tudja azt, hogy az eredete transzcendentális, ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy ennek a tudásnak élő értelemben a birtokosa lenne. Természetesen hogyha szélsőségesse válik ez az elválás a saját eredettudattól, akkor ez magával hozza ennek a teoretikus szintű elvesztését és megtagadását is. Vagyis azok az elméletek, azok az ideológiák, amelyek antitranszcendentális beállítottságúak, tulajdonképpen szellemi vakságot fejeznek ki, a saját eredetnek az át nem látását, ugyanis minden olyan szemlélet, amely ezzel szembehelyezkedik, előfeltételezi, hogy ez az állapot a tapasztalásban már nem játszik többé szerepet.

A sötét korszak azonban nemcsak egy involúciós és hanyatlási időszak, hanem olyan időszak, mint egyébként minden történeti és történetfeletti ciklus, amelyben különböző erők, léterők, tudati erők – ugyanarról beszélünk mindkét esetben, csak más oldalról közelítünk – mintegy dramatikusan csapnak össze. Tehát mindig vannak olyan erők, amelyek a sötétséget képviselik. Ezt a különböző hagyományok a felbomlás, felbomlasztás vagy feloldás ellenistenségeinek nevezték. Ezeknek nevet is adtak, pl.: Set vagy Śiva, és sok más felbomlási ellenistenség van. A hindu tradícióban tulajdonképpen a māyā princípiumnak egy alsó aspektusa és az ezt reprezentáló Mudēvi felel meg ennek.

A felbomlás ellenistenségeivel kapcsolatban meg kell jegyeznünk, hogy ezeket felbomlasztói és feloldó aspektusukban úgy kell tekinteni, mint bizonyos erőket „in aliō”: tehát a másban. Nem úgy kell tekinteni őket, hogy „in se” mit jelentenek: önmagukban mit jelentenek, mert akkor ezek nem önmagukban feloldó ellenistenségek, hanem akkor feloldó ellenistenségek, amikor például az emberi tudatban egy princípium reprezentánsaként megjelennek, de nemcsak felmutatják magukat, hanem aktívan működnek. Tehát nem lehet abból kiindulni, hogy Set önmagában milyen, hanem a Set princípium az emberi tudatban megnyilvánulva minek felel meg.

Miután az ember önmagát emberi személyiségén túl és saját alanyiségában nem tudja a lét centrumaként, teremtként, hanem csak teremtményként felfogni, benne ezek az erők ténylegesen megnyilvánulnak, akár a lényyszerűség erejével is. Tehát a sátán, az ördög ezen a szinten mint lény jelenik meg, valóságos lényként. Hogy egy másik pontból nem valóságos lény? Egy bizonyos pontból valóságos lény. Az objektivitást nem lehet abszolutizálni. Mi mindig azt mondjuk, hogy szellemi értelemben is, anyagi értelemben is, mindenféle értelemben van objektív realitás. Az objektív realitás azonban nem jelent tudattól független objektív realitást sem anyagi, sem szellemi értelemben.

Egyféle rálátásban lény, egy más rálátásban nem lény, és van egy olyan realitás, amelyben meg sem mutatkozik, és ez a legveszélyesebb. A sötét korszak olyan involúciós állapot, amelyben az ember átéli a disztanciáltságot, és a kreatúra másként éli át a disztanciáltságot, mint a kreátor. A kreátorban a disztanciált mindig ugyanaz, mint a nem-disztanciált. A kreatúrában azonban a disztanciáltság valóban és kizárólagosan disztanciáltságot jelent. Itt az eltávolítottság kizárólagos eltávolítottságot jelent. A teremtnél az eltávolítottság megegyezik a nem-eltávolítottsággal, a teremtettnél nem egyezik meg. A teremtettben a szembefordítottság csak szembefordítottság és semmi más. A teremtnél a szembefordítottság nem-szembefordítottság egyszersmind. Tehát a teremtett lény az, aki ugyanis nem ismeri fel önmagában a teremtető potencialitását, viszont átéli ezeket az elválasztottságokat, ám ha még mélyebbre süllyed, akkor már nem tapasztalja ezeket sem, de ezek tovább működnek benne, és ilyenkor válik igazán végzetessé, amikor ezt nem tapasztalja már, mert az elhomályosodás benne olyan mérvű, hogy tulajdonképpen sem elválasztottság-tudata, sem egység-tudata nincs már, elválasztottságban van, de már elválasztottság-tudata sincs, mert nem éli át azt, hogy mitől lenne elválasztva. Átéli a magárahagyatottságot, átéli létének szenvedés-teljességét és kietlenségét, de a voltaképpeni összefüggéseket nem is érzi, érteni még kevésbé érti, csak pusztán átélő. Átélő, de nem a lényeg átélője, hanem a lényeg hiányának az átélője, de a lényeg hiányának sem mint hiánynak az átélője, hanem egyszerűen mintegy belebambulva a létbe tapasztalja azokat az állapotokat, amelyek benne és kívül működnek; az igazi koherencia tudata nélkül.

Azok az erők, amelyeket a sötétség erőinek nevezünk, nyilvánvalóan valamilyen szempontból, valamilyen léten túli abszolút szempontból nem a sötétség erői. A léten túli szempontban nincs fény és nincs sötétség. A létezők felé azonban van fény és van sötétség. És vannak a sötétségnek erői és vannak a felbomlasztásnak, feloldásnak szintén erői. Ezek az erők, amennyiben egy bizonyos felismerésben megnyilvánulnak, mindig kétarcúságot mutatnak, hiszen magában a felbomlásban magasrendű spirituális pozitívumok is, meg ezeknek az ellenkezői is működnek. Mindig azt kell vizsgálni, hogy tulajdonképpen egy bizonyos állapotból nézve minek a túlsúlya állapítható meg, tehát a pozitívumok vagy a negatívumok túlsúlya. Az pedig döntően attól függ, hogy az átélő milyen szellemi autonómiának a birtokában van. Ha magasrendű autonómiának a birtokában magas fokon tudja önmagát felfogni, akkor számára a pozitívumok sokkal mélyebbek és könnyebben megragadhatóak. Ha ennek a hiányában van, akkor a negatívumok kerülnek túlsúlyba. Ha még inkább a hiányában van, akkor nem tud megállapítani semmit, de a negatívumok még inkább túlsúlyban vannak. Tehát a feloldásban, megszűnésben kétségtelenül ott vannak pozitív szellemi erők is, de miután a megszüntető erők egy szellemi hanyatlás korszakában sokkal erőteljesebbek és magukkal ragadóbbak, mint a megtartó erők, ezért a megszüntető erőknek a veszélyessége sokkal nagyobb fokúvá válik. Minél kiszolgáltatottabb egy léthelyzet, annál nagyobb veszélyt jelentenek a feloldó erők. Annál kevesebb a feloldó erőkben a pozitívum, annál kevésbé mutatják ezt az arculatukat, annál inkább mutatják a negatív arculatukat, vagyis a feloldásnak, feloldódásnak, feloldatásnak annál inkább ki lesz téve az, aki ezekkel az erőkkel kapcsolatba kerül, márpedig valamilyen mértékben és értelemben mindenki kapcsolatba kerül. Minden és mindenki, a külvilágban és benső világban és minden világban és mindenféle szempontból kapcsolatba kerül, és minél inkább kiszolgáltatottá válik a világban, ezek a feloldó erők annál negatívabb erőknek minősülnek.

A sötét korszak nemcsak a sötét erők elhatalmasodásának a korszaka, hanem az a korszak is, amelyben a feloldó erők negatív aspektusa egyre inkább előtérbe kerül. Egyre inkább negatívvá válik, egyre inkább annak a ténylegesen tudatkioltó arculata kerül előtérbe.

Az autonóm szellemi hatalom, amely birtokba veszi a feloldás erejét, a sötétséget is fel tudja oldani ezekkel az erőkkel. Śiva a hindu tradícióban nem csupán a megszüntetés és a renováció istensége, hanem tulajdonképpen Śiva a yōga ura. A megvalósítási ösvények ura: Yōgēsvara. Tehát a feloldás erőit a negatívumok oldására is fel lehet használni, de ehhez a szellemi hatalom és uralom autonóm jelenlétére van szükség. Ha ez nincs meg, akkor a feloldás egyre sötétebb képben jelentkezik, sötétebb erőként működik, az ember egyre kiszolgáltatottabbá válik, és tulajdonképpen minden feloldódás – ha a feloldódást nem a feloldó maga hajtja végre, akkor – tudatkioltó jellegű. Minél inkább történnek a dolgok az emberrel és nem ő maga a saját történéseinek az irányítója, annál inkább egy destrukciós erő martalékává válik. Erre azt válaszolhatná valaki, hogy az embernek nem saját magának kell uralnia saját létét, hanem tulajdonképpen Istennek vagy Krisztusnak. Vizsgáljuk meg ezt a szemléletet a tradicionális szellemiség szempontjából. Mit jelent ez? Ha azt mondjuk, hogy nem én, hanem a Krisztus énbennem, akkor ez mit jelent valójában? Ez azt jelenti, hogy nem én személyiségként, hanem én Krisztus-Énként. Ez a voltaképpen exegetikai forma. Ez teljesen eligazító lehet. Ha valaki azt mondja, hogy nem akarom többé uralni a sorsomat, hanem át akarom adni Istennek, hogy ő uralja, ez egy bizonyos értelmezésben egy szakrális kijelentés. Egy másik lehetséges értelmezésben, ami felületi szempontból csak árnyalatnyira tér el az előbbitől, szélsőséges herezis és blaszfémia. Ha ugyanis Istent nem önmagamban keresem, akkor végtelen személyen-túliségomban találok meg, mint a lét alanyát. Nem őt mint a lét alanyát, hanem önmagam, mint a lét alanyát. Amit kint találok meg, ami nem én vagyok, az tárgy. Akkor is tárgy, ha szellem. Nyelvtanilag mondhatom a közönséges szóhasználatban, hogy ott van egy alany, azonban metafizikai értelemben az alanyt nem vonatkoztathatom másra, csak önmagamra. De személyes önmagam nem felel meg ennek az alanyiságnak, hiszen személyes alanyiságom rendkívül szűk határok között mozog. Alanyi alanyiságom azonban egészen más. Hol keressem tehát Istent, ha nem az alanyiságban? Ha Isten a végtelen alany, akkor hol találok meg? Egy szellemi térben kint, egy eszmei térben kint vagy bent, de másként? Ugyanazt jelenti. Isten nem lehet a lét legnagyobb tárgya, eszmeileg legnagyobb tárgya, a legmonumentálisabb láthatatlan tárgy. Ugyanis minden személy tárgy. Minden tárgy, ami nem én magam vagyok.

A helyes értelemben vett alázat, az azt jelenti, hogy az ember önmagát teremtményi, személyi, individuálisan és perszónálisan emberi mivoltában nem azért aláztatos, mert derék dolog aláztatosnak lenni, hanem mert ebben a korlátozott formában nyilván nem lehet a lét középpontja. A helyesen értelmezett alázat nem azért aláztatos, mert az alázatban önmagában van egy dignitás, ami megalázkodik, de rejtetten egy értéket hordoz, hanem egyszerűen azért, mert a személy számára az az állapot, amit nem birtokol, az nem vindikálható.

A hetherotheizmus képviseli lényegében az előzőeket. Ezt is vizsgálni kell. Isten egészen más, mondhatja egy teológiai szemlélet. Ez is nagyon sok mindent rejthet magában. Isten egészen más, mint a teremtmény. Ez biztos. De vajon ez az egészen más azt jelenti-e, hogy Isten teljesen más, mint én magam első és végső alanyiságomban? Erre nem mondhatom azt, hogy egészen más, mert akkor Istent tulajdonképpen nem Istenként fogom fel. Önmagam – és ez a tradicionális szemléletnek egy alapvető konzekvenciája – számára meg kell határoznom, hogy kreatúra vagyok-e, teremtmény, vagy pedig nem. És erre a tradicionális válasz a következő: én mint személy, mint ember egyértelműen és feltétlenül teremtmény vagyok, kreatúra vagyok. Ugyanakkor potenciálisan kreátor. Személyként nem, egyénként nem, de mint alany-hordozó, mint az alanyi tudat hordozója potenciálisan kreátor vagyok. Aktuálisan kreatúra, potenciálisan kreátor. Ha visszavezetem magam a tudat középpontjába,

nem csinállok magamból valamit; vagyis a lét középpontjába, vagyis önmagam középpontjába. Ez ugyanazt jelenti. És ez túl van minden személyességen, minden emberi individualitáson, minden perszonalíson, minden kreatúra létformán, ha ez a visszavezetés megtörténik. Akkor ott vagyok abban, amit sohasem hagytam el. Ez egy paradox megfogalmazás. Akkor visszakerülök oda, amit soha el sem hagytam.

A tradicionális létszemlélet ebben az értelemben fogja fel az ember emberhez való viszonyát, az embernek a világhoz való viszonyát, az embernek és a világnak Istenhez való viszonyát.

Ugyanekkor a felbomlást elsősorban azzal hozza összefüggésbe, hogy az ember eltávolodik Istentől, vagyis eltávolodik önmagától, vagyis eltávolodik a szellemtől, vagyis eltávolodik a fénytől. Eltávolodik saját eredettudatától. Eltávolodik attól, hogy ő mi volt, személyes volta pedig honnan jött. Ez az eltávolodás azonban nem egy ártatlan eltávolodás, hanem olyan, amit jelképesen a lét megmérgeződésének nevezhetünk. A lét ,in sē': nincs megmérgezve, a lét ,in aliō' azonban meg van mérgezve, méghozzá halálosan. És ez a valóság. Valóság, hiszen felhívtam már másutt arra a figyelmet, hogy az illúzió és a realitás, az nem ellentmondó fogalompár, hiszen maga a világ: ,realitās illūsōria', illuzórikus valóság. Valóság, mélyen és végtelenül valóság és végtelenül illúzió – teljesen egyszerre. Vagyis varázslat. A varázslatban vagy elvarázsolt valaki, vagy varázsló. Vannak átmeneti állapotok, de tulajdonképpen csak ez a két igazi lehetőség áll fenn. Az elvarázsolttság lehet mélyebb és még mélyebb és még inkább elvarázsolt. Az elvarázsolttság azonban elvarázsolttság, a varázslói állapot viszont nem elvarázsolttság. Csak az elvarázsoltak szempontjából tűnhet akár a varázsló is elvarázsoltnak, a varázslói tudat szempontjából azonban a varázsló – a maga lényege szerint – nem elvarázsolt.

A lét varázslatában joggal beszélhetünk a lét megmérgezettségéről. A lét megmérgezettsége, narkotizáltsága mindig sokkal többet jelent, mint egyszerűen azt, hogy valamit elvesznek valakitől. A sötétség mindig többet jelent, mint a fény hiányát. Hamvas sokszor hivatkozik Baderre, aki a sötétséget nem egyszerűen a fény hiányaként, hanem horror lücsként vagy terror lücsként, a fénytől való rettegésként ragadja meg. Ez mindig több, mint a fény hiánya. A fény hiánya is, de ennél mindig több. A fekete mindig több, mint egyszerűen valamilyen színtelen elnyelése a fénynek. A fekete mindig valamilyen aktív hatalom, és mindig színeként jelenik meg annak ellenére, hogy a nem-színek körébe tartozó szín. És maga a sötétség, amely nem fogadja be a fényt, biblikus értelemben is. Mit tesz a sötétség? A sötétség elnyeli a fényt, tehát úgy gondolhatnók, hogy befogadja, de nem. Nem fogadja be, mert megszünteti a fény fény voltát. Úgy nyeli el, hogy nem-fényként nyeli el, hogy az elnyelésben megszűnik a fény. Nem fogadja be. Befogad valamit, de az már nem fény.

Ezzel azt akarom hangsúlyozni, hogy az elsötétedés folyamata, állapota, állapotssorozata korántsem valaminek a hiánya. Pontosabban: a hiánya is mindig valamilyen mérhetetlen többletnek, de a hiány egyszerűen nem fejezi ki azt, ami végbemegy vagy végbement itt. Ez az értelmezés sohasem lenne elegendő.

A sötétség korszakában az ember nemcsak, hogy közönségesen eltompul, hiszen ez lenne a világ legegyszerűbb dolga. De nem egyszerűen csak eltompul. Kétségtelenül eltompul, vagyis szellemi fényt veszít, de a kollektívumok is, az individuumok is ezzel az elvesztési folyamattal szemben egy ellenmozgást is kifejtene. Nem tudattalan, hanem tudatos ellenmozgást, akkor is tudatos ez az ellenmozgás, ha nem tudatosan ellenmozgásként. És ez különböző külső és belső, kollektív és individuális dramatikumokat produkál. Drámákat, mély konfliktusokkal és egyebekkel.

A psychōsis, amely a lélek megbetegedését, közönséges elmebajt jelent, mellett be kell vezetnünk egy másik fogalmat is, amit a pneuma (szellem) szóval összefüggésben pneumatōsishnak nevezhetünk. Tehát a szellem megbetegedése. A pneumatōsis tulajdonképpen megelőzi a psychōsisokat és nagyon

sok olyan ember van, aki szinte tökéletesen egészséges testileg is, lelkileg is, viszont igen előrehaladott pneumatosisban szenved. Azt lehet mondani, hogy valamilyen mértékben csaknem mindenki pneumatosisban szenved, és ez azután, ha nagyon szélsőséges, akkor önmaga köré még egy psychosis is ki tud alakítani. Minden psychosis mögött nagyon mély és nagyon erős pneumatosis húzódik meg, és ez azután különböző testi betegségeket, somatosisokat is ki tud alakítani. De minden betegség forrása tulajdonképpen a szellemben van. Ez lehet, hogy soha nem megy le az alacsonyabb szintekre, de valamilyen szinten mindenkinél megjelenik.

Azt nevezzük általában oligofrénnak, aki generálisan, teljesen gyengeelméjű. Minden tekintetben az. Esetleg van egy-két kivételes dolog, amit tud, pl. nevekre jobban emlékszik másoknál, de alapjában véve teljes mértékben oligofrén. Több fokozata van ennek, ezt hivatalosan is regisztrálják: debilis, imbecillis, idióta stb. Azonban lehetséges olyan sajátos partikuláris oligofrénia, amelyben valaki az élet sok területén nemhogy nem oligofrénnak tűnik, hanem szupremálisan értelmesnek, az élet nagyon sok területén. Némelyik tudományágban esetleg kimagasló, az élet több területén kiválóan orientálódik. Ugyanakkor, ezzel párhuzamosan nem tud saját eredetéről. Még intuíciója sincs saját eredetét illetően.

Az atheizmusban és materializmusban nem az a baj, hogy ez egy olyan álláspont, amely szerint nincs Isten és csak anyag van. Nem erről van szó. Ezek mögött mindig egy mélységesen mély önfelnemismerés játszik szerepet. Elsősorban minden ilyen világnézetben önmagával van a személynek valamilyen benső konfliktusa. Ennek a benső konfliktusnak, a mélyén egy gyengeség van: nem képes saját eredetére emlékezni. Ugyanis ez az emlékezés tulajdonképpen egy intuíció. Ha nem intuíció, akkor legalábbis invenció. Hogyha ez sem, akkor semmi. Ugyanis, ha ezt racionálisan és csak racionálisan és csak fogalmilag és csak diszkurzíve fogalmazza meg, akkor ezt oda csűrheti-csavarhatja, ahová akarja. Ilyen szinten éppúgy lehet atheista is, theista is, nem is különbözik egymástól a kettő szinte semmiben. Hogyha nincs valakinek saját eredetére vonatkozóan legalább invenciója, akkor az illető szellemileg gyenge. És bármit tud a világon, eltölpül az a tudás, ennek a nem-tudásához képest. Mert ehhez képest minden tudás szinte értéktelen.

Van egy olyan embertípus, amely embertípussal főleg a közelmúltban, az elmúlt 45 év alatt bőven lehetett találkozni és ez az embertípus nem fog megszűnni a jövőben sem. Ez az az embertípus, amely a saját meggyőződésétől eltérően valamilyen megfontolásból felvesz egy más, a sajátjánál lényegesen silányabb nézetet. Mondjuk bensőleg idealisztikus állásponton van, de kifelé, bár ez most már nem kötelező, úgy tesz, mintha materialista lenne. Erre az emberre közönségesen azt szokták mondani, hogy ez az ember nem tisztességes ember. Ezzel teljesen egyet lehet érteni. De ez nem elég. Ez az ember tulajdonképpen valahol gyengeelméjű. Ugyanis a saját nézetek mellett való kitartásihiány, a saját nézetekhez való hűség hiánya, az tulajdonképpen egy értelmi fogyatékoság. Nem az az értelmi fogyatékoság, amelyiket klinikai értelemben annak szokták nevezni. Ennél jóval finomabb, illékonyabb értelmi fogyatékoságról van szó. Nyilván abban az emberben a meggyőződés nem lehet erős. Miért nem lehet erős? Mert buta, mert tompa, mert narkotizált. Ez nem felmentés. A tompaságot soha nem lenne szabad felmenteni.

Érdekes az a keleti szemlélet, amely a hirtelen felindulásból elkövetett bűncselekményt, akár az emberölést, sokkal súlyosabbnak tekintette, mint az előre megfontolt szándékkal elkövetettet. Miért? Mert az előre megfontolt szándékból elkövetőről (ugyan semmilyen szempont szerint nem menthető fel) legalább azt el lehet mondani, hogy valamit megfontolt előre. De aki hirtelen felindulásból ölt, az nem csinált semmit, azt idegen erők ragadták el. Persze, aki előre megfontolja, azt is mozgatják az erők; lett volna alkalma korrigálni szándékát, de erre sem jött rá. Mindenesetre a nem-tudatosság sohasem veszélytelen, és mindig nagyon súlyosan ítélandó el. Nincs olyan, hogy „ártatlan butaság”. Az csak azt jelenti, hogy valaki, aki buta, nagyon kis hatókörben mozog. Valóban

nem tud ártani, aki állandóan egy helyben, a sarokban ül, de ha mégis elkezdene egy kicsit expandálni, akkor azonnal kiderülne, hogy ez az ártatlanság egyáltalán nem is olyan ártatlanság. A butaság rendkívül veszélyes. Annyira veszélyes, hogy az egész világot romba tudja dönteni. A sötét erőnek az öntudatlanság, a butaság a legnagyobb szövetségese. Minden sötét erő erre épül föl. Ahogy a magas szellemiség az értelem magas fokára akar alapozni, a sötét szellemi erő mindig a szellemi tompaságra alapít. És a sötét korszakban ennek óriási esélye van. Tehát megtalálja azokat a fundamentumokat, amelyre önmagát ráhelyezi, amelyre építkézhet nagy biztonsággal. Szóval ez az, amit ha valaki keres, soha nem fog csalódní. Ezt mindig megtalálhatja. Bárhol, önmagában is megtalálhatja, másutt is, mindenütt. Emberi reprezentánsaiban, eredményeiben, hatásaiban, folyamataiban, bármiben. Aki a butaságot keresi, nem fog csalódní. Megtalálja. Az ellenkezőjét, azt sokkal kevésbé találja meg és különösképpen kevésbé találja meg abban a korszakban, amely a sötétség és a tompaság jegyében áll. A sötétséget különböztessük meg a tompaságtól. A sötétség az az erő, amely a tompaságra alapozódik és a tompaság meglétét fokozza. A sötétség az egy aktív erő, a tompaság tehetetlenséget fejez ki. De ezek tulajdonképpen egymást feltételezik és mélyreható fúzióban és szimbiózisban jelentkeznek. A sötétség erői csak ott tudnak diadalt aratni, ahol az eltompultsággal találkoznak. Mivel az eltompultsággal mindenütt találkoznak, ebből következően mindenütt diadalmaskodnak is.

A felbomlasztó erők, amelyek a sötétség erőinek tulajdonképpen a legerőteljesebb formáit jelentik, hiszen minden elsötétítés pusztító, vagyis tudatkíló. Ezek a felbomlasztó erők mint az általános sötétség erőinek a legmarkánsabb formái jelennek meg. Nem mindenki előtt jelennek meg, mert valaki még ezt sem veszi észre. De aki előtt megjelennek, az valóban felfedezheti, hogy ezek az erők élő erők. Halált hozó élő erők. Ezek az erők előkészítik a halált az életben. Például azáltal készítik elő a halált az életben, hogy kioltják az életen túlinak, az életen túlemelkedőnek a tudatát, az igényét, a fényét, minden megjelenését. Ahol valamikor, valahol megjelent, megint megjelenne, de mégsem tud megjelenni, mert valami kioltja.

Elsősorban ezeket mindig a saját életben kell keresni, a saját lelki-szellemi életben, tehát a benső világban. Ott ugyanis mindenki bőven megtalálhatja azt, amit kint megtalál és még sokkal veszedelmesebb formában találja meg. Fordítva is igaz: ha valaki széttekint a világban, azt, amit lát, megtekintheti önmagában. Meg is fogja találni, ha pontosan keresi.

Mindenkiben van tulajdonképpen egy csíraszerű igény, ami az életen túlmutatna, tehát a több mint élet elve. Ez valamilyen mértékben megjelenik mindenkiben. A „mehr als Leben” elve. Az, hogy megjelenik mindenkiben, ez elvi kijelentés. Megjelenik, de nem válik meghatározó erővé, az életben nem tölt be igazi szerepet. Az, hogy van több, mint élet, hogy a több mint élet elve felé is lehetne irányulni, ez esetleg felvetődik egy pillanatra, vagy több pillanatra, vagy órákra vagy évekre, aztán kialszik. Csak egészen kivételes embereknél történik meg az, hogy ez valamennyire fennmarad. De még az egészen kivételes embereknél sem ez lesz okvetlenül az élet meghatározója, hanem csak valamilyen szerepet játszik. Sajnos ez is egy nagy veszély, mert vannak olyan emberek – sajnos ezek sem sokan – akik theoretikus pillanataikban nagyon sok mindennel tisztában vannak. Amikor ezek a theoretikus pillanatok megszűnnek, akkor sem felejtik el ezeket teljesen, de körülbelül ugyanúgy élnek, mintha nem lennének ezekkel tisztában. Szóval a különbség teljesen elenyésző, jelentéktelen.

Sajnos nagyon nagy különbség van a theoretikus pillanatok világossága, fennköltisége és azon pillanatok között, amikor éppen nincs ebben az állapotban. Tehát amikor az ember pneumatikusan „szolgálatban van”, akkor tud a dolgokról. Amikor ez megszűnik, akkor is valamelyest tud, ha megkérdezik, akkor megint tud, de nem eszerint él. Miért nem eszerint él? Mert ez a tudás nem igazi tudás. Mert ez a tudás nem hatja át a lényét. Azért nem hatja át, mert ő nem jó ember? Egyszerűen azok az erők hiányoznak, amelyek ahhoz szükségesek, hogy a saját életét, lényét ezek áthassák. Tehát

ismétlem: ez nem felmentés és nem elítélés, ez ténymegállapítás. Ezzel senkit nem lehet felmenteni soha, elítélni sem lehet ezért. Egyiknek sincs semmiféle létjogosultsága. Meg kell állapítani. Másban is, de főként önmagunkban kell megállapítanunk, ugyanis valamerre lépni elsősorban csak úgy lehet, ha az ember önmagában teszi meg ezt a lépést. Más irányba is csak akkor tud lépni, ha ezt önmagában megtette.

A korszak, amely a sötétség jegyében áll, az időben előrehaladva egyre sötétebbé fog válni. Ezt nagyon határozottan rögzíteni kell, mint alapgondolatot.

A hindu szent könyvek közül a Puránák foglalkoznak ezekkel a kérdésekkel. A Puránákból kivonható és levezethető az, hogy a korszak végéig nagyjából mik fognak bekövetkezni. Egyrészt óriási lehetőség van arra, hogy az említett pneumatösison túlmenően az emberek túlnyomó része a szó klinikai értelmében is elmebeteggé válik. Tehát parapszichizmus, megszállottság következik mindig materializmusba ágyazva.

Valamikor, ha valakit ért valami szellemi befolyás bármilyen módon, akár sötét befolyás is, volt egy csekély reménye, hogy ebből nyithat valamerre. A materializmus egyre fokozódik, a parapszichizmus egyre fokozódik, de úgy, hogy már nem lehet nyitni belőle semmilyen irányba. Megnő a pszichózisok száma és lehetősége, és végül egy generális oligofrénia következik be a ciklus vége felé, amittől csak nagyon kevesen lesznek mentesek.

A folyamatot gondosan vizsgálva a szimptómák széles skáláját lehet felmutatni. Szimptóma: vagyis kórtünet. Tehát a folyamatok és az események, szimptómák, amelyek a benső történéseknek a külső jelei, tünetei. A folyamatok mindig mélyebben, magasabban, tehát bensősegebben mennek végbe, mint amit kívülről tapasztalni lehet. Tehát a legkülsőbb, a legfelületibb történések is mindig szimptomatikusan és szimptomatiztikusan értelmezhetők. De értelmezni is kell. Ám sohasem úgy, hogy az ember közben megfedkezze a saját benső folyamatairól. Mert a saját benső folyamatig mögött még bensőbb folyamatok működnek, úgyhogy a saját benső folyamatok is szimptomatikusak, valami még bensőbbrol, magasabbrol, mélyebbrol árulkodnak. A világ folyamatai is ilyenek. Ha valaki ezeket rálátó módon tudja megfigyelni, akkor minden kétséget kizáróan tapasztalja az általános deszcenziónak a meggyorsulását és a süllyedés irányának a meredekebbé válását.

Ha valaki a helyzeten rontani akar, akkor a lehetőségei szinte korlátlanok. Ha önmaga helyzetén akar rontani, akkor is, ha másokén, akkor is, ha a világ helyzetén, akkor is óriási lehetőségek nyílnak meg. Javításra viszont alig nyílnak lehetőségek. És ezek az alig megnyílóak is kevéssé tudnak mélyrehatni, kevéssé tudnak tartósak maradni, távlatiak nagyon kevéssé lehetnek.

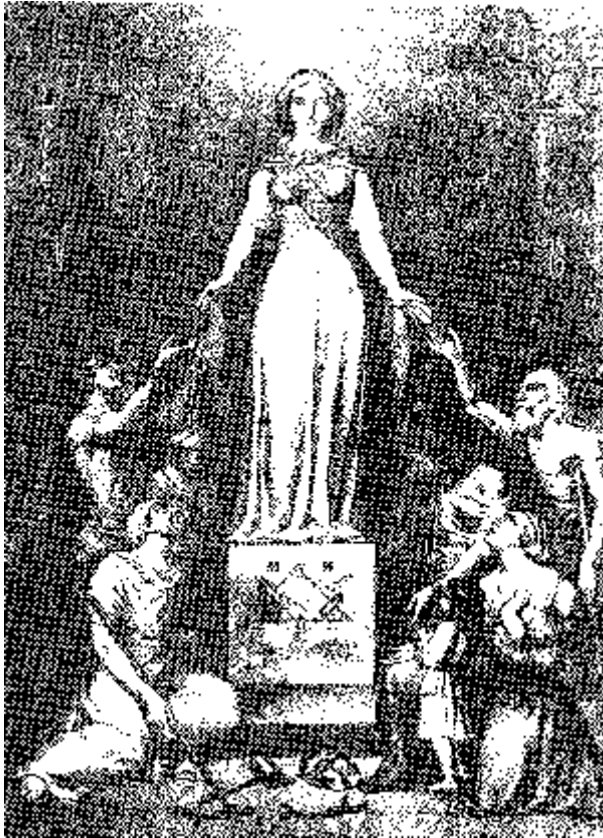
Ha valami igazi pozitívum szélesebb körben létrejönne, akkor egy más hatalmasabb erő egy rövid idő után elsöpörné. És ez egyre inkább így van. Valamikor a nagy változások évszázados nagyságrendekben voltak tapasztalhatók. Most azonban már évtizedekben, években tapasztalhatók.

Ha visszaemlékszem az elmúlt 45 évre, akkor ez a 45 év egyértelműen és történetileg a sötétség jegyében állt. Pont 45 év. De az ember általános tudatállapota 1950-ben korántsem volt olyan elsötétült, mint ma. A terror egyre féktelenebbé vált, és 1953 januárja táján érte el a csúcspontját, de az emberekben még nem hatalmasodott el olyan mértékben a sötétség, mint napjainkban. Ez nagyon élesen tapasztalható. Ha például tízévenként vizsgáljuk meg a helyzetet, akkor megállapíthatjuk, hogy 1960-ban sötétebb volt az emberi tudatállapot, és 1970-ben még inkább, és 1980-ban annál is inkább és napjainkban még sokkal inkább. Ugyanis az másodrendű, hogy valaki többet beszélhet, meg szabadabban beszélhet.

Az olvasók közül biztosan sokan ismerik Hamvas Béla életművét. Hamvas-könyvek kezdenek megjelenni már egy ideje, és Hamvas Béla életműve előbb-utóbb meg fog jelenni. Ha Hamvas életműve akár halála után vagy 1970-ben jelent volna meg, a hatása még óriási lett volna, ma már nem az. Megveszik azért a könyveket, meg el is olvassák néha, meg érdeklődés mutatkozik, meg Hamvas Béláról elnevezve már társaság alakult. Tehát divatba jött, de igazi hatása nincs. Társaságok alakulnak, divatban van, hatása nincs. Nem azt váltja ki, amit valamikor kiváltott volna.

A sötétség erői valamilyen öntudatlan tudatossággal rendkívül pontosan dolgoznak a tekintetben, hogy valamit akkor engedjenek megnyilvánulni, amikor az az igazi hatását már nem tudja kifejezni. A rendeltetésszerű hatását! Ezt akár egy műszerként lehet használni. Hamvasnak akkor szűnt meg a rendeltetésszerű hatása, amikor a Világválság című kis füzetkéje megjelent. Ez teljes pontossággal így megy végbe. Ha ugyanakkor divat lesz, az egy még súlyosabb jel. Hogy hogy lehet valakivel foglalkozni anélkül, hogy igazán értenők. Én jó néhány „Hamvas-szakértővel” találkoztam, akik erre tették fel az életüket, és pontosan tudom, hogy nem értik Hamvast. Én ismertem Hamvast, és jó barátságban voltam vele. És ezek a Hamvas-kutatók nem értenek belőle semmit, pedig mást sem csinálnak, csak az ő műveit olvassák. Semmit nem értenek belőle. Olyan mélységesen semmit, mintha Hamvasnak az ellenképével foglalkoznának. Valami köze van hozzá; de az ellenképéhez van köze. Az ellenkorrespondencia értelmében van valamilyen kapcsolódása e foglalkozásnak a személyhez és az életműhöz.

A sötétség korszakának van egy pozitívuma, hogy megvan a lehetőség arra, nem mint tény, hanem mint lehetőség, hogy a szellem iránt intenzívebb törekvés ébredjen fel, mint bármely más korábbi, sokkal fényteljesebb korszakokban. Ezek a lehetőségek is meg fognak szűnni, ugyanis a Kali-Yuga végén már kioltódnak. Most még nem szűnt meg teljesen, és ez az egyetlen tényleges pozitívum a sötét-korszakon belül. Miért? Mert ez nem tartozik a sötétség korszakához. Ez itt és most jelenik meg, de nem a sötétség korszakához tartozik, hanem tulajdonképpen a sötétség korszaka ellenében van. Ez még megragadható, felismerhető, ezzel még élni lehet, hogy felébredjen a törekvés a fény irányába, erősebben, mint bármikor. Annak ellenére, hogy a fény-erők akkor sokkal jelentősebben uralták a tudatot, a külső és belső világot, mint ma.



HIT ÉS TUDÁS

LÁSZLÓ ANDRÁS

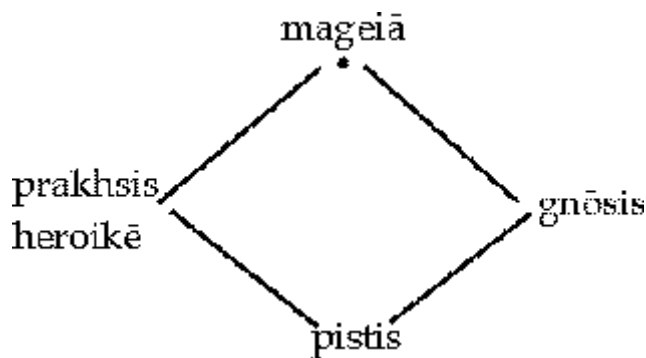
Az alapkifejezések (alapszavak) a görög nyelvből valók. A hit eredeti neve, a pistis, ami a latin nyelvben a fides. Ez a fogalom (kifejezés) nem abban az értelemben jelent hitet, mint ahogyan azt ma általában felfogják vagy elképzelik. Nem valaminek a meglétében való bizalmat jelent, hanem egy olyan transzcendentális bizonyosságot, amely az empirikus megismerés lehetőségein messze túlmutató szférákkal van összefüggésben.

Ez a transzcendentális bizonyosság intuitíve elővételezett. Olyan transzcendentális bizonyosság, amely intuitív elővételezésen alapszik. A fides, ami egyfelől ugyanezt jelenti, másfelől azonban nagyobb hangsúlyt kap benne egy bizonyos értelemben vett hűség, egyszerre jelent hitet és hűséget. Ez a két szó a magyarban is rokonságban van egymással. A transzcendentális bizonyosság értelmében: hit és hűség ahhoz a transzcendentalitáshoz, amely intuitíve és elővételezetten megjelenik.

Az a transzcendentális tudás, amely bizonyos értelemben evvel szembeállítható, a gnōsis. A gnōsis abban az értelemben, ahogyan ezt a kifejezést alkalmazni kell, egy transzcendentális megismerésen alapuló tudást jelent, amely megismerés közvetlen és szellemi tapasztaláson alapszik. A megismerésnek szellemi, közvetlen tapasztalása van, a transzcendentalitásra vonatkozik és tudás természetű. A szembeállításnak is van bizonyos értelme, adott esetben ez meg is történt: egészen az alexandriai kortól napjainkig. A szembeállításnál lényegesebb, alapvetőbb az, hogy ezek fokozati

különbségeket fejeznek ki, ha ezeket szembeállítjuk. A pistis melletti állásfoglalás a gnōsis melletti állásfoglalással csak akkor kerül ellentétbe, ha ezt a fokozatosságot, hierarchikus viszonyt, amelyben a gnōsis magasabb, valaki nem ismeri el. Minden időben akadtak olyan irányzatok, amelyek a pistist a gnōsis fölé helyezték, vagy legalábbis vele egyenrangúnak tekintették. A transzcendentális elővételezett bizonyosság nélkül szellemi megvalósítás nem képzelhető el. A helyes értelemben felfogott hit nélkül semmiféle magasabb realizáció nem képzelhető el, nem lehetséges, és ezen belül természetesen gnōsis sem lehetséges. Amikor azt mondjuk, hogy a gnōsis – lényegénél fogva – a pistis fölött áll, ezzel nem mondjuk ki azt, hogy minden pistist minden gnōsis felülmúl. Fogjuk fel úgy, hogy egy transzcendentális tartalommal kapcsolatban intuitíve felébred az elővételezett bizonyosság. A hit és hűség erejével jelenik meg ez a szellemi tartalom a lélekben. Ebből egy olyan folyamat indul meg, amely végül a gnōsis-t eredményezi: a transzcendentális–közvetlen–tapasztaló megismerésen alapuló tudást. Ez azonban lehetőséget teremt egy még magasabbra irányuló pistis kialakításához. Ez a pistis felül fogja múlni az alapját képező gnosztikus tapasztalást, ami szintén elővételezetten jelenik meg még magasabb transzcendenciákra irányulva, még hatalmasabb intuíció által igazoltan. Ez a pistis alapja lehet egy gnosztikus átélésnek. Lényegénél fogva a gnōsis felette áll a pistis-nek, de nem minden pistis-formációnak, mert lehetnek olyan pistis-fokozatok, amelyek a gnosztikus fokozatokat meghaladják.

A teljességet kifejező ábra, amely a szellemi megvalósításokkal van összefüggésben, a következőképpen néz ki:



A pistis kiindulópont a gnōsis és a praktsis heroikē (= a heroikus aktivitás) felé, és van egy közvetlen összefüggése is a mágiával.

Pistis nélkül ez a három magasabb forma nem létezhet. A hit és a tudás mellett a hit és aktivitás kapcsolat is döntően fennáll, és az aktivitásnak főleg az a formája, amelyet mindig a legmagasabb rendűnek, a legteltesebbnek tekintettek. Ez a heroikus aktivitás, a lovagi út aktivitása, amely a harciasságot heroizmussá transzmutálta, és ez nem gondolható el a pistis által való megalapozottság nélkül, de nem képzelhető el a gnōsis-szal való összefüggés nélkül sem. Tudjuk, hogy a lovagrendeknek – bár döntően a praktsis heroikē alapján éltek és működtek – a gnosztikus orientáltsága is mindig igen erős volt. Mindig erőteljesen kapcsolódtak valamilyen megismeréshez, szellemiséghez, a megismerés tekintetében is. A gnosztikus utakban mindig volt egy bizonyos heroikusan aktív attitűd, amely nélkül az elmélyedés a radikalitással nem lett volna keresztülvihető. A mágia (mageiā) mindegyiknek a betetőzése. Azokból a kvalitásokból alakul ki, amelyeket a praktsis heroikē és a gnōsis jelez. Ezek szükségesek ahhoz, hogy a mágia megvalósulhasson. A pistisnek a tovább-fenntartott jelenléte és közvetlen kapcsolódása is nemcsak a praktsis heroikē-n és a gnōsis-on keresztül – döntően szükséges a mágiához. A mágia két közvetlen alapja mellett a harmadikról is beszélhetünk, és mindegyik a pistis-ből nyílik meg. A pistis nem agnosztikus, sem nem antignosztikus belső magatartás. Noha nem a gnōsis jellemző rá, de az intuíción keresztül minden pistisben van gnosztikus tartalom: ez különbözteti meg a közönséges értelemben vett (akár vallási) hittől. A

közönséges vallási értelmű hit emocionalitás, nem intuíció van benne, hanem sejtés; nem megismerés van benne, hanem vélekedés, érzelmi töltöttsége van, és az igazi hithez igen kevés köze lehet. A „közönséges” nem egyszerűen az alacsonyrendűt jelenti, hiszen a vallási hit jelentős rétegei és szintjei ehhez a közönséges hithez kapcsolódnak. Nem ezekhez kellene kapcsolódnia a hitnek, hanem egészen más szinthez, ahhoz, amely a transzcendentális és elővételezett bizonyossággal van összefüggésben és egy intuícióban megragadott igazsághoz való hűségnek felel meg másfelől. A fides az igazságnak a fides-e, hűsége, fides veritatis. Ez az igazi hűség, az *igazi hit*, ami nem megismerés-mentes, és nem megismerés-ellenes. A hit nem racionalitás-ellenes, és még kevésbé nem intellektus-ellenes. Valamikor megkülönböztették a ratio discursivá-t, a következtető gondolkodáson alapuló értelmet és az intellectus intuitivus-t, a közvetlen intuitív szellemi megismerésen alapuló szellemi értelmet. Ezek közül a racionalitás sem lebecsülendő, hiszen minden tudati transzformáció a racionalitás transzformációjából indul ki, a hit (pistis) ereje által. Más a helyzet a racionalizmussal, mert ez szubracionális, azaz racionalitás alatti. Az armatúrája racionális eredetű, de az az indíték, amely a racionalizmus megteremtésére vagy fenntartására irányul – szubracionális tendenciákból táplálkozik. A racionalizmust a szellemi úton járó, szellemet kereső ember elutasítja magától. Nem a racionalitást, hanem a racionalizmust utasítja el, amely szerint a ratio discursivá-val a lét minden titka feltárható, és ami nem tárható fel – az egyszerűen nem létezik a racionalizmus szemszögéből. Ha csak két szellemi lehetőség lenne, racionalizmus és irracionalizmus, akkor szellemi szempontból az irracionalizmus mellett kellene állást foglalnunk. De nemcsak két irány van, s maga az irracionalizmus is legalább kétféle lehet. Van olyan irracionalizmus, ami racionalizmus alatti, és van olyan, ami magasan a racionalitás fölött van. Éppen ezért lehet és kell sub- vagy infraracionalizmusról beszélni az irracionalizmuson belül, és ugyanekkor supra-racionalizmusról is, amely szintén az irracionalizmusnak egyik változata, de a racionalitás felett áll. Mind a pistis, mind a gnōsis lényegileg racionalitás feletti – irracionálisak a racionalitásfelettség értelmében. A racionális és discursiv gondolkodás nem tudja megragadni a transzcendentális tartalmakat. Értéke abban van, hogy transzmutálható, de nem úgy, hogy a discursiv gondolkodás végül is discursivitás felettivé alakul, hanem úgy, hogy a gondolkodás intenzitása megnő. Ahogy Scaligero kifejezte: lehet valamit olyan állhatatosan gondolni, hogy e gondolásban magának a gondolkodásnak a discursivitása megszűnik és meghaladottá válik. Nem a discursivitás alakul át intuitív intellektualitássá, hanem a megismerő gondolkodás intenzitása szünteti meg annak discursiv és racionális alapjellegét. A racionalitásból kell kiindulni, de racionalitás-feletti irányba kell haladni. A racionalitásfelettség összefügg a pistis-szel, és még magasabb fokon összefügg a gnōsis-szal. Másfelől összefügg a praxis heroikē-vel. Például a harciasság heroizmussá való transzmutálása tekintetében messzemenően nem közömbös, hogy a mentális funkciók milyen nívón állnak a racionalitás és irracionalitás vonatkozásában. A közönséges hit – vagyis az emocionalitás – és a racionalitás keretei között a harciasság nem transzmutálható heroizmussá. Egy lovag végképp nem lehet racionalista, de nem lehet a racionalitás szintjén megmaradó sem, hanem önmagát hit révén arra a szintre kell transzformálnia, amely szint egyenrangú a gnōsis-szal, és amely önmagát a végső határhelyzetek átélési lehetőségei felé fordítja. A mágia minden átalakult és átalakított szellemi kvalitást egységesít. A mágia a létben működő legnagyobb hatalom; az, amely magát a létet is áthatja; és teremti, fenntartja és megőrzi a létezők sokféleségét. A mágia a legteljesebb hatalom és uralom; mélységesen gnosztikus minden fajtája; minden igazi mágia teljesen áthatott a gnōsis-tól. Annyira áthatott, hogy a mágia gnosztikus foka a gnōsis-t is meghaladja, mint ahogyan a mágia a praxis heroikē-t is olyan intenzitásban tartja, amely meghaladja annak heroikus fokát. A mágia teljességénél magasabb szellemi lehetőség nincs. A mágiának visszaható ereje is van. Minden gnōsis-ban és heroikus praxisban működik magicitás, sőt minden pistis aktusnak van mágikus töltöttsége. Semmiféle akaratlagos transzmutáció nem gondolható el a mágikus töltöttség valamilyen foka nélkül. Amikor realizációról beszélünk, akkor önmagunkat – vagy önmagamat – végső önmagamhoz vezetem vissza. Ez a végső önmagam az Alany,

ami egyedüli és egyetlen, mert az egész létnek csak egyetlen Alanya van. A lét tudati lét, és a tudati lét egyetlen Alanya a tudati lét középpontja, ami egyben a tudati lét uraltsága – sőt, maga az egész tudati lét. Ehhez a fokozathoz önmagamot önmagam személyiségéből, önmagam alanyiségába kell visszavezetnem. Ez a megvalósítás döntő módon összefügg a tudatossággal, akaratlagossággal, szabadsággal, hatalommal és uralommal. A megvalósítás mágikus természetű, de ugyanakkor gnosztikus és heroikus természetű is, és ebben a pistis-nek döntő, kiinduló, kiindító szerepe van. Nemcsak az elindulásnál van szükség pistis-re, hanem az út folyamán a legvégső megvalósítás (fokozaton túli) fokozatáig minden szinten szükség van valamiféle pistis-re. Az absolutió-ig minden fokozatot meghalad a következő fokozat, és ehhez csak akkor tudok kapcsolódni, ha az elővételezett intuitív bizonyosság – a következő fokozat elővételezett bizonyossága – már megvan bennem. A pistis kapcsolat (egy megvalósult, aktuális folyamat körén belül) egy olyan állapottal, amit még nem értem el, de aminek a valósága a bizonyosság erejével elővételezetten megvan, és ez az anticipáció intuitív természetű. Akkor érvényes ez, ha az intuíción valódi intuíciót értünk, vagyis éppen egy állapotokat túlhaladó transzcendáló állapotba közvetlenül behatoló megismerést. Abból az állapotból, amibe a megismerés behatol, extrahál valamit, és azt megjeleníti egy alacsonyabb fokozaton. Pistis nélkül nem lehetne benső transzmutációt végezni, mert nem lennének meghaladható fokozatok. A pistis magas szinten is lecsökkenhet annyira, hogy nem lesz többé a továbbjutásra lehetőség. A pistisnek meg kell lennie a kiindulás előtt, és csak a legvégső befejezés, az absolutio határán szűnik meg, mindaddig van pistis. Abban az értelemben van, hogy a gnōsis mindig meghaladja a pistist. Az adott pistis fokozathoz tartozó gnosztikus fokozat mindig magasabb, és az ehhez tartozó praxis heroiké fokozat is, nem is beszélve a mágikus fokozatról – mindig magasabb, de a pistisnek végig jelen kell lennie, mert nélküle nem lehetséges a továbblépés. A pistis a továbbhaladás alapja. A realizáció-képtelenség mindig pistis-hiányra vezethető vissza elsősorban, de ez nem abszolút pistis-hiány, hanem a pistis-nek egy olyan lecsökkenése, amely már – éppen a megvalósítás tekintetében – nem minősülhet pistis-nek. Egy realizációs folyamat (a gnosztikus erők hiánya vagy a praxiserők hiánya, vagy a mágikus affinitás jelenlétének teljes hiánya miatt is) leállhat. Ezek háttérben a pistis-lecsökkenés mindig megtalálható. Aki nem hisz valamiben a transzcendentális bizonyosság értelmében (tehát nem a közönséges hit értelmében), az a célját nem tudja elérni. Ha a pistis jelen van, akkor sem biztos, hogy eléri, de elérheti. Teljes realizáció-képtelenség nincs, elvileg minden létező visszavezetheti önmagát önnön középpontjába, és a lét középpontjába. Ez a szint a potencialitás értelmében van meg minden létezőben, de emellett a lehetőségeknek hierarchiája is van. A potencialitásnak más fokozatai is vannak. Van egy sokkal közvetlenebb potencialitás, amit possibilitásnak nevezünk. Ez azokat a lehetőségeket jelenti, amelyek aktuálissá tehetők. Van egy még szorosabb értelemben vett potencialitás is, a virtualitás, az erő szerinti jelenlét, vagyis a közvetlen aktualizáció előtti fokozat. Ez sem biztos, hogy aktuálissá válik, de itt a lehetőség már rendkívül nagyfokú. Legelső és legvégső fokon minden létező realizációképes, megvan benne a realizáció potencialitása, azonban csak igen kevés létezőben van meg a végső realizációnak a possibilitása, és még sokkal kevesebben a virtualitása. Rögtön belép ugyanis a lehetőségek hierarchiája, ami azt jelenti, hogy a létezők nem azonos eséllyel törekedhetnek a megvalósításra. A törekvés intenzitása az akarat kérdése, viszont az akarat megléte olyan akaratiságokra vezethető vissza, amelyek a megvalósításra készülő személy közvetlen hatókörén kívül esnek. Ha a személy akar, akkor emelkedik is, csak általában nem tud eljutni addig, hogy igazán akarja, amit akarnia kellene. A lényeg mindig az, hogy valaminek a hiánya, háttérbe szorultsága, a nem teljes kibontakoztatottsága az akadály. Ha a pistis-nek a létrejötte akadályozott, akkor – legalábbis amíg ez fennáll – az önmegvalósítás (önvisszavezetés) nem lehetséges. Az lehet, hogy a pistis később fel fog ébredni, és akkor ennek a lehetősége ismét visszatér, addig azonban közvetlen megvalósítás nincs. Összefoglalva: a pistis és a gnōsis szembeállítható, ha egyenrangúságukat feltételezzük, vagy ha a pistist a gnōsis fölé akarjuk emelni. Az ellentétéről nem lehet beszélni abban az esetben, ha tényleges megvalósítási útról van szó,

mert ekkor a pistis készíti elő a gnōsis-t. A gnōsis minden szellemi tradícióban megjelenik, és nem is lehetséges szellemi tradíció gnōsis nélkül. A kereszténységnek is volt gnosztikus szintje, számos gnosztikus iskolával. Ezeket az iskolákat, amelyek egyszersmind a kereszténység ezotériahordozó rétegének voltak tekinthetők – sajnálatos módon az exotériát (a külsőt a belsővel szemben) képviselő kereszténység önmagából szinte teljesen kiirtotta. Ez máshol nem fordult elő, mert például az iszlámon belül a szufizmus az iszlám gnōsis legfontosabb formáját jelenti. Az iszlám ún. hivatalos vonalai gyakran szembekerülnek és -kerültek a gnōsis-szal, a szufizmussal, de sohasem olyan erővel, radikalitással és agresszivitással, hogy a szufizmust kiiktatták volna. Igaz, hogy amikor a szufizmushoz közelálló Halladzs kijelentette, hogy „Én vagyok Allah”, akkor kivégezték, de a gnōsis-t azért nem irtották ki. Semmilyen irányzatban nem volt soha olyan törekvés, amely a szufizmus teljes megsemmisítésére irányult volna. Háttérbe szorítások voltak, de ezek sem voltak túl erősek, és például az izmaelita irányzat körén belül – amely a síita irányzat egyik elágazása – létrejött és megvalósult egy sajátos perzsa szufizmus, amely az izmaelita lovagrendeknek is szellemi alapja volt. Látható, hogy a lovagi (prakhshis heroikē) irányzat, a gnōsis, a szufizmus és az iszlám békésen megélt egymás mellett.

Megmaradhatott a gnōsis – bár az idők folyamán háttérbe szorult, mint minden igazán magas színvonalú szellemi irányzat –, de a kiirtásáról szó sem volt. Nyilvánvaló, hogy a gnōsis a hinduizmuson, a buddhizmuson és egyéb, pl. taoisztikus irányzatokon belül szintén megvolt, és nemhogy nem irtották ki ezeket a fokozatokat, de teljes mértékben áthatották az exotériát. Az ezotéria-hordozó szintek uralták (és uralják ma is) az exotéria-hordozó szinteket. Nagyon szomorú, hogy Nyugaton, és kihatásaiban Európában is a kereszténység saját keresztény gnōsis-át megszüntette. Ennek a gnōsis-nak kellett volna áthatnia az exotéria-hordozó egyházat, és ebben az esetben nyilvánvaló, hogy az egyház sokkal jobban meg tudta volna önmagát valósítani, mint ahogyan megvalósította. Ettől függetlenül az exotérikus kereszténységnek a kulturális hatása felmérhetetlenül nagy és értékes volt (értékes ma is, ami ebből még él), de egy gnosztikus háttérrel sokkal tovább ellen tudott volna állni az egyházban (egyházon belül és kívül) megjelenő destruáló erőknek. Valószínű, hogy a jelenkorban teljes mértékben már nem tudott volna ellenállni azoknak a felbomlasztó erőknek, amelyek mindenütt a legsötétebb értelemben vett meghatározóként jelentek meg. E század második felétől a keleti és még közvetlenül tradicionális befolyás alatt álló kultúrák körében is a legnagyobb mérvű alászállás, le- és felbomlás, szétesés mutatkozik. Valószínű, hogy az ezredfordulóra Kelet semmivel sem lesz kitüntetettebb helyzetben szellemi értelemben, mint Nyugat, sőt, még az is elképzelhető, hogy Nyugaton határozottabb csírák fognak létrejönni egy új szellemi éra irányába mutatva.

MI A METAFIZIKAI TRADICIONALITÁS?

LÁSZLÓ ANDRÁS

A metafizikai tradicionalitás megelőzi és meghaladja azt, amit létszemléletnek nevezünk: meghatározója egy egyetemes érvényű és kiterjeszthetőségű létszemléletnek. A metafizikai tradicionalitás az időfeletti eredetű, ősi és kikezdetetlenül maradandó rendben, tanításban, tanítások összességében és egységében, archaikus kultúrákban, megvalósítási utakban, a vallások lényegi szellemiségében, szakrális művészeti ágak alkotásaiban, szellemi megalapozottságú tudományokban fejeződik ki.

A megnevezésben a metafizika a görög ,ta meta a physika' kifejezésre vezethető vissza; ennek két – egymáshoz hasonló – értelmezési fordítása lehetséges. Az első és szintjében alacsonyabb: ,azok, amik a természetieken túliak'; a második és a magasabb értelmet kifejező fordítás: ,azok, amik a létesülteken (létezőkön) túliak'. Ebből a kifejezésből vezethető le a metaphysika – mint a ,metaphysikon' (olykor főnévi értelemben használt melléknév) többes száma, majd a ,metaphysika' – már főnévi és melléknévi egyes számú értelemben, ezt követően pedig a greko-latin ,metaphysica'. Az eredeti kifejezés összefüggésében a két különböző szintnek megfelelő értelmezést együttesen – de nem egybemosva – kell elfogadnunk.

A természetiek (,physika') és a természet (,physis') nem korlátozódik arra, amivel a fizika (természettan) – mint tudományos diszciplína – foglalkozik vagy valaha majd foglalkozhat. A physis – ebben az értelmezésben – mindazoknak a létezőknek a körét jelenti, amelyek a térrel, az idővel és a szubsztancialitással (vagyis bármilyen térrel- és térbeliséggel, bármilyen idővel-időbeliséggel és bármilyen szubsztancialitással) bármiféle összefüggésben állnak. A metafizika (metaphysika, metaphysica) még alacsonyabb értelmében is – arra vezethető vissza, arra irányul és azzal foglalkozik, ami túl van minden térbeliségen, időbeliségen és szubsztancialitáson („állagiságon”).

A létesült (,physikon') és a létesültek (,physika'), a létesült világ (,physis') az, amire a magasabb szintnek megfelelő értelmező fordítás vonatkozik. A létesültek–létezők köre meghaladja a legtágabb értelemben vett természetiek (vagyis a természet) körét. A metafizika ebben az értelemben abból vezethető le és afelé mutat, ami túl ,van' a létesültek, a létezők, sőt magának a létnek a körén.

Nyilvánvaló tehát, hogy a metafizika – a metafizikai tradicionalitásnak megfelelő létszemlélet felfogásában – messzemenően nem azonos a filozófia egyik „hyperontológiai” metafizikának nevezett ágával, még kevésbé a némelyek által méltányolt, mások által elvetett metodikával és szemléleti móddal.

A tradíció (latin – *trāditiō*; görög – *paradosis*; szanszkrit – *pāraṃparyā*), a hagyomány – e kifejezés általánosan felfogott és közhasználatú értelmétől erősen eltérően – az időtlen metafizikai szellemiség időben való fenntartottságát és továbbadását, áthagyományozását jelenti. Hamvas Béla a szellem időfeletti jelenlétéről ír, amikor a hagyományt értelmezi. Más megközelítésben a ,*hyperboreus*' időfeletti, metafizikai (természeten és létezőn túli) hatalmi–uralmi *tudás* időbeliségbe vetültségéről lehet és kell beszélni.

Felfogásunkban – szemléletünknek megfelelően – a tradíció mindig metafizikai tradíciót, a metafizika pedig mindig a tradicionális metafizikát jelenti.

A tradíció legbensőbb és leegyetemesebb körét szupertradíció (latin *supertrāditiō*; görög *hyperparadosis*; szanszkrit *atipāraṃparyā*) megnevezés illeti meg, vagy a szintén használatos primordiális tradíció; – első és végső lényege kifejezhetetlen, ami ugyanazt jelenti, mint az a megfogalmazás, amely szerint a centrális ezotéria a legtitkosabb tanításban sem közölhető, mert túl van a közölhetőség legmagasabb szféráin is. A szupertradíció vagy primordiális tradíció a maga közvetlenségében – dokumentálatlan és dokumentálhatatlan, voltaképpen doktrína-feletti. Lényegének ,középpontkörüli' tartalmáról is csak utalások formájában lehet beszélni, de

éppen a lényeg, a primordiális hagyomány lényege az, ami a különböző tradíciókban megnyilvánul; különböző tanításokban, különböző utakban. Az egység – a tradíciók és a tradíciók köré rendeződött vallások egysége – nem minden további nélkül kimondható egység. Az a felfogás, hogy minden vallás tulajdonképpen ugyanazt tanítja – lapos dilettantizmus. A tradíciók és vallások egysége az első és végső, a legbensőbb lényegiség értelmében egység. Azt, amiben minden tradíció és vallás egységes, „Sophia Perennis”-nek, (esetleg „Religio Perennis”-nek vagy „Philosophia Perennis”-nek) kell neveznünk. (A „perennis” melléknévi jelző ez esetben arra utal, ami az örök, időfeletti-időtlen, az „aeternitas” időbeli reprezentációjának felel meg.)

Csak akkor beszélhetünk tradicionális és metafizikai tanításról, ha abban az eredet és a végső cél létfeletti, s ez a „Metaphysicum Absolutum” vagy az „Absolutum Metaphysicum”, tehát az abszolút metafizikum vagy a metafizikai abszolútum. Ennek a tanításban vagy közvetlenül, vagy csekély közvetettséggel meg kell nyilvánulnia.

A metafizikai abszolutizmus mellett feltétlenül lényeges, hogy meglássuk azt, ami minden igazi hagyományhoz elválaszthatatlanul hozzátartozik, sőt, ami minden igazi hagyomány legelső és legvégső értelme – a kimondhatóság körén belül. Ez pedig az a szemlélet, amelynek a filozófiai szintre csökkentett megfelelője a szolipszizmus nevet viseli. A szolipszizmus a „sölus, sōla, solum” – „egyedüli”-t jelentő melléknévre és a sölö – „egyedül”-t jelentő határozószóra, valamint az „ipse, ipsa, ipsum” – „önmaga” jelentésű névmás összetételére vezethető vissza – mint szó, mint filozófiai terminus. Magyarra csak magyartalanul fordítható le: „egyedül-önmagam”-izmusként. Értelme az, hogy a Lét és a Tudat egybeesik, a létnek egyetlen alanya van, ez az egyetlen alany én magam vagyok, a tudati akcionalitások az én magam (Ich-Selbst) akcionalitásai, az objektivitások, az objektumok és az objektív világ – az én magam objektív világa, az én világom.

A filozófiai és filozófia-feletti szolipszizmus értelmében sok létező van, sok személy, sok ember – de Alany csak egy van. Én – mint személy – egy vagyok a személyek, emberek, a létezők között, de Alanyként (mint „*subiectum*”, mint „*auton*”, mint „*Selbst*”, – mint „*Ich-Selbst*”, mint „*ātmā*” és mint „*aham-ātmā*”) egyedül vagyok az egész tudati létben. Egyszerre vagyok (s itt csakis az egyes szám első személyben való fogalmazás lehet helyénvaló) – személy és alany. Önmagam csak a személyemből – mint a személyi identifikáció kiinduló pontjából – vezethetem vissza önmagamhoz mint Alanyhoz. Az Alanyba redukált Alany többé már Alanynak sem nevezhető: ez a metafizikai abszolútum, az abszolút metafizikum.

Az Alany a Lét lét-feletti ura. Mágikusan és királyként uralkodik önmaga és az önmagával azonos Mindenség felett. A tradicionális szemlélet – a mágikus szolipszizmus – (*sōlipsismus magicus*).

A tradicionális metafizikai alapállásból következő létszemlélet – filozófia feletti létszemlélet. Filozófiai terminusokkal körülírva a metafizikai abszolutizmus, a mágikus szolipszizmus, az abszolút transz-idealizmus, a mágikus transz-idealizmus, a mágikus idealizmus, az abszolút transzcendentalizmus, az immanentalis transzcendentalizmus és a transzcendentális immanentalizmus lehetne olyan megjelölés, amely érzékeltetné azt, hogy filozófiai értelemben mi felelne meg annak, ami mellett filozófia-feletti szinten állást foglalunk.

A doktrinális megfogalmazások tekintetében – csupán verbálisan – lehet bizonyos engedményeket tenni. Filozófiai értelemben, filozófiai nyelven kifejezve ezeknek az engedményeknek a végső határa a szubjektív és objektív idealizmus demarkációs vonala.

A metafizikai hagyományosságra alapozott és az ebből következő létszemléletnek az Istennel vagy az Istenséggel kapcsolatos felfogása – sokrétűen egyetemes. Miután az isteneken-túliség, sőt, az Istenen-túliség szupraprincípiuma is hozzátartozik a tradíciók teljességéhez, olyan Isten-szemléletről

kell beszélnünk, amely a teisztikus látásmódok mindegyikét felöleli, ugyanekkor mindegyikét, s ezek összességét is meghaladóan felülmúlja. Ennek a megfelelő megnevezése:

metateopantizmus(*metatheopantismus*). A metateopantizmus meghaladja és magában foglalja önnön *verzióit*: a teopantizmust (vagy transzcendentális panteizmust), az általános értelemben vett (immanentális) panteizmust, a panteizmus és a monoteizmus szintézisét – a panenteizmust, a monoteizmus különböző (unitárius, binitárius, trinitárius stb.) formáit, a henoteizmust (vagyis az egy, de nem egyetlen Isten-Istenség létére alapozott szemléletet), a dio- és a trioteizmust, a politeizmust (tudva, hogy „igazi” és „tisztá” politeizmus tulajdonképpen sohasem volt: a sok isten az egyetlen Isten vagy Istenség megnyilvánulási arculatainak a sokaságátjelentette és jelenti), és magában foglalja a pozitív – tehát nem a tagadáson alapuló – transzcendentális non-teisztizmust is.

Az istenek, az Isten vagy az Istenség személyességének a tételezése vagy tagadása tekintetében a különböző tradíciók különböző – transzcendentális és közvetlen tapasztalásban gyökerező – állásfoglalást képviseltek. A metafizikai tradicionalitásnak megfelelő szemlélet – ezeket alapul véve – elsődlegesen a transzperszonalizmust képviseli, a személyiségen és személyességen túli Istenség és Istenségen-túliség kinyilvánítását. Ez – megelőzően és meghaladóan – magában foglalja az isteni személyiség-személyesség szemléleti igenlését – a teisztikus perszonalizmust, de a személyes Isten-Istenség szemléleti kikerülését is.

Az egyetemes és integrális szellemi-metafizikai tradicionalitásból következő létszemléletnek megfelelően az előbbieken felsorolt – eredetileg közvetlen transzempírián alapuló – Istenség-értelmezések – lényegileg mind *igazak*. Az előtérbe helyezésnek eredetileg rendkívül komplex okai és feltételei voltak (amelyeknek a vizsgálata külön tanulmány tárgya lehet); ma a megvilágítás, az értelmezés – ideális és kivételes esetben a megvalósítás – határozza meg, hogy melyik szemléleti forma kerüljön – valamiféle szempontból előtérbe.

A tradicionalitás egykor az élet teljességének a meghatározója volt – tehát messze több, mint a leginkább koherens és legmagasabb rendű létszemlélet alapja. Az élet életentúli, transzcendentális áthatottsága jellemezte a *tradicionalis világot*. Hēsiodos és a görög mitológikus hagyomány ősi Arany-kora (ez az indiai mito-kozmozgikus hagyományban a Kṛta- vagy Satya-Yuga – mint az első és „kiáradó” teremtettségnek a földi rekapitulatív megfelelője – a tradicionalitás uralmának a teljességét jelentette. A metafizikai tradicionalitás azonban ha csökkentő mértékben is – az Ezüst-korban (a Trētā-Yugában) és az Érc-korban (Dvāpara-Yugában) még uralkodó volt. Krisztus előtt 3102-ben – lényegileg a szoros értelemben vett történelem kibontakozásával összefüggésben – kezdődött a Vas-kor, a Sötétség korszaka (a Kali-Yuga), amelyet némelyek Ólom-kornak neveznek. A hagyomány uralkodó szerepe háttérbe szorul, ám meghatározó súlya a Krisztus előtti VII–V. századig teljesen és egyértelműen megmarad. Ez az egyértelműség ezután kezd csökkenni, s hozzávetőleg a Krisztus utáni IV–V. században szűnik meg. Mindazonáltal a hagyománynak mind az ókor, mind a középkor egészében, sőt, a történeti újkor elején még meghatározó jelentősége volt, noha az antitradicionalis befolyás – amely a Kali-Yuga kezdetétől érezhető súllyal jelentkezett – egyre erősebb lett, és a XVIII. század első harmadától elhatalmasodóvá vált.

A hagyomány a XIX. századig elsősorban nem létszemlélet volt, hanem olyasmi, ami az élet bizonyos szféráiban és a létszemléletek egy részének a háttérében spiritualizáló erőként és tényezőként működött. A XX. században jött el annak az ideje (lehet, hogy mintegy félévszázados késéssel), amikor a metafizikai tradicionalitást határozottan körvonalazott világnézetté kellett tenni. E század első harmadában történt meg e tekintetben az alapok lerakása. Titus Burckhardt, Ananda Kentish Coomaraswamy, Julius Evola, René Guénon, Marco Pallis, Rudolf Pannwitz, Comte Albert de Pouvoirville (Matgioi), Leo Schaya, Frithjof Schuon és Leopold Ziegler életműve e vonatkozásban döntő és alapvető.

A szellemi-metafizikai tradicionalitás világnézet-feletti világnézetté tétele vonalán Julius Evola, René Guénon és Frithjof Schuon személye és életműve tekinthető a leginkább egyetemes távlatúnak s a legjelentősebbnek. Álláspontunk szerint – bár nem szívesen rangsorolunk e helyen – közülük is Julius Evola volt a legkiemelkedőbb. (Noha vannak területek, amelyeken René Guénon vagy Frithjof Schuon látott a legélesebben és a legmélyebben, mégis az a véleményünk, hogy ott, ahol a három tradicionális gondolkozó között némi nézetkülönbség vetődött fel részletproblémák tekintetében, csaknem mindig Evola szempontjai voltak a legmagasabbak, és az ő megítélése volt a legátvilágítóbb.)

Magyarországon Hamvas Béla volt az, akinek a szemlélete a legközelebb állt a metafizikai hagyományossághoz, és ő ismertette először a tradicionalitás meghatározó jelentőségű szerzőit. Nagy művében, a *Scientia Sacra*ban – mintegy „atmoszféra-teremtő” módon és erővel – felvázolta a hagyományos létfelfogás legfőbb alapvonalait, az irodalmi megjelenítés és az esszé legmagasabb színvonalán. (Hamvas Béla 1945 után egyre inkább a kereszténység felekezetektől független álláspontja felé közeledett, kialakítva egy sajátos keresztény szemléletet. Ez a tradicionalitástól való eltávolodásához kapcsolódott – noha nem szakított soha teljesen a hagyomány jelentőségének az elismerésével, sőt, élete utolsó szakaszában ismét közelíteni kezdett a tradícióhoz. A tradíció és a kereszténység egymáshoz való viszonyának a tisztázása volt az egyik legfontosabb – önmaga számára kijelölt – feladata. Végül úgy foglalt állást, hogy a kereszténységet a hagyomány betetőzésének tekintette. Ennek fenntartása mellett jelentette ki e sorok írójának, hogy a hagyomány és kereszténység viszonyának a tisztázása terén nem jutott véglegesen megnyugtató eredményre.)

Mindezek vázlatos előadása után meg kell határoznunk azt, hogy melyek azok a filozófiai-hiperfilozófiai tételek, amelyek elfogadása vagy elutasítása definitív és döntő érvényű a tradicionális állásfoglalás meglétének a megítélése tekintetében. Az univerzális és integrális szellemi-metafizikai tradicionalitásnak megfelelő létszemlélethez – legalábbis egyelőre – nem kapcsolódik semmiféle körülírható dogmatika-dogmatológia. Az is nyilvánvaló, hogy a tradicionalitás megállapítható – mintegy dogmatikus érvényű doktrinális alapelvei – habár határozottak és intranszigensek, radikális szintekig hatolóak – nem lehetnek merevek. Mindezek figyelembevételével ki kell mondanunk, hogy a hagyományos szemléletnek van néhány doktrinális tézise, amellyel kapcsolatban az egyébként is erős intranszigencia szinte végletessé válik. Ezek közül kiemelt fontosságú:

- Az „Absolútum Metaphysicum” és a „Metaphysicum Absolútum” radikális erejű tételezése.
- A Lét és a (legtágabb értelemben vett) Tudat egybeesésének a határozott kimondása.
- A személy és az Alany megkülönböztetése. Annak kimondása, hogy az Alany – mint az ĀTMĀ – a Tudat és a Lét középpontja.
- Az abszolút mágikus szolipszizmus legvégletesebb erejű tételezése.
- Az „Absolútum Metaphysicum” megvalósíthatóságának a kimondása. Az „Exvigliatiō Metaphysica Absoluta” – vagyis az abszolút metafizikai Felébredés (szanszkritül: Samyak-Sam-Bōdhi) a metafizikai tradicionalitás végső és legfőbb célja.
- „Önmagam” abszolút megvalósítása – „önmagam” személyes „önmagamból” való teljes visszavezetése „önmagam” által az abszolút alanyi „önmagamba” – megfelel az abszolút és „tökéletesen tökéletes” Felébredésnek, ami túl „van” az Üdvön.
- A vallási szinten elfogadható „heterotheismusnak” – a metafizikai megvalósítás szempontjából való elutasítása. (Az Isten vagy az Istenség végső soron önmagam alanyi potencialitása: „hatalmi lehetőség”, hogy önmagamot Istenként megvalósítsam.)

- A ,transzaktivitás' igenlése (a kínai taoistáknál a ,wei-wu-wei') – ebből következően mind az aktivitás (akcionalitás), mind az inaktivitás (inakcionalitás) ,jogosult'; főképpen pedig ezeknek a – transzaktivitásba–transzakcionalitásba visszavezethető egysége. A passzivitás – tradicionális nézőpontból – legalábbis a magasrendű és magas célú emberre vonatkoztatva – elutasított szellemi magatartás.
- A kontemplatív, a gnosztikus, az akcionális–heroikus, valamint ezek szintéziseként a teurgiko-mágikus szellemi utak lényegi egyenértékűségének a kimondása.
- A ,Mystica Passiva' elutasítása. A „misztikus beleolvadás” hamis célként való minősítése.
- A Létben Egység van, de *egyenlőség és egyenértékűség* nincs. A hierarchikus fokozatiság (Graduālitās Hierarchica) és a rangsor valóságának kimondása és vonatkoztatása minden területre; a tudatállapotokra éppúgy, mint az emberi kollektívumokra és az egyes emberekre; vagy szellemi világokra éppúgy, mint a szellemi lényekre.
- Mind a történelmi, mind a biológiai, mind a kulturális – és egyébként bármiféle – fejlődés határozott tagadása. Az evolucionizmus minden formájának a radikális elvetése. (A biológiában például az involutív organicizmus és a graduál-proporcionális kreacionizmus szintézise felel meg leginkább a tradicionális létszemléletnek, elutasítva minden „törzsfát” és „törzscserjét” – még a megfordított „törzscserjéket” is, de elutasítva a ,vulgárkreacionizmus' túlságosan leegyszerűsítő – lényegileg hierarchicitás-ellenes – felfogását is. Az elutasítás – nyilvánvalóan – a darwinista-neodarwinista és az ezekkel bármiféle rokonságot mutató – például az antidarwinista darwinizmust képviselő – irányzatokkal szemben a legszélsőségesebb – egyáltalán nem vonva ki ezeknek a köréből P. Teilhard de Chardin álvallásos, álszellemi – voltaképpen kriptó-materialista szemléletét sem.)
- Történelmi, társadalmi és politikai vonatkozásban a metafizikai tradicionalitás létszemlélete a Monarchiák és Imperiumok igenlése mellett foglal állást. Egykor ezeknek volt elsődleges létjogosultságuk, és ha erre a legcsekélyebb lehetőség fennáll – még ma is ezek lennének a legmegfelelőbbek, a szellemi valóságot leginkább reprezentáló és biztosító államalakulások.

A nivellatív, indifferenciatív és szubintegratív vulgár-nacionalizmus és az ugyancsak végletesen nivellatív internacionalizmus – mint antitradicionális képződmények – hagyományos szempontból nem fogadhatók el. A tradicionális szemlélet azonban lehetségesnek és érvényesnek tekint egy olyan antinivellatív, differenciatív és integratív nacionalizmust, nacionalitást, amely az internacionalitást elkerülve, a konnacionalitáson – a nemzetköziség elvével szemben a nemzetköziség elvét szem előtt tartva – képes nyitni, sőt, konkludálni a transznacionalitás (a nemzeten túliság) vagy szupranacionalitás (nemzet-felettség) felé. Csak a konnacionális-transznacionális ,Imperium Monarchicum' az, ami a hagyományon alapuló szemlélet számára – mind visszatekintve, mind előretekintve elfogadható lehet.

A tradicionális orientáció a konvencionális értelemben vett konzervatív politikai és szociális irányzatokat következteleneknek és erőtlen, megalkuvó, gyáva irányvonalaknak tekinti. A tradicionalitás szempontjából csak egy radikális, mintegy ,forradalmian'–,ellenforradalmian' konzerválni akaró és konzerváló konzervativizmus jöhet tekintetbe; s az, amit konzerválni akar, nem lehet más, mint a metafizikai hagyományosság által megőrzendő értéknek minősített anyagi, strukturális, funkcionális vagy – és elsősorban – szellemi valóság.

- A szellemi és metafizikai hagyományból következő szemlélet a ,modernitást' és a ,modern világot' sajátos felfogásban értelmezi. A modernitás az antitradicionalitás egy előrehaladott

fázisával, a Sötét-korszak erőinek a fokozott kibontakozásával hozható összefüggésbe. Gyökerei a Krisztus előtti VII–VI–V–IV. századig nyúlnak vissza – ekkor kezdődnek a modernitásnak azok a megnyilvánulásai, amelyek a XVIII. század elejétől egyre rombolóbbakká válnak, és amelyek a XX. században az értékek utolsó halvány maradványai ellen is pusztító offenzívába mentek át.

A hagyományosság – minthogy szemben áll az antitradicionalitással – a modernitást és a modernizmust illetően végletesen, ha kell, egyenesen kombattáns radikalitással elutasító. Persze, az antimodernizmusnak is lehetségesek vulgáris, sőt, kifejezetten otromba formái, ezekhez a tradicionális irányban tájékozódóknak nincs semmi közük. Az antimodernizmus például elsősorban nem technika-ellenes, hanem azokkal az erőkkel fordul szembe, amelyek a szellem kultúráját a technikai civilizáció felé fordították, azt megrontva és lefokozva. (A tradicionális antimodernizmus pl. semmiféle közösséget nem hajlandó vállalni bármiféle rousseau-isztikus színezetű „vissza a természethez” irányultsággal.)

Az elfogadó-igenlő és az elutasító-megtagadó alaptételek e, csak nagyon vázlatos és érintőleges bemutatását követően néhány szót kell szólnunk arról is, hogy a metafizikai tradicionalitást alapul vevő orientáció legelsősorban mely területeken akar egyfelől megnyilvánulni, másfelől mely területek azok, amelyeket még birtokba vehetőnek tekint.

Az egyetemes és integrális szellemi-metafizikai hagyományosság legelsősorban a hagyomány-értelmezést akarja – valóban tradicionális doktrínák legbensőbb szellemének megfelelően – megváltoztatni. A tradicionalitás szemlélete minden tekintetben a hagyomány összességéből és egységéből kíván kiindulni – ez megingathatatlan alapelv. Ez elválaszthatatlan attól a hagyomány-értelmezési követelménytől, amely elutasítja a történelmi, a szociologizáló és az utóbbi hatvan évben divatosá lett pszichologisztikus tradíció- és doktrína-megfejtést, főként a mitologikus doktrínák Freud-, Jung- és Fromm-féle – és kizárólag ezekre alapozott – megfejtő értelmezéseit kell határozottan és könyörtelenül a marginális jelentőségek szintjének a körébe utalni. Nem csupán azért, mert ezeknek az értelmezéseknek az érvénye szinte nullának tekinthető, hanem elsősorban azért, mert a világ valamennyi pszichológiai irányzatának egy optimális csúcshintézise is teljesen illetéktelen arra, hogy bármiféle nem pszichikus eredetű, hanem szinte végtelenül a pszichikum felett lévő szellemi magasságból, bármiféle pszichikai kontaminációtól tökéletesen érintetlenül megnyilvánult spirituális-metafizikai doktrínát pszichikai-pszichológiai netán pszichopatológiai és pszichiátriai szempontból minősíthessen és értelmezhesen. A doktrínák szellemi és emberfeletti eredetűek, legelső és legvégső lényegüket tekintve a természeten és a létezőkön túlról származnak, s a természeten és a létezőkön túlra irányulnak. Ezeket nem lehet fiziológiai, pszichofiziológiai és pszichológiai oldalról – még egy maximálisan „spiritualizált” pszichológia oldaláról sem – megérinteni, nemhogy „megfejtetni”, „megítélni” és „értelmezni”.

A metafizikai tradicionalitás orientatív képes az összes meglévő és lehetséges tudományra és minden tudományágra kiterjeszteni hatókörét – elsősorban az értelmezés és az újra-értelmezés, de még a szellemi megtermékenyítés tekintetében is, noha – s ezt állandóan tudatosítottan figyelembe kell venni – a metafizika nem a természetre irányul, és nem a természettel foglalkozik, s még egy olyan tradicionális tudomány sem metafizika, mint például a kozmológia. A metafizika azonban kezelni képes azt, ami fizikai – és ez fordítva el sem gondolható.

A metafizikai tradicionalitás legdöntőbb feladata az, hogy támpontot adjon a testi-lelki-szellemi preparációhoz és önkorrekcióhoz, a prodiniciációhoz, majd az esetleges iniciációhoz, és legvégül a metafizikai megvalósításhoz.

A modern ember – ezt határozottan és a tradicionalitás szellemében ki kell mondanunk – voltaképpen ,beavathatatlan’, és metafizikai szempontból megvalósításra – szinte teljesen – képtelen. Arra van bizonyos lehetőség – nagyon kevesek számára és csak nagyon csekély lehetőség –, hogy – mintegy archaicifikálva önmagukat – megszűnjenek modern embernek lenni, és ezáltal az iniciáció ösvényére lépjenek. A metafizikai tradíció képviselője a beavatás és a megvalósítás igenlésével egyértelmű – de nem minden fenntartás nélkül. A kondicionálatlanság felé vezető út szigorú kondicionáltságok sokaságához, sőt, új kondicionalitások felvételéhez kötött. Igen kevés ember alkalmas arra, hogy önmagával – tudatilag – pozitív értelemben és a magasabbrendűség felé irányultan bármiféle adekvát, preparatív jelentőségű önkorrekciót végrehajtsa tudatfunkcióit és bizonyos mentális-voluntáris attitűdjeit illetően. Az archaicifikációt jelentő elő-beavatáshoz (prodiniciációhoz) a kevesek közül is csak elenyészően kevesen juthatnak el, nem is beszélve a beavatásról, és a realizációról. A metafizikai tradicionalitás képviselői senki elől nem akarják elzárni az utakat, de azt sem akarhatják, hogy megfelelő képességek és tudati védettség nélkül induljanak el a legmélyebb vesztekbe – az önmagukban pozitív és igazi törekvéseket ápoló – emberek.

Noha az antitradicionalitás, valamint az ehhez kapcsolódó utaknak a vizsgálata egy következő tanulmányunknak a témája lesz, már itt – legalábbis érintőlegesen – meg kell említenünk, hogy vannak olyan szellem-ellenes irányzatok (ma már ezrével jelennek meg ilyenek), amelyeknek a – joggal és túlzás nélkül sátáninak nevezhető – céljuk, hogy álszellemi és ellen-szellemi utakat felkínálva a valamiféle szellemi affinitással rendelkező embereknek, a mentális felbomlás felé vezessék az emberi tudatot, s ezzel más, okkult létszférákat is érintő kozmikus ,fertőzést’ hozzanak létre. E törekvés mélyen értelem-alatti eredetű, de akkor, amikor megjelenik, képes az ösztönvilágra, az emocionalitásra, és részben még az értelemre is hatni, olykor nem lebecsülhető mértékben. Nem csupán sötét tendenciákat hordozó, kereszténynek nevezett szekták, „gyülekezetek” tartoznak ide, hanem olyan irányzatok is, amelyek iniciatikus utat vagy yōga-ösvényt „nyitnak meg” a talán jobb sorsra érdemes szellemi törekvő előtt, akiben valóságos, magasabb képességek is derenghetnek, bár szellemi éberségük a felismerésre és az elutasításra még, vagy már nem alkalmas.

Ma, kivétel nélkül, a világban működő valamennyi nyílt yōga-irányzat, valamennyi mindenkit befogadó „titkos társaság”, valamennyi bitorolt név alatt működő rend és szerveződés, amely iniciációt, „transzfigurációt”, „transzcendentális meditációt” (helyesen érte: ellen-transzcendentális ellenmeditációt), „hermetikus gyakorlatokat”, „yōga-alvást” ad „segítségképpen” a „még kevesebb világosságban botorkáló embertársaknak”; az ellen-megvalósítás és a lefelé-transzcendálás sátánian sötét irányzata vagy szervezete, démoni offenzívában minden emberfeletti, sőt már minden emberi érték, elsősorban az emberi tudat már egyébként is alig-alig intakt terrénumai ellen.

Tudnunk kell, hogy nem csupán az eleve sötét irányzatok eleve sötét gyakorlatai rendkívül veszedelmesek a szellemre, a lélekre, de a testre is, hanem az eredetileg tökéletes, és teljes érvényű gyakorlatok is, ha azokat a modern ember végzi – az az ember, akinek éppen azon képességei és erői nem élnek már, amelyek magas-intenzitású megléte a gyakorlatok adekvát végrehajthatóságának elengedhetetlenül alapfeltétele volt.

A különböző keleti tradíciók és tradicionális vallások, elsősorban a buddhizmus export-import változatai egyre inkább elárasztják a nyugati világot – többnyire úgy, hogy szélsőségesen devaluálják magát a buddhizmust. Olyan végletesen antitradicionális áleszméssel itatják át a buddhizmust és más tradicionális vallásokat is, mint például a baloldaliság, a demokratizmus, a liberalizmus, sőt a baloldali szocializmus, a marxizmus, a kommunizmus, de legalábbis a humanizmus, a pacifizmus és a tolerantzizmus. Az igazi tradicionalitás – és így az igazi buddhizmus is – humánus, de nem humanista, és nem híve a humanitarizmusnak, mert az ember kötöttségeit emberi rendű eszközökkel és emberi rendű módon nem tekinti feloldhatónak. Az igazi tradicionalitás, az igazi buddhizmus – mint Frithjof

Schuon mondja – pacifikus, de nem pacifista; értelmezve: a tradíciók embere a béke megvalósítására törekszik, de nem mindenáron. Csak a szellemi Fény győzelme után megvalósuló békét akarja (a „pax post victoriam lucis spirituális”-t), és elutasítja az antispirituális sötétség győzelmét követő békét (a „pax post victoriam tenebrarum antispirituālium”-ot). A tradíció – és ennek körén belül a buddhizmus – toleráns, de nem híve a tolerantizmusnak, mert nem hajlandó végletekbe menően türelmes lenni a sötét ellen-szellemi és szellemellenes erők nyílt és leplezett, ám egyre inkább pusztító erejű támadásaival szemben.

Azok, akik a buddhizmussal kapcsolatos yōga-ösvényeket, amelyek ma már – főként a modern nyugati ember számára – adekvát módon egyre inkább járhatatlanok – becsempészik vagy nyíltan behozzák a nyugati világba, a szellemi és szemléleti eltévelyedéseket, és eltévelyítéseket, szándékosan és célzatosan fuzionálják-konfundálják az ellen-yōga lefelé-transzcendáló gyakorlataival (vagyis a baloldaliságot, a liberáldemokratizmust, a „spirituális materializmust”, az egalitarizmust, a pacifizmust és tolerantizmust, az okkult leépülést, és a halált előkészítő erők praktikus aktivációival). Az univerzális és integrális szellemi-metafizikai tradicionalitás nem tett és nem is fog soha semmiféle engedményt tenni az antitradicionalitás egyetlen megnyilvánulása felé sem, s különösen nem fog tenni, ha azok spirituális, sőt, tradicionális állózatokban jelennek meg.

Az integrális és egyetemes spirituális-metafizikai tradíció, az ennek megfelelő tradicionalitás és az erre alapozódó létszemlélet az időtlen-örök Fény szemlélete – a sötétséget és hamis fényt észlelő, s azt elutasító erő és bizonyosság világnézet-feletti világnézete.

* * *

„Aki a létezik-nemlétezik elképzeléseitől megszabadul,

annak a világ anyagi volta megszűnik.

Amikor a gondolkodás mozdulatlanságban időzik,

akkor a lét örvénylése elcsitul.”

(Saraha: Himnusz a néphez, 61.)

KOMMENTÁR KÉT KOMMENTÁRHOZ

LÁSZLÓ ANDRÁS

A „Felébredés Doktrínája” című Evola-műnek az ŐSHAGYOMÁNY 2. számában közölt részlete elé Mireisz László „Felvezető Evolához” címmel bevezetést („felvezetést”) írt.

Nyilvánvaló, hogy bárki bármihez olyan „felvezetést” írhat, amelyet akar vagy amelyet tud. Mégis különös azonban, hogy aki egy Evola-mű részleteinek a megjelentetését szorgalmazza, részben kritikusan, részben „mentegető” módon kezeli Julius Evola személyét és munkásságát.

Mireisz László – per tangentem – más személyeket is megemlít. Olyanokat, akikről az olvasóközönség zöme – minden valószínűség szerint – soha semmit (vagy szinte semmit) nem hallott. Karl Haushofer közülük az egyik. Nem lehet tudni, hogy Mireisz László ismeri-e a buddhista Karl Haushofer teljes életművét és a reávonatkozó irodalmat, mint ahogy e sorok írója ismeri. Tételezzük fel, hogy ismeri,

különben nem merné minősíteni Karl Haushofert. De ez esetben azt is tudnia kellene, hogy Karl Haushofer jóval többet tett és ért el távol-keleti útjai során is, meg egyébként is annál, amit Mireisz László a „megtanult egyet-mást” kifejezéssel említ meg.

A másik személy Dietrich Eckart, aki valóban zeneszerző is volt (idézőjelek nélkül), de drámaíró, író és filozófus is. Mireisz László valószínűleg a teljesen tudatlan Souček könyve nyomán tudni véli, hogy Adolf Hitler Dietrich Eckart és Karl Haushofer „tanítványa” lett volna. Dietrich Eckart és Adolf Hitler között valóban volt egy nem túlságosan szoros kapcsolat, az pedig tudott, hogy Adolf Hitler Dietrich Eckartnak elkötelezett tisztelője volt. Karl Haushofer és Adolf Hitler között azonban semmiféle kapcsolat nem volt, szinte nem is ismerték egymást. Soha nem „tanította” Karl Haushofer Adolf Hitlert, soha tanácsot, instrukciót nem adott Adolf Hitler számára. Karl Haushofer megkísérelte ugyan Adolf Hitlert – Rudolf Hess révén – közvetve és pozitív értelemben befolyásolni, de ennek semmiféle tényleges eredménye nem lett.

Mireisz László – Julius Evolát „mentetetendő” – a következőket írja:

„Ahol a magukat áráknak nevezők, öntudatlanok millióiban látják önnön szellemi akadályait vagy hatalomgőzös téveszmék befolyásától gondolják magukat szellemieknek, ott árja hagyományról beszélni nem lehet. Ezt egyébként Evola is a II. világháború során, még idejekorán észrevette és kellő gyorsasággal elhatárolta magát a náci ideológiától.”

Nos, ezzel kapcsolatban a következőket kell mondanunk: Julius Evola soha semmiféle olyan szellemi vagy politikai irányvonallal nem állt még csak érintőleges kapcsolatban sem, amely „hatalomgőzös” lett volna, vagy éppen „hatalomgőzös téveszmék által befolyásolva gondolta volna magát szelleminek.” Továbbá: Julius Evola soha nem volt fasiszta, de még kevésbé volt antifasiszta. Ez volt az álláspontja a II. világháború előtt, annak folyamán, és azt követően is. Julius Evola soha nem vállalt közösséget a „náci” (?) ideológiával és soha nem is határolta el magát attól. Az olasz fasizmus és a német nemzetiszocializmus megítélésében szinte semmit nem módosított eredeti álláspontján. Ezeket a politikai és ideológiai irányzatokat mindig igen éles – pozitív és negatív – kritikával kezelte. Részletmegítélések kivételével változatlan volt az állásfoglalása 1936-ban, 1942-ben, 1944-ben, 1945-ben és 1974-ben (vagyis halálának évében) is.

Az „Őshagyomány” jelenlegi, 3. számában Mireisz László kommentárt fűz a „Felébredés Doktrínája” című Evola-mű áttételes fordításban megjelenő részéhez. Itt a következőket olvashatjuk: „A Felébredés Doktrínájának harmadik fejezetét olvasva lenyűgöző az a kettősség, amely Evolát jellemzi. Egyfelől rendkívüli erővel közvetíti a tradíció különböző ágazatait – jelen esetben a buddhizmust –, és hatalmas tudása alapján méltán lehet a hagyomány XX. századi legjobb ismerőjének tekinteni. Másfelől azonban – mindent felülmúló tudása ellenére – valamilyen egészen árnyalt *naiv realizmus* (kiemelés tőlem – L. A.) húzódik meg munkáinak hátterében. Ez úgy alapjaiban nem volna baj, ha nem a buddhizmusba belevetítve látnánk viszont ezeket a határokat.”

Ha ez így lenne, ahogyan Mireisz László megkísérli beállítani, akkor ez „úgy alapjaiban” is menthetetlen baj lenne, a „buddhizmusba belevetítve” pedig az elképzelhető – egyenesen idiotizmust sejtető – ostobaság lenne, amelynek a megjelentetését minden eszközzel meg kellene akadályozni.

Szerencsére ez a legmesszebbmenően nincs így, az ellenkezője viszont annál inkább igaz.

Naiv realizmusnak azt a filozófia-alatti „filozófiai világnézetet” nevezi kivétel nélkül mindenki, aki ezt a kifejezést egyáltalán valaha is alkalmazta, amely – megfogalmazva – azt mondja ki, hogy az objektív valóság a tudattól függetlenül (is) létezik. Persze, a naiv realizmus – ellentétben a nézeteit

megfogalmazó, de a naiv realizmusból kisarjadó materializmussal – arra sem képes, hogy szemléletének konzekvenciáit megfogalmazza és interpretálja. A naiv realizmus a világba belebambuló filozófiátlanság „filozófiája”.

Mireisz László szerint Julius Evola munkásságát „valamilyen egészen árnyalt módon” (???) ez jellemzi.

E sorok írója ismeri – és jól ismeri – Julius Evola *te1jes* életművét, és ismeri a Julius Evolával foglalkozó irodalmat is. Természetesen ismeri a *Dottrina del Risveglio*’-t is, olasz eredetiben éppúgy, mint francia és angol fordításban. Mindezek alapján álláspontja e tekintetben döntően különbözik Mireisz László felfogásától.

Julius Evola – egyebek között – nem csupán iniciatikus alapokon álló tradicionális gondolkozó volt, hanem az új- és legújabb kor messze legnagyobb filozófusa is.

Közismert, hogy a naiv realizmus (és minden eszel rokon) álláspont legvégső diametrális ellentéte a szubjektív idealizmus *permaximum*’-a: a *szo1ipszizmus*.

A szolipszizmus – egészen röviden – azt jelenti: ha a Létnek van alanya, akkor csak egyetlen és egyedüli Alanya lehet, s ez az egyetlen és egyedüli Alany (Subiectum, – Kartṛ) *’Én-magam’* (Aham atma) vagyok – személyfeletti és abszolút voltomban. Így minden tudat-akció az *’Én-magam’* tudat-akcióm, és az objektív valóság teljessége az *’Én-magam’* objektív realitásom. Ennél semmiféle filozófia-feletti – de filozófiailag megfogalmazott – létszemlélet sem állhat távolabb a naiv realizmustól és derivátumaitól.

Julius Evola filozófiai főműveiben – a *Saggi sull’ Idealismo Magico*’-ban, a *Teoria dell’Individuo Assoluto*’-ban, és a *Fenomenologia dell’ Individuo Assoluto*’-ban – egyértelműen a legradikálisabb és legvégletesebb lételméleti, ismeretelméleti és érték-érvényelméleti szolipszizmus képviselésében foglal állást, részletesen kifejtve szemléletének „miért”-jét és „hogyan”-ját, bizonyítva mindazt, ami a bizonyíthatóság körén belül van vagy lehet. Aki alaposan ismeri ezeket az alapvető jelentőségű műveket, annak számára nem lehet kétséges, hogy Julius Evolánál a szolipszizmus benső közvetlen átélő tapasztalásból fakadó meggyőződés, vagyis messze több filozófiai meggyőződésnél, noha a filozófiai meggyőződés legmagasabb szintjén fogalmazódik meg.

Julius Evola a világ összes filozófusa között is a legradikálisabb szolipszista, messze megelőzve még Schubert-Soldernt, a „szolipszisták szolipszistáját” is.

A világ valamennyi ismert gondolkozója közül Julius Evola, és minden gondolkozói életmű közül Julius Evola életműve állt és áll a legmesszebb attól, amit – bármiféle értelemben – a naiv realizmussal lehetne rokonítani. Ezt az állításunkat – érdemben – senki sem tudja megcáfolni.

A szolipszizmus Julius Evola nem-filozófiai tematikájú műveiben is határozottan jelen van. Olykor erőteljesebben megjelenítve, máskor „valamilyen egészen árnyalt” módon. Vannak olyan szellemi tematikumok, amelyek interpretációja csupán az implicit szolipszizmus jelenlétét követeli meg, egyébként egy olyan nem-filozófiai szemlélet attitűdjét, amely – filozófiai-feletti megfogalmazásban – az objektív és a szubjektív idealizmus határának felel meg, de amely soha nem lép át az objektivizmus körébe (hogy a tudattól függetlenül is létező objektív realitás tételezéséről ne is beszéljünk).

Maguk a szakrális-tradicionális tanítások is, amelyek abszolúte filozófia-feletti – implicate – a filozófia-feletti szolipszizmus különböző fokú megnyilatkozásai.

Julius Evola – didaktikus megfontolások alapján – olykor eltávolodott az explicit szolipszizmustól, lényegileg azonban sohasem. Minden műve lényegében szolipszisztikus mű. Önmaga által meghatározott és vállalt szellemi missziója teljes egészében a szolipsziszticitás tételezésének,

meglátásának és megláttatásának a jegyében áll. Julius Evola egyetlen művének egyetlen sorában sincs jelen az „independenciális objektivizmus”-nak (nemhogy a naiv realizmusnak) a legárnyalatnyibb jele sem. Nincs jelen – nyilvánvaló módon – a „Felébredés Doktrínájá”-nak sem az eredeti olasz szövegében, sem a francia, sem pedig az angol fordításában – de nincs jelen az angol fordítás – Jakab Katalin általi – magyar fordításában sem.

* * *

Isten országa számára megbízhatatlan az az ember, aki szánt, és körülnéz.

OKKULTIZMUS ÉS METAFIZIKA

LÁSZLÓ ANDRÁS

Az okkultizmus és a metafizika közeli rokonságának a feltételezése, sőt ezek szinte teljes azonosítása csaknem általános azokban a körökben, amelyekben a metafizikán nem a filozófia egyik ágát, és nem a filozófia egyik lényeg-megközelítési módját szokás érteni – de nem is a metafizika eredeti – a filozófiával kapcsolatban lévő, ám azt megelőző és meghaladó – filozófia feletti jelentését veszik tekintetbe. Az okkultizmus – mint kifejezés – a latin „occultāre” (elrejtteni jelentésű) igével és az „occultus, occulta, occultum” melléknévvel (amelynek jelentése – rejtett, elrejtett) áll, eredetét tekintve, kapcsolatban. Maga az okkultizmus (occultismus) szó – mint irányzatok és szemléleti utak összefogó megnevezése – Eliphas Lévy, a keresztény kabbalisztika e jelentős alakja révén vált általánosan ismertté és elterjedté.

Az okkultizmusnak szinte regisztrálhatatlanul sok irányzata volt és van, tűnt le és éledt újra, s napjainkban is keletkeznek új irányzatok, szerveződnek új okkultista társaságok. Valamennyi okkultista szemléleti vonalnak közös jellemzője, hogy az empirikus világon túl feltételezik, sőt állítják – a „hyperempiria” által megközelíthető – rejtett világok, síkok, lények aktuális meglétét.

Az okkultizmus némely irányzata határozottan vallja és vállalja azt, hogy vannak okkultista irányzatok, amelyek ezt csak fenntartással engedik meg maguknak, s vannak olyanok is, amelyek a leghatározottabban tagadják – valamiféle megfontolás alapján – okkultista voltukat, esetleg egyenesen támadják az okkultizmust, noha – lényegileg okkultisztikus-okkultista irányvonalnak minősíthetők.

Az okkultizmus irányultságában túl kíván (és általában túl is tud) mutatni a természetnek a fizika által vizsgált és bármikor vizsgálható körén, s e tekintetben feltétlenül akceptálhatónak tekinthető az okkultisztikus törekvés. Azzal azonban tisztában kell lennünk, hogy a természet („physis”) köre messze túlterjed a mai természettudomány által lehetséges értelmezhetőségek körén, sőt a metafizikai és hyperfizikai értelmezhetőségek bármikori legtágabb körén is. Túlterjedhet a három, a négy, az öt, a hat, a kilenc, a huszonegy, a hatvannégy vagy az „n” térdimenzió és az egy vagy akárhány idődimenzió világán – világain – és még mindig a természet („physis”) marad. Csak az van valóban túl a természetieken és a természetén, ami semmiféle térbeliséggel, semmiféle időbeliséggel, semmiféle szubsztancialitással nincs összefüggésben – tehát még egy „egészen más” térbeliség és egy „egészen más” időbeliség végtelen tér- és végtelen idődimenzióval és egy „egészen más” szubsztancialitásbeliség bármiféle létmódjával sem. Az okkult síkok a legtágabb értelemben vett természet világához vagy világaihoz tartoznak, valóban „egészen mások”, amikor egy „egészen más”

tapasztalás által aktualizáltan megnyilatkoznak – azonban ezek nem tartoznak a metafizika köréhez, amely a természetén túlival, a létesülteken-, a létezőkön-túlival, mi több – a Léten- és Nem-Léten-túlival ,van’ kapcsolatban, abból vezethető le, és az ahhoz való visszavezethetőség jegyében áll.

Mindazonáltal a metafizika – mintegy ,felülnézetből’ – foglalkozik közvetve azzal is, ami okkult, elismeri az okkult tudományok jogosultságát, ha azok legmagasabb lehetőségeik és voltaképpeni rendeltetésük szerint működnek – hiszen valamikor ezek teljes metafizikai áthatottság és inspiráltság alatt álltak, s közvetetten, áttételesen tudományfeletti és metafizikai tudományoknak voltak tekinthetők.

A metafizika ,lefelé’ – az említett ,felülnézetből’ – foglalkozik (de legalábbis foglalkozhat) azzal, ami a természet rejtett hátterével kapcsolatos, szívesen alkalmazva e területekre az ,okkult’ szót mint jelzőt, megjelölést. Az okkultizmusnak is voltak metafizikai ihletettségű alakjai, tanítói és szerzői; az okkultizmusban is felmerült a félreértett vagy félre nem értett metafizikai irányultság szükségességének igénye – noha az igen sok irányzat közül névlegesen is csak kevésben, valóságosan pedig még sokkal kevesebben történt meg. E körülmények minden oldalát figyelembe véve végül is határozottan ki kell mondanunk, hogy az okkultizmus egyáltalán nem metafizika, és a metafizika egyáltalán nem okkultizmus.

Az okkultizmus – megkülönböztetve az okkult tudományoktól – kifejezetten, eltökélten és a legnagyobb elszántsággal erőlteti az okkult síkok és létezők latens aktualitásának a tételezését anélkül, hogy az okkult létezés voltaképpeni ontikus-ontológiai struktúrájáról filozófiai-filozófiafeletti fogalma lenne, s még inkább anélkül, hogy fogalomfeletti tapasztalása lenne erről a struktúráról.

A metafizikai szemlélet – és az ennek megfelelő mágikus szolipszizmus – alapján azt kell mondanunk – szemben az okkultizmussal és annak képviselőivel –, hogy a mindenkori közvetlen tapasztalás körébe nem kerülő létezők esetében nem beszélhetünk ontikus aktualitásról, tehát okkult-latens aktualitásról sem; – kizárólag ontikus potencialitásról (aktuális vagy kevésbé aktuális potencialitásról) lehet szellemileg legitim értelemben beszélni, ha a ,hyperempiria’ megvalósulásával az aktualizáció még nem történt meg.

Az okkultizmus különböző irányzatai és az ezen irányzatok művelő hívei nem csupán az ontológiai értelemben vett ,vanság’-gal nincsenek tisztában, de a metafizikalitásról sem tudnak szinte semmit, s azzal – amennyire egyáltalán ismerik – csaknem ellenségesen állnak szemben. Mint említettük, van egy-két tényleg nagyon *kivételes kivétel*, de ezeknek nincs meghatározó szerepük (irányzatok esetében az irányzatok között, személyek esetében a saját irányzatukon belül).

Az okkultizmus némely ága – például a Blavatsky–Olcott-féle és a Besant–Leadbeater-féle pseudo-teozoficizmus – beszél ugyan a ,Metaphysicum Absolutum’-ról, mint a „Meg-nem-nyilvánultról” – de teljesen mellékesen, mintegy a névleges meglét kedvéért. Ugyanekkor a „látható alapítók” legjelentősebbike, H. P. Blavatsky, még ,The Secret Doctrine’ című főművében is úgy ír, hogy „nagy potenciális állapotok”, sőt a nirvāṇa valamiféle időbeliségét feltételezi, teljesen ellentmondva a buddhizmus alapvető tanításainak, de a hinduizmusnak és a teljes metafizikai tradicionalitásnak, és az igazi ,theosophia’ szellemének is.

Az okkultisztikus és okkultista irányzatok többségében vagy nem veszik figyelembe a ,Metaphysicum Absolutum’-ot (az Absolutum Metaphysicum-ot), vagy csak névlegesen „ismerik el”, vagy pedig nem tekintik megvalósíthatónak.

A legtöbb okkultista irányvonal – tanításában – határozottan evolucionista; olykor pedig kikerülve az evolucionizmus legdurvább formáit, árnyaltabb és szubtilisabb „spirituális fejlődésmélet”

kidolgozásával és megjelenítésével kísérleteznek. Ezzel szemben a metafizikai tradicionalitás állásfoglalása szerint sokkal inkább involúcióról lehet és kell beszélni, mint evolúcióról – ha ezen nem csupán kibontakozást, hanem magasabbra emelkedést is értünk – az emelkedés pedig nem lehet sem szükség-, sem törvényszerű, de nem lehet esetleges sem, és ezek elegye sem lehet. Az igazi emelkedés csak magasrendűen és magasfokúan tudatos, akaratlagos, a szellemi hatalmat birtokló uralomból következő és szabad lehet. Az evolucionizmus mind biológiai, mind társadalmi, mind szellemi értelemben jellegzetesen antitradicionális és antispirituális szemlélet, akár nyíltan fordul szembe a szellemiséggel, akár úgy, hogy önmagát szellemi világnézetként próbálja meg definiálni.

Az okkultizmus legalacsonyabb rendű változata a spiritizmus. Noha spiritizmus és spiritizmus között különbség van, ez a tény mit sem változtat azon, hogy a spiritizmus az antitranszcendentizmus és az antimetafizika kirívóan silány és veszedelmes formája. Már maga az elnevezés is pontatlan és szemléletileg hibás. A spiritizmus a „spiritus”-szal, a szellemmel kapcsolatos mint szó, s azt kellene jelentenie, hogy erőteljesen igenlő állásfoglalás a szellem és szellemiség mindent megelőző és felülmúló dignitásának az érvényesítése mellett. Az, amit a spiritizmuson – mint kifejezésen – ma értenünk kell, az sok minden, de egyáltalán nem igazán szellemi. Sokkal inkább illenék a spiritizmusra – spiritizmus helyett – a parapszichizmus mint megnevezés. A spiritizmus (parapszichizmus) – ha eltekintünk a gyakori csalásoktól, a jó- vagy rosszhiszemű megtévesztésektől és az önmegtévesztés lehetőségétől – *valóságos tényeken alapul*.

Mind a „manifesztációk”, mind a „materializációk” reális és aktuális lehetőségek – s ezt nem lenne helyes kétségbe vonni. De ismernünk kell e lehetőségek voltaképpeni eredetét is ahhoz, hogy tisztán lássunk a spiritizmus (parapszichizmus) megítélésénél. A „manifesztációknál” és „materializációknál” okkult erők tényleges megnyilvánulásáról és jelenlétéről beszélhetünk, amelyek lényekként és lényyszerűségként mintegy működve és cselekedve – jelentkeznek. Ehhez tudnunk kell, hogy az embereknek a halála után nem csupán egy – szűkebb értelemben vett – fizikai holtteste marad hátra, hanem több és jóval „elevenebb” holtteste is fennmarad. Az okkultológia éteri, asztrális, szubmentális és egyéb testiségekről beszél, amelyek a halált követően holttestekké válnak, hordozva jellegzetességeket, jellemző tulajdonságokat, sőt emlékezetet is. Ezek azonban – mintegy önmagukban – nem nyilvánulnának meg, de akkor, ha ezekbe démonszerű lények költöznek, s ezeket öltözként vagy kölcsönzött testként maguk köré burkolják – a démonok a szubtilis testek hordozókként való felhasználását igénybe véve valóban meg tudnak nyilatkozni a spiritisza séance-okon, és kivételesen más körülmények között is, amikor nincs szükségük még mediumra sem mint „emberi csatornára”.

A szubtilis holttestek is holttestek, amelyek valamilyen szempontból – bár egészen másként, mint az a legszűkebb értelemben vett „fizikai” holttestnél általánosan bekövetkezik – szintén felbomlanak. Ezeknek a „bomlástermékei” – okkult mérgek, amelyek pszichikus mérgezést okozhatnak. A felbomló okkult holttestek és az ezeket megszálló és éltető démonok egyáltalán nem veszélytelenek sem a mediumokra, sem a spiritisztákra nézve, sem pedig másokra, akik ilyesféle körökkel és emberekkel szorosabb kapcsolatba kerülnek; közvetetten pedig a spiritizmus a mindenre és mindenre áttérjedő mérgezés közvetítését jelenti, amely ellen – egyebek között, ám nem elsősorban – metafizikai oldalról és a tradicionalitás képviselésében is fel kell lépni.

Az okkultista irányzatok között vannak színvonalasabbak, de a spiritizmus közvetve az irányzatok többségére hatást gyakorol. A „Theosophical Society” által tanított és művelt pszeudo-teozofizmus egyik bázisa – a meghamisított orientalizmus és a közel-keleti, valamint a nyugati hagyományok kifordított alakzatai mellett – a spiritizmus „reinkarnacionista” szárnya volt – mind ideológiailag, mind a csatlakozó tagokat tekintve.

Külön tanulmányban kellene foglalkoznunk a reinkarnáció (reincarnātiō, helyesen: redincarnatio) kérdéskörével – de már itt is meg kell említenünk, hogy ezt az okkult irányzatok legtöbbje határozottan vallja, sőt, sarkalatos tanításának tekinti. Ez is egyike azoknak a doktrinális különbségeknek, amelyek az okkultizmus fő vonalainak a többségét elválasztja a metafizikai tradicionalitástól, a tradicionális metafizikától. A spirituális-metafizikai hagyomány radikálisan elutasítja a vulgáris reinkarnacionizmust, és a reinkarnacionizmus „kifinomultabb”, árnyaltabb variánsait sem fogadja el. A reinkarnáció – úgy és abban az értelemben, ahogyan azt a pszeudoteozoficizmus, a steinerianizmus, az álhermetizmus és az álrózsakeresztesség különböző megnyilvánulási formái, az export-import buddhizmus és hinduizmus, a keletről jött nyugati, meghamisító és félrevezető reklám-yoga tanítja – egyáltalán nem létezik. Van az erőknek, törekvéseknek, kötöttségeknek, a funkcionális tulajdonságoknak bizonyos okkult átörökítése, egyfajta *regenerációja*, amelyet a megfelelő szanszkrit szó is kifejez. Ez a szó – alaptőformájában – a *punarjanman* egyes számú alanyesetében – a *punarjanma*, jelentése pedig a *regeneratio*. A *jan* – hozzávetőlegesen magyar kiejtéssel *dzsan* – gyöknek – indogermán alapon – a latin *gen* a megfelelője, s mindkettő jelentése az eredéssel, származással, keletkezéssel, örökítéssel függ össze, a görög *gen* és *gon* gyök szintén ennek a jelentésnek felel meg.

Igen sok, egymással komplex módon összefüggő oka van annak, hogy a keleti kultúrák, nyelvek, vallások szakavatott ismerői közül is sokan úgy vélik, hogy a keleti tradíciókban a reinkarnáció általánosan vallott és tanított igazságnak tekinthető – holott ez voltaképpen nincs így, s ezt több oldalról – megcáfolhatatlanul – be is bizonyították. Mind a hinduizmusnak, mind a buddhizmusnak – de más tradícióknak is – vannak olyan tanítási részletei, amelyek alapján a reinkarnáció melletti állásfoglalás egyértelműnek *tűnik*. A keleti nyelvekben messzemenően jártas szakember lefordíthatja ezeket a tanítási szövegeket úgy, hogy ezekből a reinkarnacionizmus egyenesen következék – méghozzá hibátlan, korrekt fordítás mellett. Azt azonban soha nem szabad elfelejtenünk, hogy az archaikus karakterű nyelvek fordítása nem olyan, mint a német, angol, francia szövegek fordítása – a klasszikus-archaikus jellegű nyelvek szövegeinek a fordítása *előfeltevéseken alapuló állásfoglalást* tükröz. Itt nem elég a nyelv, a kultúra, a vallás (vallástörténet) ismerete – itt benső metafizikai tudás is szükséges, s ez a legkiválóbb tudósok legtöbbjéből is teljesen hiányzik.

Az okkultisztikus vulgár-reinkarnacionizmus antispirituális, antitradicionális, antimetafizikai és antitranszcendentális tanítás, és – ezt is ki kell mondanunk – az árnyalt reinkarnacionizmus nem egyéb, mint a vulgár-reinkarnacionizmusnak a tudálékosság kozmetikája révén álcázott megfelelője.

A reinkarnacionista deviáció – mint csaknem minden szellemi átítató tanításbeli áramlat – sötét erők által manipulált emberi affinitásokon alapul. A lefelé-transzcendálást metodikusan hozzáférhetővé téve, sőt az azt terjesztő szándékok bizonyos háttér-irányzatok és háttérszervezetek irányából hatolnak be a „szellemi köztudatba”. Ez a szándék azonban nem a metafizikai felébredés felé irányul, hanem arra, hogy a létesülési örvénybe minél mélyebben belemerülve a minőségtelen gyökér-természetben való feloldódás – voltaképpen a megsemmisülés – felé vezesse az emberi, inkarnált személyiséggel identifikálódott alanyi eredetű tudatot. Ezeknek a szándékoknak kitűnően megfelelnek a létesülési örvény, a *samsāra* mindenek-előttiséget és -felettségét némileg leplezetten kidomborító hamis tanítások; márpedig a reinkarnacionizmus a legkifejezettebben a *samsāra* felé való orientálódás szélsőséges doktrínája, akkor is, ha az ehhez kapcsolódó „kommentárok” ennek az ellenkezőjét állítják. A metafizikai tradicionalitás képviselője részben a defenzíva, részben az ellen-offenzíva magatartását veszi fel – minden toleranciája mellett és ellenére – az okkultizmus és a meghamisító orientalizmus reinkarnacionizmusával szemben.

Az okkultizmus és az export-import orientalizmus akkor is veszélyes, ha csupán a tanításait prezentálja az önnön személyességéhez kötődő emberi tudat felé, de akkor válik valóban sátánian

bomlasztóvá és pusztítóvá, amikor „önátalakítási gyakorlatokat” ad úgymond „segítőképpen” az emberek számára. Az ellenbeavatás és ellen-megvalósítás felé egyre több utat nyitnak meg. Az ilyen utakon történő haladás – noha elszánt szorgalmat ez is igényel – az igazi rektifikatív, proiniciatikus, iniciatikus és realifikatív utakon való előbbre és feljebb jutáshoz képest tulajdonképpen nevetségesen könnyű. Ezek a gyakorlatok – reinkarnacionizmus, evolucionizmus, szubsztancializmus, és más félrevezető tanítások által előkészítetten – valóban a ,második halál’ és a ,külső sötétség’ felé vezetik az emberhez kötött személyes tudatot.

Miután a metafizikai tradicionalitás tanításán alapuló szemlélet hívei toleránsak ugyan, de nem tolerantisták (vagyis nem fogadják el a mindig, mindenkor, mindennel szemben – a sötétség erőivel szemben is – erőltetetten fenntartott türelmesség feltétlenül szükséges voltát), a szellemi offenzíva erejével szállnak szembe minden olyan irányzattal és állásfoglalással, amelyek szerint megengedhető (netán szükséges) az, hogy a szellemtől eltávolodott modern nyugati ember számára – annak igazi előkészítettsége, vagyis önarchaificikálása nélkül – önátalakítási gyakorlatokat adjanak. Nem lehet kétségbe vonni, hogy az okkultizmus – és ezen belül a spiritizmus is – *érdekes* lehet, a para- és hiperfizikai jelenségek és az ezekkel kapcsolatos elméletek érdekessége sem vitatható, sőt, az ezekkel való érdeklődő foglalkozás esetleges pozitívását sem lehet tagadni – de az okkultizmust a metafizikai állásfoglalással sem összetéveszteni, sem fuzionálni nem lehet, s ha erre mégis kísérlet történik, annak ellent kell állni.

Más a helyzet – mint erre már utalás történt – az okkult tudományokkal, amelyek – archaikus formájukban – közvetetten metafizikai eredetűek voltak. Ha ezeket a tudományokat voltaképpen rangjuknak megfelelő magasrendűséggel és tökéletesen adekvát módon művelik, akkor mind ezeket a tudományokat (lényegileg tudomány-feletti tudományokat), mind az ezekkel való elmélyült foglalkozást is üdvözölni lehet és üdvözölni kell – minden oldalról, így a metafizikai tradicionalitásnak megfelelő szemlélet oldaláról is. Ha ez nem így, nem az egyértelmű szellemiség érvényre juttatása és -jutása oldaláról történik, ha abba, ami az ,okkult’-tal függ össze, okkultizmust kevernek, akkor e téren is csak az elutasítás lehet a megfelelő elvi magatartás.